

Emil Michel Cioran

DOĞMUŞ OLMANIN SAKINCASI ÜZERİNE

Çeviren: Kenan Sarıalioğlu

Kitabın Özgün Adı: De l'inconvénient d'être né

Emil Michel Cioran

Doğmuş Olmanın Sakıncası Üzerine

Yeni Seri: 279 Felsefe: 5

©Editions Gallimard, 1973

Türkçedeki tüm yayın hakları Akçalı Ajans aracılığıyla

GENDAŞ A.Ş., İstanbul 2001

Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni

Hasan Öztoprak

Kapak Tasarımı

Melek Koç

Birinci Baskı: Mayıs 2001

ISBN 975-308-323-8

Kapak, İç Baskı ve Cilt

Kaya Matbaacılık (0212-656 62 20)

GENDAŞ A.Ş.

Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: (0212) 512 33 86 - 512 94 67 (Pbx) Faks: 520 82 12

e posta: gendas@ixir.com

CIORAN, “PARİS ÇÖLÜ”NDE BİR MÜNZEVİ...

Cioran yüzyılın başlarında Romanya’da, yeni doğan çocukların gözyaşlarıyla karşılandığı, yaratılıştan Şeytan’ın sorumlu tutulduğu Thracılar ve Bogomiller arasında dünyaya geldi. Odukça mutlu geçen çocukluk yıllarını, uykusuz gecelerinde “sayıkladığı” binlerce aforizmalarla ödeyecektir, Paris’te, Odéon Sokağı’nda... Gece Cioran için, uykusuz geçen gece demekti ve bir uykusuzun her gün çarmıha gerilmesi, İsa’nın bir kerecik çarmıha gerilmesinden çok daha beterd.

Cioran, Bergson üzerine bir tez yapmak için gittiği Paris’te, gönüllü olarak sürgündedir. “Bilinçsizlik bir vatan, bilinç bir sürgün” diyerek yerleştiği Odéon Sokağı’ndaki ünlü kırma tavanlı dairesindedir. Rumence yazdığı son yapıt olan “İndreptar Patimus” (Mağlûpların Kitabı)’ndan sonra dilini de terkeder ve Fransızca yazmaya başlar. Kardeşi Aurel’e yazdığı mektupta, dil değiştirmekle tüm varoluşundan vazgeçmiş olduğunu yazar. Bergson’dan da vazgeçmiştir ve artık o “kuşkunun Aristokrati”dir. Her sistemi bir put sayar, köleleştirici, ruhu köreltici bir zorba gibi görür. Aristo, Aquinalı Thomas ve Hegel, düşünce tarihinin en büyük zorbalarıdır. Mistiklere ilgi duyar, her zaman “biraz” Budist olduğunu da söyler, “biraz Budist olmak” mümkünse tabii... Avılalı Thérésa, Bouddha, Eyüp, Sankara, Nietzsche, Chamfort ve tüm öteki “lânetliler” onun en “yakın” dostları-

dır. Mistiklerin Tanrı'yla insandan insan konuşur gibi konuşmaları Cioran'ı derinden etkilemiştir. Yaşadığı çelişkiler, onu herhangi bir öğretiye bağlanmaktan alıkoyar. Uykusuzluğun ve “umutsuzluğun doruklarında” gezinirken şöyle mırıldanır: “Tanrı vardır, yoksa bile!”

* * *

Çelişik düşünceler yaşadığını kendisi söyleyen biri hakkında, bir “anafikir’e” indirgenebilen bir yazı yazılabilir mi? Felsefede “sistem” bir yazıdaki “anafikir” ise, bu sistem-dışı filozofla ilgili yazının anafikri ne olabilir? Hegel sistemine düşman, bir başka sistem-dışı filozof Danimarkalı Kierkegaard’ın tüm düşüncesinin ve hayatının özünü oluşturan, mezar taşının alnındaki “O, bir bireydi” cümlesi, sanırım Cioran için de en uygun anlatımdır. Öyle bir birey ki, “başkalarından on bin yıl önce ya da sonra yaşamayı, insanlığın başlangıcına ya da sonuna ait olma duygusu”nu içselleştiren, “insan çağının şafağında ilâhların kahkahasını” duyan modern bir hilkat garibi, insandan kaçan bir insan güzeldir! “Kendi içinde Tanrı kadar çıplak ve zavallı” olmaktır dileği. Ne ölüme doğru koşmakta ne de ölümden kaçmaktadır. Kaçtığı doğum felâketidir. O, doğarken yitirmiştir herşeyi! Doğmuş olmak sakıncalıdır. “Yaşamak, savaşı kaybetmektir!”

Ve “yanlış duyum yoktur” Cioran’a göre: Bir yaşantının, bir duyumun yanlış olabileceğini ileri sürmek için, hayatın ya da hakikatin dayandığı hangi “real” temeli gösterebilirsiniz? “Duyumların yanlış” demek, “sen bu düşü yanlış gördün” demekle aynı şey değil midir? Hayat ve dünya karşısında “nesnel” bir tavır, hayatı yaşayamamaktır, başkasını da “bir eşya, bir ceset gibi ele almaktır ve kendine de ölü gömücü gözüyle bakmaktır”. Oysa hayat, bizi ölü gömücü olarak değil, gömülen ölümler olarak taşımaktadır!

Cioran'ı anlamıyorum! Onu anlamam ne mümkün, ne de gerekli... Düşümde gördüğüm benekli bir yılanı nasıl okşadığımı, ya da kar ortasında kızarmış bir nar ağacını nasıl gördüğümü anlayamıyorsam! Anlamak, kavramlarla ya da kavrama varmakla mümkün mü? Tüm yaptığımız, sürüngenler gibi toprağa (hayata) yapışmak ve onu koklamaktan ibaret olmasın! Aşk, evet aşk! Schopenhauer'in dediği gibi doğa'nın bize bir "oyun"u ise, bizler de bu ölümcül oyunda Hayyam'ın piyonları gibi karanlık bir sandığa atılmaya mahkûm isek, ne kalır geriye bizden? Kalır; sözlerimiz, şiirlerimiz, yapıtlarımız, yani "koltuk değneklerimiz" kalır. Yaşadıklarımız değil de yaşamak istediklerimiz, yaşayamadıklarımız kalır geriye. Paradoks bu, değil mi? Olsun, hem hakikat hem paradoks olan yaşamdan geriye kalanlar, "yaşamış olduğumuz"un izleri, hattâ kanıtları olabilirler, ama "yaşam"ın tek gereksinmediği şey de "gerekçe"ler, kanıtlar değil midir? Bir söz vardır halk arasında: "kağıt parçası kadar hükmümüz yok!" Doğrudur, çünkü o kâğıt parçasını üreten, yaratan hayatın kendisi, üreticiliğini de, yaratıcılığını da "ölümcül" oluşuna borçlu değil mi? Yaratıcı, çünkü ölümcül! Yaşamdan geriye kalanlar var, fakat geriye yaşam kalmıyor!

Cioran'ın Tanrı'sı, "mutlak" bir varlık değildir, ama yine de büyük harfle yazılır: Olmadığı halde varolan bir Tanrı'dır o! Böylesine imkânsız bir gerilimin varoluşudur Tanrı... İnsanın çâresizliğidir, sürüp giden mutsuzluğuna başka anlamlar, farklı nitelikler yükleyerek yaşattığı, yücelttiği acıların toplamıdır. Morg ve Piramitler arasında bir fark yoktur. Dahası bu "farksızlık" Varlık ve Yokluk için de sözkonusudur. Cançekişen birinin ya da bir ayyaşın kulağına fısıldayabilecek küçük bir "hakikatimiz" olabilseydi, başka hiçbir kitap yazmaya değmezdi... Hakikat ya da hayat, bir peygamberin kıvılcım ve gizem saçan

sözlerinden daha çok, yorgun bur savaşçının gözlerinden okunur!

* * *

Yapıtlarını anadilinin dışında, başka bir dille üreten yazarlar çoktur. Ve kuşkusuz her birinin türlü nedenleri vardır kendilerince, Peki Cioran, anadili Rumence'yi terkedip Fransızca'ya niçin “sığınmış”tır? Sadece Fransızca'ya değil, tüm modern” münzevi”lerin “çöl”üne, Paris’e de? Daha çok okunmak, tanımak isteği mi? Sanmıyorum. Onun kaygısı “social” olmaktan öte “éxistential” bir kaygıydı. Onun sorunsalı şu ya bu hayat, şu ülke değil hayatın, dünyanın kendisiydi. Saçmalık ve yabancılaşma idi. İşte bu saçmalık ve yabancılık da en “anamlı” biçimde ancak bir Yabancı Dil’de kurgulanabilirdi! Anadilde “yalnızım ve yabancıyım!” derken bile insan, kendi soluğu ile ısındığını bilir, hiç değilse anadili ona “yabancı” davranmaz. Sanırım Cioran yabancı dili, yabancılığı için, “yersiz yurtsuzluğu” için seçmiştir. Trajedinin bile bir mantığı vardır, ama hayatın yoktur, çünkü saçmadır Cioran için. Böyle bir saçmalıkta acının anlamı olmadığı gibi, avunma olanağı da, gereği de yoktur. Çünkü özgürlük de yoktur. Eğer özgürlük, en yalın anlamıyla “kendine bağlılık” ise, bu saçma dünyada, insanın kendine bağlılığının olanağı da, anlamı da kalmaz. Gerçek özgürlük, insanın doğmadan önceki yaşamındadır, doğarken herşeyi ile birlikte özgürlüğü de yitmiştir onun. Ne suç ne günah ilgilendirmez onu. İşte bunun için, “Tanrı ya da insanlardan gelecek hiçbir sitem Cioran’ı yaralayamaz, onun vicdanı hiç doğmamış gibi rahattır!” Evet, böyle der Cioran... ama kardeşi Aurel, 1948’de Romanya’da antikomünist bir komplo iddiasıyla tutuklanıp yedi yıl hapse mahkûm olurken, o kendini sorumlu tutacaktır: Ona yazdığı mektuplardan dolayı...

“Herşey”i “hiçbir şey” olarak algılayan çağımızın bu “uykusuz” adamı, “ölümün, içinde geviş getirip hayatı sindirdiğini” hissederek yaşadı. Hayatı da umursadı, ölümü de... En iyisinin,

hiç kimsenin elinde olmayan “hiç doğmamak” olduğunu düşünüyor ve aptal bir gülümsemeye takılıp kalacağını da bile bile varoluşuna bir anlam arıyordu. Uzun gezilerinin birinde, Normandiya kırılarında rastladığı bir cenaze töreninde ayak üstü sohbet ettiği bir köylü, ona hayatın da, herşeyin de anlamını iki sözcükle anlatıvermişti:

“Evet bayım, bu kadar... hepsi bu...”

Kenan Sarıalioğlu
12 Ekim 1997
Eski Cezaevi
TRABZON

*

Saat sabahın üçü. Geçen saniyeleri bir bir duyumsuyor, her dakikanın hesabını yapıyorum.

Neden mi bunlar? - Çünkü doğdum.

Bu, doğuş tartışmasının uzayıp gittiği özel bir uykusuzluk halidir.

*

“Dünyada var olduğumdan beri” bu....*dan beri*, bana her ne kadar derin bir anlamla yüklü görünüyorsa da öyle savunulacak bir yanı yok bunun.

*

Yapılan her işte gücü ve önemi olan bir bilgi vardır: Onun için kendisinin dışında hiçbir şeyin temeli yoktur. Nesne düşüncesine kadar nefret noktasında bir eyleme ya da eylemsizliğe göre en uçtaki saf bilmeyi dile getirir, o bilgi de aşırı bir hazla birlikte gelen her şeydir: Yansıtmaya gücünün bu bilgisi her defasında, her davranışta bire bir uygunluktan başkasını sağlamaz ve hiçbir şey çılgınlığın etkinlik alanındaki “gerçeklik”ten başta birtakım töz izleriyle yüceltilmiş değildir. Böyle bir bilgi “post-hume”* olarak adlandırılmaya değer. Bu bilgi, sanki hem yaşa-

(*) Yazarı öldükten sonra yayımlanan yapıt demektir. ç.n.

yan hem yaşamayan, hem varlık hem varlığın anısı olan bir özenin bilinci gibi oluşur. “Bu günden” sonsuza dek böylece çıkarılıp bir kenara koyulan eylemin eş-zamanlılığında onun tamamlayıp sona erdirdiği her şeye “geçmişte kaldı.” denir.

*

Ölüme doğru değil bu koşu, doğum felaketinden kaçırız çırpınarak. Bu yıkımdan kurtulanlar onu unutmayı deneyenlerdir sadece. Doğum anındaki endişenin geleceğe yansımından başka bir şey değildir ölüm korkusu....

Doğum tiksindirir bizi, bu kesin. Oysa en büyük iyiliğin doğmuş olmak, kötülüğün ise hayatın başında değil sonunda olduğunu ezberletirler bize. Kötülük, gerçek kötülük, yine de arkamızdadır, önümüzde değil. Bu kötülük Mesih’in aklına gelmeyen, Buda’yı da yakalayan şeydir: “Bu dünyada üç şey olmasaydı, ey insancıklar. Yetkinlik de ortaya çıkmayacaktı...” bu söz, tüm güçsüzlüklerin, tüm felaketlerin kaynağı olan doğum olgusunu ölümden ve yaşlılıktan önce vurgular.

*

Ne kadar yıkıcı olsa da her hakikate dayanılır, yeter ki her şeyin yerini tutsun, yerini aldığı umut kadar yaşamsallığa sahip olsun.

*

Hiçbir şey yapmıyorum, kabul. Ama saatlerin geçtiğini görüyorum - bu, onları harcamaya çalışmaktan iyidir.

*

Bir yapıt için uğraşmak gerekmez, sadece cançekişen birinin ya da bir ayyaşın kulağına eğilerek birkaç sözcük fısıldayabilmek yeter.

*

İnsanlığın gerilemede hangi noktada olduğunu; doğumun üzüntü ve gözyaşlarıyla karşılanmadığı tek bir kabile, tek bir topluluk bulma olanaksızlığından daha iyi kanıtlayan bir şey yoktur.

*

Kalıtıma başkaldırmak, milyarlarca yıla, ilk hücreye başkaldırmak demektir.

*

Başlangıçta bir Tanrı vardır, yoksa sonda, her sevincin sonunda.

*

Şu anda rahatlık asla. Beni ancak beni aşan, beni buradan uzaklaştıran yaşamadığım sayısız an'lar kandırır: Doğmuş-olmayan.

*

Fiziksel namussuzluk ihtiyacı. Celladın oğlu olmayı sevmiş olurdum.

*

Hangi hakla benim için duaya başlıyorsunuz? Şefaatchiye ihtiyacım yok benim, kendimi tek başıma idare edebilirim. Bir sefilin duasını belki kabul edebilirim ama bir aziz de olsa, bir başkasının asla. Kurtuluşumdan endişe edilmesine dayanamam. Tiksiniyorum ve kaçıyorum boşboğazlığınızdán, dualarınızdán. Onları başka yere yöneltiniz, nasıl olsa aynı tanrıların hizmetinde değiliz. Benimkiler güçsüz de sizinkiler daha mı güçlü sanki. Onların düşündüğünüz gibi güçlü olduklarını varsayalım, o zaman belleğimden çok daha yaşlı bir korkunun beni iyileştirme gücü onlarda daha da eksik olacaktır.

*

Bir duyum kadar acı veren ne var! Esrimenin kendisinin bunun dışında bir önemi yok belki de.

*

Yaratıcı'sının ortaya çıkmasını dilerse insan, herşey bunu gösteriyor, bozmak, öldürmek onun elinden gelen tek iş.

*

Dünyada gelişimin bir rastlantı, gülünesi bir kaza olduğunu biliyorum. Ama bunu unuttur unutmaz, sanki doğumun dünyanın dengesi ve gidişi için zorunlu, temel bir olgu imiş gibi davranıyorum.

*

Tüm cinayetleri işlemiş olmak, baba olma cinayeti dışında.

*

İnsanlar genellikle düşkırıklığı beklerler. Aceleye gerek olmadığını, ne olacaksa er geç olacağını ve düşkırıklığı yaratacak davranışlar için yeterli süreye sahip olacaklarını bilirler. Aksi takdirde düşkırıklığı olmaz: İşte bunun için düşkırıklığı eylemle aynı anda ortaya çıkar, eylemin onu beklemeye gereksinmesi yoktur, düşkırıklığı şimdidir. Böyle bir art arda gelişten bağımsız eylem mümkün olanı yutar, geleceği gereksiz kılar. “Sizin geleceğinizde size rastlayamam” denir başkalarına, “ortak tek bir ânımız yoktur”. Onun için geleceğin birliği şimdiden oradadır.

Başlangıçtaki son farkedildiğinde zamandan daha hızlı olunur. Yanılsama, çarpıcı düşkırıklığı yanılgıdan kurtulmuş olanı kurtarılmış hale getiren bir gerçekliği darmadağın eder.

*

Görünüşlerden kendimi âzad ediyorum ama yine de bir sorun bekliyor, daha doğrusu: bu görüşler ve bunları zayıflatan, ne

adı ne anlamı olan, hiçbir şey ve herşey olan arasında yarıyoldayım. Son basamak bu görünüşlerin dışında ama onu asla aşmayacağım. Doğa'm beni bu kuşkulu durumda kararsızlığa, sürün-cemede kalmaya zorluyor. Eğer bu iki duygudan birinde kesin kararlı olursam kurtarıcım tarafından mahvedildim demektir.

*

Düşkırğını olma özelliğim sağduyuyu aşar. Buda'yı anlamamı sağlayan da, beni onu izlemekten alıkoyan da bu düşkırıklığıdır.

*

Kendimizi acındıramadığımız o şeyin ne önemi ne de kendisi vardır artık. Geçmişimizin, hiç kimseyi artık ilgilendirmeyen bazı şeylerin tarihin simgesine dönüşmek için bizden öyle uzaklaştıklarını görüyoruz.

*

Kendi derinliğinde Tanrı kadar çırılçıplak, zavallı olmaya can atmak!

*

Varlıklar arasında gerçek ilişki, ancak sessiz bir mevcudiyetle, iletişimsiz bir görünüşle ve iç duaya benzer sözsüz ve gizemli bir alışverişle kök salar.

*

Altmışıma kadar bildiğim şeyler yirmisinde öğrendiğim şeylerdi. Bir ömrün, bir arayışın boşuna geçen kırk yılı...

*

Herşeyin sağlamlıktan, temelden ve kanıttan yoksun olduğuna öyle eminim ki, bana bunun aksini söyleyebilecek bir şarlatan ya da serseme en büyük değeri veririm.

*

Çocukluktan beri; her kaynaktan, her eylem ve olaydan bağımsız saatlerin akışını, ait olmadığı zamandan çözülüşünü, özerk varoluşunu, farklı konumunu, egemenliğini ve baskısını duyardım. Kendine özgü işlevinin gereğini yerine getirmeye direnen anlardan kaçacak durumda değildim artık. Boş evrenin karşısında, ilk kez o öğle sonrasının elimizden yitip gittiğini apaçık hatırlıyorum. Zaman *benim harcadığımı* anları varlıktan söküp alıyordu.

*

Eyüp'ten farklı olarak, doğum günümü lânetlemedim. Buna karşılık öteki günleri lânetledim, tüm aforoz yuvalarını...

*

Ölüm tümüyle olumsuz olsaydı, ölmek mümkün olmazdı.

*

Herşey vardır; hiçbir şey yoktur: Her iki söylem de eşit bir açıklık sağlar. Mutsuzluğu için endişe eden; iki söylem arasında korkak ve şaşkın, küçük bir ayrıntının merhametine muhtaç, varlığın güvenliğine ya da varlıktan yoksunluğun güvenliğine sahip olamadan öylece kalakalır.

*

O Normandiya sahillerinde, erken bir sabah saatinde kimseciklere ihtiyacım yoktu. Martıların varlığı beni garip bir şekilde tedirgin ediyordu: Taş atarak onları uzaklaştırdım. Ve o acı doğaüstü çılgınlıklarından, bunlara muhtaç olduğumu, beni ancak bu uğursuzluğun avutabileceğini anladım. Gün doğmadan önce uyanmamın nedeni buymuş demek ki.

*

Hayatta olmak - Ansızın bu deyimini garipliği ile şaşkına döndüm, sanki hiçkimseyi ilgilendirmiyormuş gibi.

*

İşlerin iyi gitmediği ve çaresizlikten beynimin çırpındığı her durumda, dayanılmaz bir haykırmak arzusuyla çılgına döndüm. Hangi basit felâketlerin reformcuları, yalvaçları ve kurtarıcıları ortaya çıkardıklarını sezdiğim zamandır bu.

*

Özgür olmayı, çılgıncasına özgür olmayı sevecektim. Bir ölü-doğmuş gibi özgür!

*

Uyanıklığın içine bunca anlaşılmazlık ve bozukluk giriyorsa, bunun nedeni, uyanıklığın uykusuzluklarımızdan kazandığımız kötü geleneğin sonucu olmasıdır.

*

Doğum saplantısı bizi geçmişimizin önüne taşıyarak; geleceğin, şimdinin, dahası geçmişin de tadını kaybettirir bize.

*

Tarih - sonrasına izdüşüren, insan çağının şafağında ilâhların kahkahasına tanık olmadığım günler çok azdır.

Yüce Yargı'nın görüşü artık kimseyi memnun etmediği zaman, yedek bir gönül gözü gerekir.

*

Bir düşünce, bir varlık, insan biçimine bürünen ne olursa olsun, yitirir kendini biçimini, tuhaf bir şeye dönüşür. Ulaşılan en son noktanın yoksunluğudur bu. Mümkün olanın yakasını asla

bırakmamak, geçici sonsuzlukta yangelip yatmamak ve doğmuş olduğunu asla unutmamak gerek.

*

Hakiki ve biricik talihsizlik: Gün görmenin talihsizliği. Bu talihsizlik; saldırganlığa, köklere kadar inmiş öfke ve taşkınlık kaynağına ve onları uyaran en kötü şeye doğru atılıma kadar varır.

*

Uzun yıllardan sonra birini ilk kez gördüğümüzde, saatlerce hiç konuşmadan karşılıklı oturmak gerekecektir: Acı sessizliğin gölgesinde kendi tadını çıkarabilsin diye...

*

Günler, boşuna dönüp durmaktan çılgına dönmüş. Neşelenmek, zafer çığlıkları atmak, bu yavanlığı eğlenceye dönüştürmek, orada olgunluğumun ve başarımın bir yankısını görmek ve sonunda ondan vazgeçmek yerine, içimizde direnen mızımız bir ihtiyarın küskünlüğüne ve keyifsizliğine bırakıyorum kendimi!

*

Temel yönelimi ben'i aşmak olan Hint felsefesine göre aslan benim. Yaptığım ve düşündüğüm her şey, ben'den ve ben'in talihsizliğinden başka bir şey değil...

*

Bir şey yaptığımız zaman bir amacımız vardır. Bitmiş eylem bizim için, yöneldiğimiz amaçtan daha çok bir gerçekliğe sahip değildir. Demek ki burada güvenilir bir şey yok, sadece bir oyundu bu. Fakat, bizzat eylem sırasında bu oyunun bilincinde olanlar bilir bunu: Onlar öncüllerde sonucu, gizilgüçte gerçekleşmiş olanı yaşarlar, yaşadıkları olayın kendisiyle ciddi olanı temelinden yıkarlar.

Gerçeksizlik'in ve evrensel yetersizliğin duygusu gündelik bir duyuma ve âni bir ürpermeye bağlı bir sonuçtur: Her şey oyun - bu ipucu olmadan; günler boyunca sürüklendiğimiz bu duyum, kaygıları sahtelerinden ayırmak için metafizik deneyimlere muhtaç olan gerçekliğin damgasını taşımayacaktır. Çünkü her kaygı, boşa çıkmış bir metafizik deneyimden başka bir şey değildir.

*

Ölümün bizim için ilginç bir yanı kalmadığında ve ondan hiçbir şey elde edilemeyeceğini düşündüğümüzde, doğuma geri çekilir, dipsiz bir kuyuya haykırmaya başlarız.

*

Kederliyim, şu anın içinde. Benim için aslolan bu olgu, tüm varlıklar için, varlıkların ötesi için önemsiz, hattâ anlaşılmazdır. Tanrı bunun dışında, ama bu sözcüğün bir anlamı varsa tabii.

*

Her tarafta duyarız; her şey boş olsa da, yaptığımız şeyi iyi yapmak gerektiğini... Oysa bu da boştur. Bu sonuca varmak ve buna katlanmak için hiçbir çaba sarfetmemek ya da en fazla Süleyman gibi davranmak gerek.

*

Herkes gibi davranıyorum, hattâ en çok tiksindiğim insanlar gibi. Ancak, iyi ya da kötü, yaptığım her eylemi içim yanarak telâfi etmeye çalışıyorum.

*

Nerede duyumlarım? Yitip gittiler... ben olarak. Ve bu ben, uçup giden bu duyumların toplamı değil de ne?

*

Olağanüstü ve hiç - Bu iki görüş, belirli bir eyleme ve bu eylemden doğan herşeye, en önce de hayata uyar.

*

Açık görüşlülük insanı özgür kılan tek kötülüktür - *ıssız bir çölde özgürlük.*

*

Yıllar geçtikçe anlaşılabileceğimiz kişilerin sayısı da azalıyor. Artık başvuracak kimse kalmadığında, bir ismin içine düşmeden önce olduğumuz gibi olacağız sonunda.

*

Lirizmden kaçındığımız zaman sayfayı karalamak bir deneyim olur. Söylememiz gereken şeyi *tam ve doğru* söylemek için yazmanın ne yararı var?

*

Bizden daha az acı çekmiş biri tarafından yargılanmış olmayı kabul etmek mümkün değil. Hemen hemen herkes, kendini değeri bilinmemiş bir Eyüp sanır.

*

Her şeyi söyleyeceğimiz, her şeyi itiraf edeceğimiz ideal bir günah çıkarıcı, herşeyden bıkmış bir aziz hayal ediyorum.

*

Ölümün egemen olduğu çağlardan beri, her canlı ölüm engeline takılmaya mecbur oldu. Aksi takdirde; bir böceğin, bir ke-mirgenin ve hattâ bu maddanın niçin birtakım numaralardan sonra kendine yakışacak bir şekilde telef olmayı başardığı hiç anlaşılmayacaktır.

*

Cennet dayanılır gibi değildi, yoksa ilk insan kendini ona alıştırmış olurdu. Bu dünya da ondan aşağı kalmaz, çünkü burada cenneti özlüyoruz ya da ondan başka bir şey umuyoruz. Ne yapmalı peki, nereye gitmeli? Hiçbir şey yapmayalım, hiçbir yere gitmeyelim. Hepsi bu kadar basit.

*

Sağlık bir iyiliktir kuşkusuz. Ama ona sahip olanlar bunun farkına varmadıkları gibi, onu her an yitirebileceklerinin de bilincinde değildir. Hiç kimse bir hastalığının bulunmamasının tadını çıkarmadığı için, sağlıklı olanların *âdil* olan hiçbir cezası olmadığını abartmadan söyleyebiliriz.

*

Kimileri mutlu, kimileri kaygılı günler yaşıyor. Hangileri en acınacak durumda?

*

Yüzüme karşı dürüst olunmasından hoşlanmıyorum: Haksızlığın gücü dışında her şeyden vazgeçebilirim.

*

“Herşey acıdır” - Çağımıza uyarlanmış bu Buda söylemi “herşeyin bir kâbus olduğunu” dile getirecektir.

Bu arada, başka türlü ifade edilmiş bir acının adı olan Nirvâna, bizzat kâbusun kendisi evrensel olması için sadece birilerine ait bir kurtuluş olmaktan vazgececektir.

*

Bir uykusuzun, her gün çarmıha gerilmesinin yanında, İsa’nın bir kerecik çarmıha gerilmesi nedir ki?

*

Geç bir vakit, ağaçlarla çevrili bir yolda geziniyordum. Bir kestane ayaklarıma düşüverdi. Çatlayarak çıkardığı ses, bende uyandırdığı yankı ve küçücük bir olayın taşkın heyecanı beni bir mucizeye, kesin bir mucizenin sarhoşluğuna boğdu. Ortada yanıtlardan başka hiçbir soru kalmamıştı sanki. Ne yapacağımı bilemediğim bu ansızın gelen yoğun aydınlıktan sarhoştum...

İşte böyle, az kalsın sırta kadem basıyordum. Ancak yola devam etmenin daha iyi olacağını düşündüm.

*

Acılarımızı birine ancak acı çektirmek için itiraf ederiz, onlara katlansın diye. Eğer onu kendimize bağlamak istersek ona sadece soyut acılarımızı söyleriz, bizi seven herkesin içtenlikle benimsediği acıları...

*

Doğmuş olmaktan dolayı kendimi bağışlamıyorum. Sanki, dünyaya gelerek bir gizeme saygısızlık etmiş, adı olmayan önemli bir hatâ etmiştim. Henüz belirsiz bir varlık iken: Doğmak bana o zaman, başıma gelmediği için avunamayacağım bir felâket gibi görünür.

*

Düşünce hiçbir zaman *mâsum* değildir. Çünkü acımasız ve saldırgandır. Hangi düşünce zincirlerimizden kurtulmak için bize yardımcı olur? Kötü, hattâ şeytanî gücünün yokedilmesi için bizzat kurtuluş kavramından vazgeçmek gerekir.

*

Yanılmamanın en güvenilir yolu, hakikatin ardındaki hakikati ortadan kaldırmaktır.

Bu yöntem, kuşkunun *dışındaki* olguyu dikkate alan her yöntemden daha az güvenilir değildir.

*

Uzun zamandır, oldum olası bu dünyanın bana lâzım olmadığını bilincindeyim, ne yapacağımı bilemiyorum. Boş bir manevi gurura kapılmamın ve artık varoluşumun bana bozulmuş ve çürümüş bir ilahi gibi görünmesinin nedeni sadece ve sadece budur!

*

Düşüncelerimiz, ürkümüzün hizmetinde, geleceğe yönelip her korkunun yolunu izler ve sonunda ölüme varırlar. Bu da; düşüncelerin yönünü doğum'a doğru çevirmek, onları orada yoğunlaşmak yükümlülüğünden alıkoymak, akışlarını ters çevirmektir. Böylece düşüncelerimiz bu canlılığı, ölüm yılığının özünde barınan bu çözülmez gerilimi, düşüncelerimize yararlı olan bu gerginliği yitirirler, her ne kadar genişlemek, zenginleşmek ve etkinleşmek isteseler de. İşte o zaman, neden aykırı bir yol izleyerek etkinlikten yoksun kaldıkları ve nihayet gerçek sınırlarına gelip dayandıklarında neden öyle yorgun düştükleri anlaşılır. Artık, düşüncelerimizin öteden bir gün - doğmuş olan'a bakacak gücü kalmamıştır.

*

İlk günlerim değil, ilk gündür benim için önemli olan. En küçük bir kaygı karşısında doğumumla yüzyüze geliyorsam bunun nedeni, zamanın ilk ânının bana tuzak kurma gücü olmadığındandır. Her kişisel endişe, son noktada, bu temel ürpertinin kefareti ödeyen duyumlarımızın her biri olan kosmogonik bir endişeye döner. Bununla varlık nerede olduğu bilinmeyen şeyden uzaklaşır.

*

Kendimizi herkesten üstün tutmamız boşunadır. Yine de düşündüğümüzde çok nefret ederiz birbirimizden. Bir bilgenin bize öyle garip görünmesinin nedeni, bütün insanlar gibi bizzat kendisini beslemek zorunda olan o insanın nefrete bulaşmamış gibi görünmesidir.

*

Varlıkla varlık-olmayan arasında hiçbir fark yok, onları eşit bir yoğunlukla kavramaya çalışırsak...

*

Bilgisizlik herşeyin temelidir, her an yinelenen bir eylemle her şeyi yaratır, bu dünyayı, herhangi bir dünyayı üretir. Çünkü bilgisizlik, böyle olmayan gerçek için varlığını sürdürür, bütün hakikatlerimizin temeli olan kocaman bir yanılgıdır o. Ve bir araya gelmiş tanrılardan daha eskidir, daha da güçlüdür.

*

Manevi bir arayışa eğilimi olan bilir bunu: O başarısızlığı herhangi bir başarıdan üstün tutacak, bilinçsizce kavradığı başarısızlığı da arayacaktır. Çünkü, başarı, bizde ve her şeyde özel olarak bulunan şeyden bizi uzaklaştırdığı halde her zaman özsel olan başarısızlık bizi bize açılar, Tanrı'nın bizi gördüğü gibi, bize bizi görme fırsatını verir.

*

Zamanın henüz varolmadığı bir zaman oldu.... Doğumun reddi, zamandan önceki bu zamanın özleminden başka nedir ki?

*

Artık yaşamayan ve içimi yakan dostları düşünüyorum. Oysa pek de acınacak durumda değil ler. Zira onlar, ölüm sorunundan başlayarak tüm sorunları çözüp gittiler.

*

Doğmak olgusunda zorunluluktan eser yoktur: Onu her zamankinden biraz daha fazla kurcaladığımızda, ne yapacağımızı bilmeden aptal bir gülümsemeye takılıp kalırız.

*

İki çeşit kişilik vardır: Gündüz ve gece görünen. Yöntemi de, töresi de farklıdır bunların. Günortası saklanılır, herşey karanlıkta söylenir. Başka insanların uykuya gömüldüğü saatlerde insanın kendine sorduğu şey için düşündüklerinin iyi ya da kötü sonuçları pek önemli değildir. Bunun için, kendisine ya da başkalarına yapabileceği kötülüğü düşünmeksizin doğmuş olma talihsizliğini kurcalar durur. Ve geceyarısından sonra başlar tehlikeli hakikatlerin başdöndürücü sarhoşluğu!

*

Yıllar üstümüze yığıldıkça, gitgide geleceğin belirsiz bir imgesi oluyoruz. Bu, sadece defteri dürülmüş birinin avunması için midir? Görünüşte öyle, ama gerçekte değil. Çünkü, sorunları ağırlaştırmaktan başka kötülüklerine çare bulamayan insan için gelecek her zaman felaket olmuştur. Öyle ki hayat, her çağda zamanın güçlüklerine çözüm bulunmadan önce de yaşanabiliyor.

*

Bu büyük kargaşada, sanki tarih bitmiş gibi yaşamaya bak! ve acımasızca parçalanmış bir hilkat garibi gibi davran!

*

Eskiden, bir ölünün önünde sorardım kendi kendime: “Bunun doğması neye yaradı?” Şimdi, aynı soruyu, her canlıdan önce kendime soruyorum.

*

Doğum üzerine kafa yormak, saçmalığa varan çözümsüz bir problem zevkinden başka nedir ki?

*

Ölüm karşısında “giz” ile “hiçbir şey” arasında, Piramitlerle Morg arasında durmaksızın salınıp duruyorum.

*

Yaşamadığımız bir zaman olduğunu *duyumsamak* olanaksız. Bizden önce doğanlara bağlılığımız bu yüzden...

*

Japon Kousha mezhebinden bir rahip bir gün kendisini ziyaret eden bir Batılıya şöyle demişti: “Yalnız bir saat *benin* yokluğunu düşünün, kendinizi başka bir insan olarak hissedeceksiniz,”

Buda manastırlarının ardına düşmeden önce kaç kez düşündüm dünyanın, “ben”in gerçeksizliği üzerine? Bu yüzden başka biri olmadım ama, “ben”imin hiçbir şekilde gerçek olmadığı ve ondan vazgeçerken bir şey, “herşey” hariç hiçbir şey yitirmedığım duygusu da doğrusu bana oradan kaldı.

*

Doğum olgusuyla yetinmek yerine sağduyuyu izleyerek tehlikeyi göze alıyor, geriye doğru sürükleniyorum. Giderek ne olduğunu bilmediğim bir başlangıca doğru geriliyorum. Kaynaktan kaynağa geçiyorum. Belki bir gün oraya varabileceğim. Orada dinlenmek ya da yok olmak için.

*

X, sövüyor bana. Onu tokatlamaya yelteniyorum. En uygun karşılığı veriyorum: Kendimi tutuyorum.

*

Kimim ben? Gerçek ben'im hangisi? Yanıtın ya da suskunluğun ben'i mi? İlk karşılaştığım her zaman canlı, ikincisi yumuşaktır. "Bilgelik" olarak adlandırdığımız şey gerçekte yaşam boyu süren "olgun bir karşılık"tır sadece: Yani ilk yanıtta olmayan cylemsizliktir.

*

Bağlılık bir kötülükse nedenini doğum rezaletinde aramalı. Çünkü doğmak bağlanmaktır. O halde unutmak, herşeyden ağır ve dayanılmaz olan bu rezaletin izlerini silmeye çalışacaktır.

*

Kaygı ve şaşkınlık içinde, cenin olduğumuz düşüncesinin bir anlık sessizliği...

*

Şu üç günlük dünyada, insanlardan ya da tanrılardan gelen hiçbir sitem beni yaralamayacak: Vicdanım hiç doğmamış gibi rahat!

*

Yaşanan birtakım tersliklerle doğum yüklenmek arasında doğrudan bir ilişkinin varlığına inanmak yanlış. Bu öfkenin kökleri çok uzakta ve derindedir. Ve hayata karşı en ufak şikâyetimizin olmadığı bir gerçektir. Bu öfke, akla gelmedik durumlardakinden hiç de daha sert değildir.

*

Thracılar ve Bogomiller - Onlarla aynı topraklarda yaşadım. Ne yeni doğanlara ağladıklarını unutabilirim ne de Tanrı'yı haklı kılmak için Yaratılış'ın utancından Şeytan'ı sorumlu tuttuklarını...

*

Uzun mağara geceleri boyunca Hamletler kendi kendilerine sürekli konuşmuş olmalıydılar. Çünkü metafizik acı doruğunun, felsefenin ortaya çıkışından doğan bu evrensel zırvalardan çok daha önce yerini aldığını düşünmek mümkün.

*

Doğum saplantısı bir bellek kızıışmasından, geçmişin her yerde hazır bulunmasından ileri gelir, bir çıkmaz sokakta, “ilk” çıkmaz sokakta yaşanan sabırsızlık gibi. - Ne zevkten ne de “*zamanın olgunlaştırmış olduğu*” bir gelecekten dolayı değil, ama ancak şimdi zamanı geldiği için açılan başlangıç noktası.

*

Yıllar boyu, gerçekte bir ömür boyu, sona doğru yaklaştığımızda, saptamak için sadece son anları düşünmüş olmak, ne yararı olacak bunun! Ölüm düşüncesi öyle kolaylaştırıyor ki her şeyi, ölmenin dışında!

*

Bilinci yaratan, onu uyaran sıkıntılarımızdır. Onların sonucu bir kez etkisini gösterir, sonra etkilerini yitirir ve biri ötekinin ardından silinip gider. Bilinç, bilinç olarak, bu sıkıntılara borçlu olduğu şeyi anımsamaksızın, hattâ bundan habersiz durur ve varlığını sürdürür: Kendi varlığından rahatsız olsa da, yok olmayı istese de, özerkliğini, egemenliğini duyurmaktan vazgeçmediği içindir bu.

*

Aziz Benoit’ya göre bir keşiş kendisiyle övünüyorsa ya da yaptığı işten sadece kendisi memnun kalıyorsa, o işi bırakıp gitmelidir.

İşte size, tiksintinin ve vicdan azabının bolluğunda, doyumsuzluğun arzuları içinde yaşayacak olan insanın korkmadığı tehlike.

*

Tanrı'nın kararını vermekte tiksindiği doğru ise onun huzurunda hiç acı çekmeyeceğim. O'na öykünmeyi, O'nun gibi olmayı öyle isterdim ki... Düşüncesizlik işte!

*

Yataktan kalkmak, el yüz yıkadıktan sonra korku ya da sıkıntının umulmadık bir türünü beklemek.

Bütün dünyayı ve Shakespeare'in topunu verirdim bir parça huzur için.

*

Nietzsche'nin büyük talihi, onun öldüğü gibi ölmüş olmaktadır. Huzur içinde!

*

Hiçbir şeyin henüz doğmaya tenezzül etmediği bir dünyaya dalıp gitmek, sonsuzca... Bilincin istenmeden sezinlendiği dünyaya, oraya, daha varlığa bürünmemiş olanın dölyatağına, ben-den önceki bir ben'in sıfır varlığının tadının çıkarıldığı dünyaya doğru hayali bir yolculuk...

Doğmuş olmamak, sadece onu düşünmek, ne mutluluk, ne özgürlük, ne sonsuzluk!

Eğer dünyadan tiksinti kutsallığı tek başına sağlıyorsa, ermişliğimi ilan etmekten kendimi nasıl alıkoyacağımı bilemiyorum.

*

Hiç kimse benim iskeletimin yanında yaşadığım kadar kendi iskeletine yakın yaşamış olmayacak: Ne kabul edebildiğim ne reddedebildiğim bazı hakikatler ve sonu olmayan bir diyalog doğdu bundan.

*

Kötülüklerle kendini göstermek erdemlerle yükselmekten daha kolaydır. Kıskanç erdemler birbirleriyle savaşıp kendilerini yok ederek bağdaşmazlıklarını ve hoşgörüsüzlüklerini ortaya koyarlarken, doğadan uyumlu olan kötülükler birbirlerine yardımcı ve birbirlerine karşı bağışlayıcı olurlar.

*

Yatığımız şeye ya da başkalarının yaptıklarına inanmak, önemsiz şeyler için çileden çıkmaktır. Görüntüleri, hattâ “gerçeklikleri” terketmeli, herşeyin ve herkesin dışında kalmalı, do-

ğal ihtiyaçları kapı dışarı etmeli ya da bastırmalıyız: Bir Hint atasözünde geçen “yalnız bir fil” gibi küçücük bir arzu kırıntısıyla yaşamalıyız.

*

X’i tümüyle bağışlıyorum, modası geçmiş gülümsemesinden dolayı.

*

Kendinden nefret eden alçakgönüllü değildir.

*

Bazılarına göre her şey, kesinlikle her şey fizyolojiye bağlıdır: Onların bedeni düşünceleri, düşünceleri de bedenleridir.

*

Olanaklar açısından zengin, düşündüğümüzden daha yaratıcı ve daha merhametli olan Zaman, yardımımıza koştığı gibi, bizi her an küçük düşürme yeteneğine de sahiptir.

*

Her zaman Tanrı’dan önceki görünüşleri aradım: Kaosa düşkünlüğüm bu yüzden.

*

Sonunda daima en rezil düşmanıma benzediğimi farkettiğimden beri artık hiç kimseyi suçlamamaya karar verdim.

*

Çok uzun zamandır, bugüne kadar yaşamış en normal insan olduğum düşüncesiyle yaşadım. Bu düşünce bana verimsizliğin zevkini, hattâ tutkusunu verdi: Sayıklayıp duran, aptallığa batmış ahmaklarla dolu bir dünyada kendi değerini sergilemek ne işe

yarar? Kim için, hangi amaç uğruna uğraşacaksınız? Geriye şunu öğrenmek kalıyor: Mutlak alanda kurtarıcı, dolaysız alanda yıkıcı bu kesinlikten tümüyle kurtulup kurtulmadığımı...

*

Hırçın olanlar genellikle zayıf yaratılışlı, “bitmiş” kişilerdir. Tıpkı çileciler gibi yanıp kavrulurlar, kendilerini yer bitirirler. Dinginlik için, huzur için çabalayan çileciler de öfkeli kadar kendilerini yıpratırlar, bitirip tüketirler.

*

Kitaplar ancak, kimseye açmaya cesaret edilemeyen şeyleri dile getirmek için yazılır.

*

Ayartıcı şeytan Mâra, Buda’yı yoldan çıkarmayı denediğinde, Buda ona lâf arasında şunu sordu: “Hangi hakla dünyanın ve herkesin üzerinde egemenlik hakkı öne sürüyorsun? *Bu anlayıştan acı çekmedin mi?*”

Herhangi biri hakkında, özellikle bir düşünür için kendi kendimize sorduğumuzda yanıtlanması gereken ana sorun, belki de biricik sorun budur. Bilme uğruna en küçük bir adımın bile bedelini ödeyenlerle çok sayıda olan ötekiler arasında önemsiz, içi boş, “*zahmetsiz*” bir bilginin kime verilmiş olduğunu yeterince ayırtedemiyoruz.

*

Yaygın sözdür: “Kimi insanın yeteneği yoktur, ancak bir tarzı sözkonusudur”. Oysa, doğuştan gelen ve bizim icad edemediğimiz de işte bu tarzdır. Kimilerinin sahip olduğu bu ayrıcalık, varlıklarını hissettirecek bağışlanmış bir lütuftur. Tarz yetenekten fazla, bir öz durumundadır.

*

Nereye gidersem gideyim, ilgisizliğin, yararsız oyunun aynı duygusu: Beni hiç ilgilendirmeyen şeyle ilgileniyormuş gibi ya-
pıyor, bir yerde hiç var olmadan her şey den tümüyle habersiz,
özdevinimimle ya da iyilik duygusuyla kımıldayıp duruyorum.
Beni cezbeden, başka bir yeredir, bu yerde de ne olduğunu bil-
miyorum.

*

İnsanlar Tanrı'dan uzaklaştıkça dinler hakkında bilgiye varı-
yorlar.

*

“... Fakat Elohim o meyveden yediğiniz gün gözlerinizin açıl-
acağını bilir”.

Ve açılır açılmaz dram başlar. “*Anlamaksızın*” bakmak, cen-
net budur işte! Cehennem de, insanın anladığı, gereğinden fazla
anladığı yer olacaktır...

*

Ancak biriyle çok iyi anlaşabilirim: Kendi başına düşebildi-
ği kadar düşmüş, günlük yanılgılarına dönmeye ne arzusu ne de
gücü kalmış biriyle...

*

Çağdaşlarını acımasızca yargılarken, ileriye gören anlayışın
simgesi olan gelecek kuşakların gözleri önünde her şeyi yapma
şansına sahipsin. Bu arada, hayranlığın tehlikeli yönünden, onun
doğasında bulunan şaşırtıcı tehlikelerden de uzak kalırsın. Zira
hayranlık, sonu iyi olacağı kuşkulu olduğu için önceden kestiri-
lemeyen bir maceradır.

*

Fikirler yürürken gelir, diyordu Nietzsche. Oysa Sankara'ya göre yürüyüş düşünceyi dağıtır.

İki görüş de, haklılığı ve doğruyu eşit olarak bölüşürler. Ve herbiri düşüncenin doğması için bir saatlik bir süreye, bazen bir dakikaya güvenirler.

*

Acı vermeyen, dili ezip öğütmeyen bir yazınsal özgünlük türü henüz olanaksız. Düşüncenin, olduğu gibi dışavurumuyla yetinilirse durum başka türlü olur. Önsokratiklerden* beri değişmeyen gereklilikler alanında kalırız.

*

Kavrama ulaşmak ne mümkün! Yaptığımız sadece duyguları yazmak, dokunduğumuz şeyin en küçük kıpırtılarını kaydetmek, işe girişen bir sürüngenin yaptığı şeyi yapmak!

*

İyilik konusunda sahip olabildiğimiz her şey; gevşekliğimizden, tasarı ve niyetlerimizi gerçekleştirme ve eyleme geçme beceriksizliğimizden doğar. Erdemlerimizi besleyen, kendimizi gerçekleştirme çekincesi ya da olanaksızlığıdır. Aşırılıklara, bozulmalara bizi götüren de en yüksek hasletimizden vazgeçme iradesidir.

*

Avılalı Azize Terasa'nın, Tanrı ile bütünleşme aşamalarından birini dile getirmek için sözünü ettiği şu "görkemli vecd" öyle katı, öyle kıskanç bir ruh hâlidir ki, bir gizemciyi asla bağışlamayacaktır.

* Önsokratikler: İ.Ö. 7. yy.'dan 4. yy.'a kadar yaşamış olan maddeci doğa filozofları (Thales, Anaximenes, Empedokles, Herakleitos vb.) dönemi ç.n.

*

Cennet'in dışında kaldığının bilincinde olmadığım tek bir an bile yoktur.

*

Sadece gizlediğimiz şey gerçek ve derindir. Bayağı duyguların gücü oradan gelir.

*

“*Ama nesciri...*” der, “*Öykünme*”; meçhûl olmayı sev. İnsan ancak bu temel ilkeye uyduğu zaman kendinden ve dünyadan hoşnut olur.

*

Bir kitabın gerçek değeri konusunun önemine değil (aksi takdirde tâ başından beri tanrıbilimciler bundan kazançlı çıkarlardı) fakat, ilineksel ve önemsiz olana yaklaşma biçimine, en küçük ayrıntıya egemen olma tarzına bağlıdır. “*Özel olan*” hiçbir zaman en ufak bir yeteneği gerektirmedi.

*

Başkalarından onbin yıl önce ya da sonra yaşamak, insanlığın başlangıcına ya da sonuna ait olma duygusu...

*

Yadsıma hiçbir zaman bir usavurmada değil de, ne olduğu bilinmeyen karanlık ve eski bir kaynaktan çıkar. Kanıtlar, yadsımayı doğrulamak ve desteklemek için daha sonra gelirler. Her “*hayır*” kandan ortaya çıkıverir.

*

Bellek yitimi sayesinde, maddenin ilk kıpırtılarını ve bir birini izleyen yaşam tehlikesini “*anımsamak*”...

*

Ölümü unuttuğum her defasında, hile yaptığımı, içimdeki birini aldattığımı sanıyorum.

*

En yaman cellatların bile hayal edemeyeceği geceler vardır. Paramparça sabahı bulduğumuz olur, aptal ve şaşkın, hiçbir şey anımsamadan ve anlamadan, hattâ kim olduğumuzu bilmeden... Günün yararsız, tehlikeli, koyu karanlıklardan daha da boğucu görüldüğü zamandır bu...

*

Bilinçli bir yaprak biti, insan gibi ayrılmaz bir tür olarak kesinlikle aynı güçlüklerle meydan okumak zorunda kalacaktı....

*

Hayvan olmak insan olmaktan, böcek olmak bir hayvan olmaktan, bitki olmak böcek olmaktan... yeğdir.

Kurtuluş? Bilincin egemenliğini en aza indiren ve bu şekilde üstünlüğünü sarsan her şeyde!

*

Başkalarının her kusuru bende de var, ama yine de onların yaptığı her şey bana tuhaf görünür.

*

Olayları doğaya bakarak değerlendirmekle insan, tam dışa dönük yaşamaya uygun oldu. Eğer o kendi özünde görmek istiyorsa gözlerini kendi üzerine kapatması, dış dünyaya sırtını dönmesi, akıntıdan çıkması gerekir. “İç yaşam” diye adlandırdığımız şey; yaşamsal etkinliklerimizin bir yavaşlamasıyla mümkün olan gecikmiş bir olaydan başka, organların iyi çalışmasının zararına ortaya çıkabilen, gelişebilen “ruh”tan başka bir şey değildir.

*

En küçük bir hava değişikliği, inançlarımı demeye dilim varmıyor, düşüncelerimi altüst eder! Bu bağımlılık biçimi, bu en küçültücü durum, özgür olma olanaklarım, kısacası özgürlük hakkında kuruntularımı biraz dağıtırken beni ezmeyi de sürdürür. Neye yarar böbürlenmek, Yaş ya da Kuru'nun insafına kaldıktan sonra? Köleliğin daha az kötüsü, başka bir yaratılışın tanrıları da istenecektir.

*

Kendimizi öldürmeye değmez, çünkü bunu yapmakta her zaman çok geç kalınır.

*

Her şeyin gerçektışı olduğunu mutlak olarak bildiğimiz zaman, niçin bunu kanıtlamaya çalıştığımızı gerçekten görmeyiz.

*

Tan yerinden uzaklaşıp gün içine daldıkça, ışık herkese verir kendini, ve ancak gözden kaybolduğu anda kurtarır onurunu - alacakaranlık ahlakı -

*

Buda ile ilgili yapıtlarda çoğu zaman “doğum uçurumu”ndan sözedilir. Doğum, içine düşmediğimiz, aksine, herkesin zararına olarak çıktığımız bir uçurum, bir dipsiz kuyudur.

*

Eyüp ve Chamfort için, çığlık ve kezzap için minnet krizleri, gittikçe seyrekleşen aralıklarla...

*

Her kanı, her görüş zorunlu olarak kısmî, güdük ve yetersiz-

dir. Felsefe ya da nerede olursa olsun, özgünlük eksik tanımlara indirgenir.

*

Yüce gönüllü olarak bildiğimiz eylemlerimizi iyice incelediğimizde ne görürüz. Herbirinin, belli bir açıdan, ayıplanabilir ve hattâ zararlı olduğunu, yaptığımıza bizi pişman edecek kadar... Öyle ki, sonunda çekimserlikle vicdan azabı arasında bir seçim yapmaktan başka bir şey gelmez elimizden.

*

En küçük bir nefis köreltmesi müthiş bir güç yaratır. Her yığın arzu insanı güçlü kılar. Dünyaya ancak, yapışıp kalmadığımız ve ondan uzaklaştığımız ölçüde sözgeçirebiliriz. Vazgeçiş sonsuz bir iktidar sağlar.

*

Düşkırıklıklarım toparlanıp bir kaynağa yönelecek yerde, sistem olarak değilse de en azından bir bütünlük olarak savrulup gittiler. Kendini eşsiz sanan ve böylece yitip giden her bir düşkırıklığı, bir organizasyon hatâsı.

*

Cehennem korkusu ya da ilerleme adına, hangisi olursa olsun, bizi uyutan inançlar ve felsefeler, tek başlarına başarılı olurlar. Cehennemlik ya da değil, insan, her şeyin içinde olmanın mutlak ihtiyacını duyar. İnsan olması, insan “*olmuş*” olmasının da tek ve biricik nedeni budur. Ve bir gün artık bir ihtiyacı duymaz olduğunda, daha gururlu ve daha vahşi bir başka canlı uğruna ortadan silinmek zorunda kalacaktır.

*

Nesnel hakikatlere, cansıkıcı tanıtımlara, ardı kesilmeyen

usavurmalara karşıydı. Kanıtlamayı sevmiyor, kimseyi inandırmaya istekli görünmüyordu: “*Başkası*” diyalektikçinin bir uydurmasıdır.

*

Zaman insanı yaraladıkça, insan da ondan kaçmak ister. Hatasız bir sayfa, sadece bir cümle bile sizi geleceğin ve çürüme-lerin üstüne yükseltir. Söz arasından, hükümsüzlüğün bizzat simgesi olan söz arasından silinmez olanı, yok olmayanı aramakla aşılr ölüm.

*

Bir başarısızlığın en canalcı noktası, en çok, utancın bizi yerin dibine batıracak gibi olduğu andır, ansızın bir gurur dalgasına kapılır gideriz, ki çok sürmez bu, tam bizi kapı dışarı edecek kadar, soluğumuzu kesip tüm güçlerimizle utancımızın yoğunluğunu hafifletmek için...

*

Ölüm sandığımız kadar korkunç olsa, dost ya da düşman, hayatı terkedenden herhangi bir “*mutlu*” insan için belli bir zaman sonra ona saygı duymamız nasıl mümkün olurdu?

*

Evden çıkarken birçok kez başıma geldi: Çünkü orada kalıyordum “*anı*” bir çözülmeye direnebileceğimden emin değildim. Sokak daha güvenli, çünkü burada kendimizi daha az düşünü-ürüz. Sokakta her şey bir şaşkınlıkla başlayarak önemini, değerini yitirir.

*

Herşey uyur istirahate çekilir, hasta bile... ama hastalık tüm geceyi hastanın başında uykusuz geçirir.

*

Genç, güçsüzlüklerden belirli bir zevk alır. Onlar öyle ilginç, öyle zengin görünürler ki! Yaşlanınca şaşırtmazlar bizi, onları çok iyi tanırız. Oysa, hesapta olmayan küçük bir şey olmadan çekilmiş olmaya değmezler.

*

Tâ içimizden bir ses duyar duymaz, ortaya çıkıp işe koyulduğumuz an armağanlara el koyar, kendi eksikliklerimize duyarsız oluruz. Hiç kimse, kendi derinliklerinden ansızın beliriveren bu sesin bir işe yaramayabileceğini kabul edecek durumda değil. Nedir bu “kendini tanıma”? Deyimlerdeki çelişki.

*

Sadece Şiir’in sorun edildiği bütün bu şiirler, kendinden başka konusu olmayan tüm şiir dünyası. Konusu din olan bir dua için ne söylenecektir?

*

Herşeyi soruşturan zihin, bir sürü araştırma sonunda neredeyse tam bir çirkinliğe, çirkinin önseziyle apaçık bir şekilde hemen tanıyıverdiği bir duruma ulaşır. Zira çirkinlik doğuştan bir şaşkınlık değil de nedir?

*

En çok muhtaç olduğum dehâ, Epikuros’un üç yüzü aşkın eser yazmış olması ne düşükrıklığı! Ve onların yitmiş olmaları ne teselli!

*

- Sabahtan akşama kadar ne yapıyorsunuz?
- Kendime katlanıyorum.

*

Annemizin çektiği acılar ve sıkıntılar için babam: “Yaşlılık doğanın özeleştirisidir.” derdi.

*

“Sarhoş ya da çılgın olmak gerekir.” diyordu Siey  s, “bilinen dillerde her şeyi tam söylemek için.”

Sarhoş ya da çılgın olmak gerekir, ama eklemeliyim, herhangi bir sözcüğü ya da sözcükleri hâlâ kullanmaya cesaret etmek için...

*

Cansıkıntısından ka  ınan kimse, yazarlık mesleğinin dışında hangi meslek olursa olsun, çok başarılı olmaya adaydır.

*

Her zaman beklenmedik olayların en k  tus  yle karşılaşmak korkusuyla yaşadığımdan; her koşulda, daha önce davranmayı denedim: Tam ortaya çıkmadan kendimi felaketin i  ine atarak.

*

Mal mülk sahiplerine, zenginliğı ve   n   tanıyanlara gıpta ettiğimiz halde, dua etme gücüne sahip olanları kıskanmayız. Tadı n   çıkarabileceğimiz birtakım geçici fırsatlardan yararlanacağımıza, bir başkasının selametine boyun eğmemiz tuhaf görünüyor.

*

Dayanılmaz zaatlarda fazlasıyla sahip olmayan “ilginç” tek bir düşünceye rastlamadım.

*

Sıradanlığın sağ lam bir ölçüsü olmadan gerçek sanat olmaz.

Gözüpek bir tarzın tuhaflığına başvuran sanat çabuk bıktırır. Kaldı ki, benzersizliğin tekbiçimliliğinden daha dayanılmaz bir şey de yoktur.

*

Yapay bir dil kullanmanın sakıncası, o dilde çok fazla hata yapma hakkı olmamasıdır. Oysa yazıya bir hayat görünüşü verilmesi, elinde olmadan hataya düşmekle, her an sözdizimi yanlışlarına değip geçmekle olur.

*

Herkes, şüphesiz bilinçli olmadan, hakikati sadece kendisinin izlediğine, başkalarının onu araştırarak durumda olmadığına inanır. Dahası, hakikate ulaşmak kendisinden başka kimseye da yakışmaz. Bu çılgınlık öyle köklü ve yararlıdır ki, herbirimizden doğacak şeyi tasarlamak bile olanaksız. Öyle ki bir gün hakikat görünmez olur.

*

İlk düşünür, hiç kuşkusuz “*niçin*”in tutkunu oldu. Alışılma-
mış olan bu tutku hiç de bulaşıcı değil. Gerçekten de bu sorudan
acı çekenler, bu sorunun kemirdiği insanlar çok değildir. bunlar
büyük acılar içinde doğmuş olduklarından hiçbir veriyi de kabul
edemezler.

*

Nesnel olmak, başkasını bir eşya gibi, bir ceset gibi ele al-
maktır, kendine bir ölü gömücü gözüyle bakmaktır.

*

Bu an, sonsuzluk içinde yitip gitti, geri gelmeyenin adsız ül-
kesinde kayboldu. Hiçbir zaman geri dönmeyecek. Yansam bir
türlü, yanmasam bir türlü Hepsi bir - ve anlamsız.

*

Emily Bronte. Bu kadından doğan her şey beni altüst ediyor. Hawort ise benim kâbem!

*

Bir ırmak boyunca uzanmak, geçip gitmek, sularla birlikte akmak, kımıltısız telaşsız. Ölüm içimizde geniş getirirken, kendi kendine söylenip dururken...

*

Bizi yüzüstü bırakma ayrıcalığı Tanrı'nındır sadece. Bizi yalnız bırakmaktan baka bir şey gelmez insanların elinden.

*

Unutma yeteneğimiz olmasa, geçmişimiz öyle bir çöküverir ki günümüzün üstüne, tek bir an için bile kendimizi kıyıya atacak gücü bulamazdık. Hele orada tutunmak hiç mümkün olmazdı. Hayat sadece “dünya yansa hasırı yanmaz” olanlar için dayanılır gibi görünüyor, açıkça her şeyi unutanlar için.

*

Porphyrios anlatıyor, Plotinos'un ruhları okuma yeteneği varmış. Bir gün, durup dururken, kendinden emin bir sezgiyle öğrencisine kendini öldürmekten vazgeçmesini, hemen bir geziye çıkmasını söyler. Porphyrios Sicilya'ya gider: Orada kaygılarından kurtulur, fakat içi özlemle dolar. Hocasının ölümüne yetiştir. O yokken Porphyrios ölmüştür.

Uzun zamandır filozoflar artık ruhları anlayamaz oldular. Gerçi, bu onların işi değildir, denebilir. Doğrudur. Ancak filozofların da bizi artık pek ilgilendirmediklerine şaşmadığımız da doğrudur.

*

Bir yapıt ancak gizlilikte ve dikkatle, indireceği darbeyi düşünen bir cânî özeniyle hazırlanmışsa önemlidir. İki durumda da asıl amaç “*vurma*” niyetidir.

*

Her şeyden beter olan kendini tanıma, en az çaba gösterdiğimiz şeydir: Sabahtan akşama hayali bir suçüstü korkusuyla yaşamak, acımasızca her davranışın kökenine uzanmak neye yarar? Ve kendi mahkememizde dâva üstüne dâva kaybetmek?

*

Ne zaman belleğimde bir boşluk doğsa, artık hiçbir şey anımsamadıklarını “*bilenlerin*” duymak zorunda oldukları kaygıyı düşünürüm. Ancak, bir şey bana, bir süre sonragizemli bir sevincin onların içine işlediğini fısıldar gibi olur: Bu gizli mutluluğu, anılarının hiçbirisiyle, en değerlisiyle bile değiştirmeyi kabul etmeyeceklerdir.

*

Daha yalnız, kim olursa olsun, herkese daha yabancı olduğunu kabul etmeli, ve ancak bir ilgisizlik delisi olmalı insan!

*

İnsan ne kadar çelişik içgüdülerle yoğrulursa, içgüdüye daha az boyun eğmesini bilir. “*Karakterden yoksun olmak*” budur ve başka bir şey de değildir.

*

Arınmış ve dupduru, olgulardan, varlıklardan ve eşyadan çözülmüş zaman ancak gecenin belirli saatlerinde ortaya çıkar. Siz, ibretlik bir yıkıma doğru sürüklenmenin yaman kaygısıyla o anın yaklaştığını hissettiğinizde...

Ansızın, her şeyi Tanrı kadar bildiğimizi hissetmek ve ansızın, her şeyin yok olduğunu görmek!

*

İlk düşünürler varolanlar üstüne düşündüler, ötekiler sorunlar üstüne. Varlık karşısında yaşamak gerek, ruh karşısında değil.

*

“Ne bekliyorsun teslim olmak için?” - Her hastalık soru biçiminde bir uyarıdır bizim için. Sağır kulak rolü yapıyoruz, komedinin artık kabak tadı verdiğini ve gelecek defa teslim bayrağını çekme cesaretine sahip olmak gerekeceğini düşünerek...

*

Yıllar geçtikçe giderek durgunlaşıyorum. Düşünürler içinde, soğumuş volkanlardan başkasını sevmiyorum artık.

*

Genç iken ölüm canımı sıkar, ama kendime güvenirdim. İlerdeki silik kişiliğin önsezisine sahip olmasaydım, şunu biliyordum ki, ne olursa olsun Şaşkınlık beni terketmeyecek ve bu, yıllarıma, Koruyucunun çabasına yönelecekti.

*

Kendimizi başkalarının gözleriyle görebilseydik, derhal ortadan kaybolurduk.

*

Bir İtalyan dostuma Latinler'in "sır tutmaz" olduklarını, zira fazla açık, fazla geveze olduklarını, ve biraz çekinerek, ezilmiş halkları onlara tercüm ettiğimi, hayatın içinde hayatı tanımayan bir yazarın yazılarının beş para etmediğini söylüyordum. "Doğrudur," dedi bana. "Kitaplarımızda deneyimlerimizi uzun uzadıya anlattığımızda ne sonuç ne yoğunluk kalıyor. Daha önce yüzlerce kez anlatmışsızdır bunları çünkü." Ve bunun üzerine, kadın edebiyatından, seçkinler topluluğunun ve günah çıkartıcıların acımasız davrandığı ülkelerde bu edebiyatın bir gizemi olmadığından konuştuk.

*

Kim fark etti bunu, bilmiyorum artık, "dindarlık zevki"nden kendimizi mahrum etmemeliyiz.

Dini temize çıkarmanın bundan daha güzel bir yolu oldu mu hiçbir zaman?

*

Bu taşkınlıkları gözden geçirme, putları değiştirme, "*başka yerde*" dua etme kıskançlığı...

*

Uzanmalı bir yere, toprağı koklamalı ve düşünmeli, bunalımlarımızın umudu ve bitimi olan bu topraktır. Dinlenmek ve erimек için daha iyi bir şey aramak boşuna...

*

Empellenmiş olduğum zaman, yapmak üzere olduğum şey ne

olursa olsun, hattâ bir şey olmasın, bunun anlamını bir an bile düşünmüyorum. Herşeyin sırrı eylemin içindedir, bilincin öldürücü sebebi olan sakınmanın, eylemsizliğin içinde değil.

*

Bir çağda resmin, şiirin, müziğin fizyonomisi nedir? Kimse tasarlayamaz bunu. Atina ya da Roma'nın düşüşünden sonra, ifade araçlarının yani doğrudan bilincin zayıflaması nedeniyle uzun bir ara dönem olacaktır. İnsanlık, geçmişle ilişki kurmak istiyorsa, kendinde ikinci bir çocuksuluk icat etmeli. Aksi halde asla sanatlara yeniden başlayamayacak.

*

İçkarartıcı bir kilisenin mihrabında, Oğluyla yerkürenin üstüne dikilen Kutsal Bakire... Bir imparatorluğu kemirip fetheden, şişme hastalığından başlayarak onun kusurlarını miras alan saldırgan bir tarikat...

*

Zohar'da söylenmiştir: "İnsan ortaya çıktığında, aynı zamanda çiçekler de ortaya çıktılar."

Bana kalırsa, çiçekler insandan çok daha önce oradaydılar ve insanın gelişiyi o güne dek içine düşmedikleri tam bir şaşkınlığa gömüldüler.

*

Kendini öldürdüğünü düşünmeden, Kleist'ten bir satır okumak mümkün değil. Sanki, intiharı yapıtımdan önceydi...

*

Doğuda, en ilginç, en tuhaf Batılı düşünürler hiç ciddiye alınmadılar, çelişkileri yüzünden. Bize göre bunun nedeni kesinlikle onlara bulaştırdığımız çıkar duygusudur. Biz, bir düşüncüyü

değil, bir düşüncenin “*biyografi*”sini, çarpıcı sonuçlarını, aykırılıkları ve orada bulundukları cinsel sapıklıkları seviyoruz. Kısacası, başkalarıyla ve hiç olmazsa bizzat kendileriyle nasıl düzene konulacağını,yazgıdan olduğu kadar kapristen de hile yapan düşünceleri seviyoruz. Onların belirgin işareti nedir? Trajik olanın içindeki yapmacık kuşku, iyileşmez olanın içindeki oyundan hiçbir şey...

*

Avılalı Teresa “*Temellendirmeler*” adlı yapıtında, melankoli üzerinde uzun uzadıya durur. Bunun nedeni, Teresa’nın bu hastalığı iyileşmez kabul etmesidir. Doktorlar, diyor o, bu konuda hiçbir şey yapamazlar, en üstün manastır da. Bu tür hastaların karşısında sadece tek yol var: Onlara otoritenin korkusunu hissettirmek, onları tehdit etmek, korkutmak. Bugüne dek en iyi sonucu veren yöntem: Bir depresif karşısında, ancak tekme- tokatın, iyi bir dayağın etkili olacağı anlaşıyor. Ve zaten, bu, kurtulmaya karar verdiği zaman hastanın bizzat yaptığı şeyler: O büyük araçları kullanır.

*

Hayatın hangi perdesinde olursa olsun, düşünce oyunbozan rolünü oynar.

*

Elementler aynı döngüyü yinelemekten yorgun, aynı bileşimlerden bıkkın, ne değişiklik, ne bir sürpriz... Onları bir “oyun” ararken düşünüyorum: Hayat, bir konu dışına çıkmaktan, bir anekdottan baka bir şey olmayacaktır...

*

Yapılan her şey bana tehlikeli ve en iyimser durumda, yararsız geliyor. Zor durumda kalırsam, en fazla kendimi kışkırtabili-

yorum ama kıpırdayamıyorum bir türlü. Wordsworth'ın Coleridge üzerinde söylediğini iyi, çok iyi anlıyorum: “*Eternal activity without action.*”

*

Bir şeyin bana hâlâ mümkün görüldüğü zamanlarda büyülenmiş olduğuma inanasım geliyor.

*

Tek samimi itiraf, dolaylı yaptığımız itiraftır- başkalarından söz ederken.

*

Bir inancı doğru olduğu için değil (hepsi doğrudur zaten), ama karanlık bir güç bizi ona sürüklediği için kabul ederiz. Ki bu güç bizi terkedecek olur, bu da bitkinlik ve iflas demektir, bizzat bizden kalanla başbaşa kalmak demektir.

*

“İçeriğin (düşüncenin) doğrudan ve aracsız bir şekilde kendini kurtarmış olması her yetkin biçimin özelliğidir, oysa kusurlu biçim içeriği tutsak eder. Kendinden başka hiçbir şeyi bize hatırlatmayan kötü bir ayna gibi.”

Duruluğun bu övgüsünü (pek az Alman) yaparken, Kleist felsefeyi düşünmüyordu, onun hedeflediği her ne olursa olsun bu değildir. Yine de felsefi dille yapılan en iyi eleştiridir bu. Fikirleri yansıtmak isteyen bu sözde-dil, onların şeklini almayı, onların doğasını bozmayı ve onları karartmayı, bizzat kendini önemli kılmayı başardı sadece. En acı verici zorbalıklardan biriyle ele geçirilen sözcük, görülmez olmak zorunda kalacağı bir şato-da nöbetçi durumuna düştü.

*

“Ey Şeytan, efendim benim, kendimi sana adıyorum, da-
ima!” - Kendi kanına batırılmış bir çiviyle yazılan, özlüsözler ve
dua kitaplarında bulunmaya değer dinsel bir ad takınmış olma-
dığımı ne kadar hayıflanıyorum!

*

Bilinç, ete batan bir kıymıktan çok, vücutta bir “*hançer*”dir!

*

Bütün durumlarda bir zalimlik vardır, sevinç’in dışında. Kö-
tü niyetli sevinç, bu “*shadenfreud*” sözü yanlış bir yorumdur.
Kötülük yapmak bir zevktir, bir sevinç değil. Sevinç, dünya üze-
rinde bu tek zafer, özünde saftır. O halde sevinç, her zaman şüp-
heli ve kendiliğinden, kendi belirtileri içindeki zevk’e indirge-
nemez.

*

Bir varoluş, durmadan başarısızlıkla biçim değiştirir.

*

Bilge her şeye râzı olandır, çünkü hiçbir şeyle kendini özdeş-
lemez. “*Arzuları olmayan*” bir oportunisttir o.

iy
*

Tümüyle gönül doyurucu tek bir şiir görüşü biliyorum sade-
ce: Emily Dickinson’ın görüşüdür bu: Gerçek bir şiir karşısında
öyle bir soğuğa yakalanmıştı ki, artık hiçbir ateşin onu bir daha
ısıtmayacağını söylüyordu.

*

Doga’nın en büyük kötülüğü, kendini tek bir egemenlikle sını-
rlanmayı bilir, olmamasıdır. Bitkilerin yanında her şey yersiz

gibi görünür, kötü karşılanır. Güneş ilk böceğin gelişine somurtmuş olmalıydı ve şempanzenin birdenbire ortaya çıkmasıyla da başka bir yere taşınmalıydı!

*

Yaşlandıkça, giderek “sorunları” değil de, hâlâ kendi geçmiş özelliğimizi araştırıyorsak, bunun sebebi kuşkusuz, anıları kılmılatmanın düşünceleri harekete geçirmekten daha kolay olmasıdır.

*

Bize karşı vefasızlıklarını bağışladığımız en son kişiler aldatığımız kişilerdir.

*

Başkalarının yaptığı şeyi bizim daha iyi yapabileceğimizi düşünürüz hep. Bizzat bizim yaptığımız şey hakkında ne yazık ki aynı duyguya sahip değiliz.

*

“Ben peygamberdim,” diyor bize Muhammet, “Adem henüz balçık içinde iken.”

... Bir din kurmanın- ya da hiç değilse bir dini yıkmanın gururu olmadan gün ışığına çıkmaya nasıl cesaret edilir?

*

Kayıtsızlık öğrenilmez: O bir uygarlığın karakteridir. Ona yönelmeyiz, kendiliğinden gösteririz onu. On sekiz yıldan beri Japonya’da bulunan bir dinyayıcısı (misyoner’ni okurken düşündüm bunu. Hepsi hepsi altmış müridi vardı, üstelik yaşlıydılar. Hâlâ ondan son anda kurtulacaklardı: Gönül acısı duymadan, acı çekmeden bir Japon gibi öleceklerdi. Moğollar’a karşı savaş zamanında savaşa alışmak için, her şeyin hiçliğini içlerine

sindirmeye kendilerini alıştırıran atalarının torunlarına yaraşır biçimde öleceklerdi...

*

Kalıbı dinlendiren insandan başkası ahireti kafasına takamaz. Ahiret, önemli bir süre boyunca Doğuluların başlıca kaygısı oldu. Onlar yatık durumu sevmiyorlar mıydı?

İnsan uzanır uzanmaz, zaman, akmayı, süregelmeyi bırakır. Tarih, “*dikine*” bir ırkın ürünüdür.

Dikey bir canlı olarak insan, yalnız uzayda değil zamanda da kendi önüne bakmaya alışmalıydı. Ne kötü bir başlangıca varıyor Gelecek!

*

Her insandan kaçan, çok samimi de olsa, tümüyle unutulmuş ve yatağa çivilenmiş yaşlı bir şairi hatırlatır bazen, çağdaşlarına kızgın, kimseyi artık görmek istemediğini söyleyen yaşlı bir şairi... Karısı zaman zaman kapısının zilini çalmaya gidiyordu, ona acıyarak...

*

Bir yapıt, artık onu düzeltmek mümkün olmadığı zaman bitmiştir, her ne akdar eksik ve tamamlanmamış olsa da. Öyle bıkmışızdır ki, zorunlu da olsa, ona tek bir virgül eklemeye artık cesaretimiz kalmamıştır. Bir yapıtın bitirilme aşamasına karar veren, hiçbir zaman bir hakikatin ya da bir sanatın gereği değildir, yorgunluktur, dahası bıkkınlıktır.

*

Yazmak zorunda olduğumuz en küçük cümlede uydurma bir kelimat perçektir, buna karşın zor da olsa bir metne girmek için biraz dikkat yeter. Bu kartpostala bir şeyler çiziktirmek, “*Tinin Fenomenolojisi*”ni okumaktan daha yaratıcı bir etkinlik ister.

*

Budacılık öfkeyi “Ruhun Kiri” diye adlandırır, Manicilik de “Ölüm Ağacının Kökü” der ona. Bunu biliyorum. Ama bunu bilmek ne işime yarıyor?

*

Kadın tümüyle ilgisizdi bana. Düşünürken birdenbire, bunca yıllardan sonra, ne oldu da, onu asla bir daha görememiştim. Az kalsın düşüp bayılıyordum. Bizim için önemsiz olacak olan birinin yüzünü ansızın bize hatırlatan şeyin ölüm olduğunu anlamıyoruz.

*

Sanat çıkmaz yola girdikçe sanatçılar çoğalıyor. Bu aykırılık, sanatın tükenme yolunda olduğunu düşünürsek, hem imkansız hem kolay olmanın birinden vazgeçer.

*

Kimse, ne olduğu şeyden ne yaptığı şeyden sorumludur. Bu açık bir şey, herkes az çok kabul eder bunu. Niçin o halde, yüceltmek ya da aşağılamak? Çünkü varolmak, değer biçmek, yargılar üretmek demektir. Aynı zamanda, duygusuzluğun ya da korkaklığın sonucu olmadığında, kimsenin sahip olmadığı bir gücü gerektiren çekimserlik de demektir.

*

Her acelecilik biçimi, iyiliğe doğru da olsa, bir zihinsel bozukluğu açığa vurur.

*

En duru düşünceler, tedirginliklerimiz arasında, sıkıntılı zamanlarımızda, sefaletimizin ortaya çıktığı bu şatafatlı anlarda belirirler.

*

Hayali acılar en gerçek acılardan eskidir. Çünkü onlara her zaman ihtiyacımız vardır ve onlardan vazgeçme olanağı olmadığı için onları icat ederiz.

*

Eğer bilgenin özelliği yararsız hiçbir şey yapmamak ise, kimse beni bilgelikte aşamaz: Yararlı şeylere bile gönül indirmem ben!

*

Aşağılanmış bir hayvan, bir alt- hayvan düşünmek olanaksız.

*

İnsandan önce doğmak mümkün olsaydı!

*

Boşuna! İnsanların Tanrı tanımıyla uğraşmaktan başka bir-şeyle ilgilenmedikleri bütün o yüzyılları küçümsemeyi başaramıyorum.

*

Nedenli ya da nedensiz bir bıkkınlıktan kendini kurtarmanın en etkili yolu, bir sözlük almaktır, tercihen, az bilinen bir dilin sözlüğünü. Ve orada bir sürü sözcük aramalı, bunların hiçbir zaman yararlanamayacağımız sözcükler olmasına da dikkat ederek...

*

Olağanüstü bir şeyi yaşadıkça, onu dile getirmek için sözcükler buluruz, onu hemen içinden tanırız ve onda artık hiçbir şey bulamayız.

*

Aşılamaz acı yoktur.

*

Her çeşitten avunmasızlık geçer, ama onların sahip oldukları temel neden hep var olur, hiçbir şeyin de onun üstünde etkisi yoktur. O salt gerçektir ve değişmez. O bizim “yazgımız”.

*

Çılgınlıkta da, felakette de, Bossuet’nün şu söylediğini, doğanın “bize verdiği bu az şeyi” uzun süre bize bırakmaya razı olmayacağını unutmamalı.

Bu “az şey”- bunu düşündükçe dinginliğe, bir dinginliğe varılır, doğrudur, ama onu hiç tanımış olmamak daha iyi!

*

Aykırı düşünce, ne cenazelerde, ne de evlenme ya da doğumlarda geçerlidir. Uğursuz -ya da gülünç- olaylar, korkunç, cansız, korkutucu olaylar, sadece beylik sözlerle yetinen ortak yer isterler.

*

Ne kadar yanılgıdan uzak olsak da, hiçbir umut olmadan yaşamak olanaksız. Onlardan birini hep koruruz, pek de haberimiz olmadan. Bu bilinçsiz umut da bütün öteki, reddettiğimiz ya da tükettiğimiz açık umutlarımızın yerine geçer.

*

Adamın biri yıllarla yüklendikçe, yitip gitmesinden de o kadar uzak bir ihtimal gibi sözediyordu. Öyle yapışmıştı ki hayatın eteğine, ölmeyi bir türlü beceremiyordu...

*

Günün birinde, bir kör dileniyordu: Duruşunda, soğukluğunda sizi yakalayan, soluğunuzu kesen birşey vardı. Körlüğünü size bulaştırıyordu!

*

Bizimle içlidişli olduklarından ancak çılgınları ve çocukları bağışlarız: Ötekiler, eğer onlara öykünmeye cesaret ederlerse, buna er geç pişman olacaklardır.

*

“Mutlu” olmak için kaçındığımız mutsuzlukların imgesini hiç unutmamak gerekecektir. Bu, bellek için kendini bir toparlama biçimi olacaktır. Genellikle, ancak ansızın gelen mutsuzlukları koruyan bellek mutluluğu engellemeye çalışır ve şaşılacak bir derecede başarır bunu.

*

Uykusuz bir gecedен sonra otomatlar gibi görünüyor gelip geçenler. Hiçbiri soluk almıyor sanki, yürümüyor. Her biri bir zemberekten fırlamış gibi: Kendiliğinden bir şey; mekanik gülümsemeler, hortlak hareketleri... Sen, kendin hortlak, ötekiler içinde nasıl görecektin canlıları?

*

Dölsüz, verimsiz olmak- bunca duyumlarla! Sonsuz şiir, sözcükler olmadan!

*

Yorgunluk; sebepsiz, bir armağan ya da bir belâ gibi çıkagelen yorgunluk: Yeniden kendime dönmem, kendimi “Ben” bildiğim şeye dönmem ondandır. Bu yorgunluk ortadan kalkar kalkmaz, artık cansız bir nesneden başka bir şey değilim.

*

Bugüne kadar folklorda yaşayan her şey Hıristiyanlıktan öncedir- Her birimizde canlı kalan her şeyde de durum aynıdır.

*

Gülünç olmaktan korkan kişi ne iyilikte, ne kötülükte hiçbir zaman başarılı olamayacaktır, yeteneklerinin altında kalacaktır. Deha sahibi olsa bile, o yeniden yeteneksizliğe mahkûm olacaktır.

*

“En yoğun etkinliklerinizin ortasında, ruhunuza “bakmak” için bir an durunuz. “- Bu öğüt, gece gündüz ruhlarına “bakanlara” ve kimseye açmadıkları önemli bir sebepten dolayı etkinliklerini bir an durdurmak zorunda kalanlara kesinlikle hitap etmiyor.

*

İnanmış olalım ya da olmayalım, “*Tanrı’ya karşı*”, yalnızlıkta kavranmış olan şey kalıyor sadece.

*

Müzik tutkusu, başladığı andan itibaren aslında bir “*rızâ*”dır. Müziğe karşı duyarsız ve günlerce yan yana yürüdüğümüz birinden daha çok, ona kendini veren tanınmamış biri hakkında bilgi sahibiyizdir.

*

Tekrarına gerek olmayan bir istiğrak (meditasyon) noktası...

*

İnsan Tanrı’nın dümen suyundan gittikçe, yavaş ilerler, öyle yavaş ki yürüdüğünü anlamaz bile. Artık o, birinin gölgesinde yaşamayı bıraktığından beri acele ediyor, buna üzülüyor da. Eski âhengini yeniden bulmak için ne olursa olsun verecektir!

*

Doğarken yitirdik, ölürken yitirdiğimiz kadar. Her şeyi!

*

“*Bıkkınlık*”- Bu anda, hemen söyledim bu sözcüğü. O andan itibaren de ne ile ilgili olduğunu bilmiyorum artık. Hissettiğim ve düşündüğüm, sevdiğim ve tiksindiğim her şeye bıkkınlığın kendine de uygun bir sözcük...

*

Kimseyi öldürmedim, iyi ettim: Mümkün’ü öldürdüm. Tam Macbeth gibi, en çok ihtiyacım olan şey de dua etmektir, ama ondan fazla değil. “*Amin*” demesini beceremiyorum.

Kimseye dokunmayan darbeler savurmak, kimse farketmeden herkese saldırmak, sadece bizi zehirleyen oklar fırlatmak!

*

Her zaman mümkün olduğu kadar kötü davrandım ona. Kimseye kötülük yapmak istemediği için bana da kötülük yapmak istemiyor. Her haksızlığı bağışlıyor, hiçbirini hatırlamıyor. Onu öyle kıskanıyorum ki! Ona yetişmem için birçok varoluşu baştan başa dolaşmam ve bütün göç olanaklarımı tüketmem gerekiyor.

*

Aylarca Fransa içinde bisikletle dolaşırken, en büyük zevkim, kır mezarlıklarında durmak, iki mezar arasında uzanıp öyle saatlerce sigara tütürmektir. Hayatımın en etkin çağında düşünüyorum bunu.

*

Cenazelerde insanların bağıırıp çağırdığı bir yerden döndüğümüz zaman, kendimize nasıl egemen olmalı? Nasıl kendimizin efendisi olmalı?

*

Bazı sabahlar, adımımı dışarı atar atmaz, beni adımla çağırır sesler duyuyorum. Gerçekten ben miyim? Benim adım mı? Öyle gerçekten, alanı dolduran, gelip geçenlerin dudaklarında benim adım. Herkes onu mırıldanıyor. Postane bürosunda, komşu odadaki şu odadaki şu kadın da.

Uykusuzluk sağduyumuzun ve alçakgönüllüğümüzün son kalıntılarını da bitirir, bizi deli eder, eğer gülünçlük korkusu imdadımıza yetişmezse.

*

Onun yağdan ve metalden bakışı karşısında tuhaf bir duygu ve tiksinti duyuyorum, hattâ korkuyorum. Onun dalkavukluğu, cilasız sahtekarlığı, garip bir şekilde açık ikiyüzlülüğü, sürekli ve açık sinsilikleri karşısında, bu çılgın ve rezil karışım karşısında... Göz önünde yalan dolan ve yüzkarası. Onun samimiyetsizliği bütün hareketlerinde görülebilir, sözlerinde duyulabilir. Sözcük tam yerinde değil, zira samimiyetsiz olmak hakikati gizlemektir, onu tanımaktır. Fakat onda ne bir iz, ne bir ruh, ne hakikatin ne de yalanın bir kuşkusu... Pis bir doymazlığın, “*çıkara dayalı*” bir bunamanın dışında, hiçbir şey...

*

Geceyarısı, gözyaşları içinde bir kadın, sokakta yaklaştı bana: “Onlar kocamı geberttiler, Fransa berbat bir yer, çok şükür ki ben Brötanyalıyım, çocuklarımı elimden aldılar, altı aydır ilaç tıktırdılar bana...”

Onun kaçık olduğunu hemen farketmedim, acısı öylesine gerçek görünüyordu (bir anlamda da öyleydi), tam yarım saat kendi kendine konuşmasına izin verdim: Konuşmak iyi geliyordu ona. Sonra onu yalnız bıraktım. Düşündüm ki, onunla benim aramda oldukça ince bir ayrım olacaktır: Sıra bana gelince, ben, karşıma ilk çıkan birine böyle yakınıp duracağım...

*

Bir Doğu ülkesinde bir profesör anlattı bana: Annesi köylüydü, oğlunun uykusuzluktan kıvrandığını öğrendiğinde çok şaşır-mıştı. O, uykusu geldiği zaman, sadece rüzgarda dalgalanan geniş bir buğday tarlasını gözünün önüne getirmek zorunda kalıyor ve ardından hemen uykuya dalıyordu.

Bu, bir kentin imgesiyle aynı sonuca varılacağı anlamına gelmez. Bir kentlinin, bir gün göz kapamayı başarması açıklanamaz, mucize gibi bir şeydir.

*

Meyhane, köyün ucundaki yurtta kalan ihtiyarlarla dolu. Elllerinde bardak, konuşmadan bakışıp duruyorlar. Onlardan biri, ne olduğunu bilmediğim, ilginç olması gereken bir hikaye anlatmaya koyuluyor. Kimse onu dinlemiyor, ne olursa olsun kimse gülmüyor. Buraya varmak için hepsinin yıllarca imanı gevremişti. Bir zamanlar, köylerinde bir yastıkla boğulmuş olacaktıydı.

Bu, onları cansıkıntısından ve uyuşukluktan kurtarmak için akıl dolu, mükemmel bir formülüydü her ailenin. Onları bir araya toplamaktan, bir ağıla tıktırmaktan da son derece daha insancıl bir yoldu bu...

*

İncil'e inanılırsa ilk kenti kuran Kabil'dir. Bossuet'nün anlattığına göre, dileği orada "*vicdan azabı*"nı yatıştırmaktı.

Ne karar! Doğruluğunu gece yürüyüşlerimde defalarca denemedim mi ben?

*

Bir gece, merdiveni tırmanırken, karanlık ortasında, dışardan ve içerden ansızın ortaya çıkan dayanılmaz bir gücün etkisiyle duruverdim. Artık bir adım bile atamıyordum, orada, yere çivi-

lenmiş, taş kesilmiş durumda kalakaldım. İMKANSIZLIK. - Bu sözcük, her zamankinden daha uygun bir anda, beni benim hakkımda aydınlatıverdi: O, pek çok kez yardımına koşmuştu, bu defa olduğu gibi olmadı hiç! Bu sözcüğün anlamını nihayet ebediyen anladım...

*

Yaşlı bu oda hizmetçisi, “nasıl gidiyor?” soruma duraksamadan cevap veriyor: “İyi gidiyor.” Bu son derece bayağı cevap, gözümde yaş gelinceye kadar sarstı beni.

Oluşla, pıdışla, “akış”la ilgili sözel yapılar eskidikçe bazen daha çok esin gücü kazanıyorlar. Bununla birlikte, bu sözlerin beklenmedik bir durum yaratmadığı, ama bunu bilmeden kendimizi bu durumda bulduğumuz ve mucize olması için ancak bir belirti ya da bir bahane gerektiği de gerçektir.

*

Köyde oturuyorduk, ben okula gidiyorum ve burası önemli, annem ve babamla aynı odada yatıyordum. Akşamları babamın annemi okuturma alışkanlığı vardı. Babam papaz da olsa, ne bulursa okuyor, kuşkusuz yaşımdan dolayı anlamıyor sayılıyordum. İlginç bir hikaye yoksa genellikle dinlemiyor ve uyuyordum. Bir gece kulak kabarttım. Rasputin’in bir yaşam öyküsüydü. Babamın peçtiği bölümde, Rasputin ölmek üzereyken oğlunu çağırıp ona şöyle diyordu: “Petersburg’a git, kentin efendisi ol, hiçbir şey karşısında geri çekilme ve kimseden korkma, zira Tanrı yarlı bu domuzdur.”

Babamın ağızında böyle bağışlanmaz bir hata, onun için papazlık bir yata değildi beni bir yangın ya da bir deprem kadar etkiledi. Babam gayet açık bir şekilde hatırlıyorum- elli yıldan önceydi bu olay- heyecanımı garip bir zevk izledi, garip diyorum, çünkü bu zevk demeye cesaret edemiyorum.

*

İnanmış olduğumdan, yıllar içinde, iki ya da üç dinden hayli önce, kendime yalan söyleme korkusuyla “din değiştirme”nin çşiğinden her defasında geri çekildim. Bu dinlerden hiçbirini benim gözümde, intikamın varolan en derin, en yoğun bir ihtiyaç olduğunu ve her birinin yalnız sözlerden ibaret bile olsa bu ihtiyacı karşılaması gerektiğini kabul etmek için yeterince özgür değildi. İnsan bu duyguyu bastırırsa ciddi bunalımlarla karşı karşıya kalır. Bir çok dengesizli belki de her dengesizlik- çok uzun süre ertelediğimiz bir intikamdan doğar. İnfilak etmesini bilmeli! Hangi huzursuzluk olursa olsun, biriktirilmiş bir öfkenin uyandırdığı huzursuzluktan daha *sağlıklıdır*.

*

Büyüklenme felsefesi. “Yeğenim, bu çok açık, başarılı olmadı, başarılı olsaydı sonu başka olacaktı.- “Biliyorsunuz bayan,” dedim, bu önemli hatuna, “başarılı olsak da olmasak da, bu ikisi aynı şey.” -Haklısınız.” diye cevap verdi bana birkaç saniye sonra. Böyle çenesi düşük bir kadının böyle beklenmedik bir boyun eğişi, nerdeyse bir dostumun ölümü kadar sarstı beni!

*

Özürlüler... bana öyle geliyor ki onların *macerası*, başka herhangi bir maceradan iyidir, geleceğe ışık tutar, sadece onlar geleceği az çok seçmek ve onu çözmek olanağına sahipler. Ve yine bana öyle geliyor ki onların başarılarını hesaba katmamak, görülen günleri *betimlemeye* ebediyen elverişsiz kalmaktır.

*

- N.’nin hiçbir şey üretmemiş olması yazık, diyorsunuz bana.
- Ne önemi var! O yaşıyor. Kitaplar yumurtlamış olsaydı kendini gerçekleştirme talihsizliğine uğramış olurdu. Bir saatten fazla da ondan söz etmiş olmazdık. *Adamın biri* olarak var olma

başarısına kitap yazma başarısından daha az rastlanır. Üretmek kolaydır, zor olan yeteneklerini kullanmaya tenezzül etmemektir.

*

Film çekiliyor, aynı sahneye birçok kez yeniden başlanıyor. Yoldan geçenlerden biri, taşralı olduğu belli, çok şaşıyor: “Bundan sonra asla bir daha sinemaya gitmeyeceğim.”

Gizli olanları sezinler gibi olduğumuz ve sırrını yakaladığımız herhangi bir şeye karşı böyle bir tepki gösterebiliriz. Bununla birlikte, mucizeyi andıran bir gizemle, doğum doktorları müşterilerine vurulur, mezarcılar çocuk yapar, onulmaz hastalar projeler üretir, şüpheciler de yazarlar hâlâ...

*

Cemaate kabul edilmeye uygunluğu sinagoglarda konuşulan hahamın oğlu T., bu eşsiz işkenceler döneminin hiçbir *orijinal* dua doğurmamış olmasından yakınıyor. Onun bu konuda üzülmemekte ya da kaygılanmakta haksız olduğuna güvence veririm. Büyük acılar ne edebiyat ne de din alanında bir sonuç verir. Sadece yarı-felaketler verimli olur, çünkü fazla kusursuz bir cennet hemen hemen cennet kadar boş iken, bu yarı-felaketler var olabilirler, bir hareket noktası olurlar.

*

Yirmi yaşlarındaydım. Dünya başıma çökmüş. Bir gün, “artık gücüm kalmadı” diyerek bir kanepeye çöküverdim.

O güne kadarki uykusuz gecelerimden serseme dönmüş olan annem “uyumam” için bir âyin düzenlettirdiğini söyledi bana. *Bir değil binlerce* çığlık atmak istemiş olacağım, gerçek olan başka uzun bir uyku için, vasiyetinde Karl IV. (Şarlken) tarafından yazılan şifreyi düşünerek...

*

Onunla çeyrek asır sonra tesadüfen karşılaştım. Değişmemiş, bozulmamış, her zamankinden daha dinç, hattâ ilk gençlik yıllarına doğru geri çekilmiş gibiydi.

Karışıklıkları, buruşuklukları savmak, yılların etkisinden sakınmak için ne dolaplar çevirdi, nereye gizlendi? Ve nasıl yaşadı, yine de yaşadıysa? Daha çok bir hortlak. Hile yaptı kesinlikle, canlı görevini yerine getirmede, oyun oynamadı. Bir hortlak, evet, bir beleşçi de. yüzünde hiçbir acı izi göremiyorum, onun gerçek bir varlık, bir birey olduğunu kanıtlayan hiçbir işareti yok, bir hayalet de değil. Ona ne diyeceğimi bilmiyorum, sıkıntı duyuyorum, korkuyorum hattâ. Zamanın elinden kurtulan ya da onu kaşla göz arasında kaybeden herhangi biri böyle şaşkına çevirir bizi!

*

Coman adlı bir köylü olan komşusuna onu unutmadığını anlatan D.C., Romanya'da, köyünde çocukluk anılarını yazıyordu. Coman ertesi gün erkenden onu görmeye geldi ve ona şöyle dedi: "Bir şeye yaramadığımı biliyorum, ama yine de bir kitapta benden sözedilecek kadar düşmüş olduğuma inanmazdım."

Sözlü dünya ne kadar üstündü bizim dünyamızdan! Varlıklar (halklar demeliydim) yazıdan kaçındıkları zaman boyunca gerçeğin içinde kalırlar ancak. Önyargıya tutulur tutulmaz hataya düşerler, bir öyküye sahip olmak için eski bâtil inançlarını yitirirler, daha da kötüsü, başka bütün inançlarını da...

*

Ayağa kalkamayacak, yatağa perçinlenmiş bir durumda, bellegimin düşlemlerine dalıyorum... Kendimi, Karpatlar'da âvâre dolaşıp duran o çocuğu görüyorum. Bir gün, sahibinin, kuşkusuz ondan kurtulmak için, bir ağaca bağladığı bir köpek gördüm. Zayıflıktan içi görünüyordu hayvanın, içinde yaşamdan bir tek

belirti yok gibi, ancak bana bakacak kadar gücü var, öyle duruyordu kınıldanmadan. Ama yine de *ayakta* duruyordu, o...

*

Bir yabancı, kim olduğunu bilmediğim birini öldürdüğünü anlatmaya geliyor bana. Polis soruşturmamış, çünkü kimse ondan kuşkulanmıyor. Onun katil olduğunu bilen benim yalnız. Ne yapmalı? Ne cesaretim, ne de onu ele verme hainliğim var. (zira o bana bir sırrını açmıştı, ne de sır!) Kendimi onun suç ortağı hissediyorum, tutuklanmış olmaya ve onun gibi cezalandırılmaya boyun eğiyorum. Aynı zamanda bunun fazla aptallık olacağını düşünüyorum. Belki onu ihbar etmeye giderim yine de. Ve bu, gözümü açana kadar böyle sürüp gidiyor...

Sonugelmezlik kararsızların özelliğidir. Onlar hayatta hiçbir şeyi çözemez, kararsızlıklarını, korkaklıklarını ve vesveselerini sürdürdükleri düşlerinde bile yapamazlar bunu. Onlar karabasan için ideal insanlardır.

*

Vahşi hayvanlar üzerine bir film: Tüm iklimlerde soluk soluğa bir kıyıcılık. Doğa, bu Tanrı'nın zorbası, kendiyle ve işiyle meşgul, çılgınlığı haksız değil: Her saniye, yaşayan her şey titriyor ve titretiyor. Acıma garip bir lükstür, ancak varlıkların en vefasızı, en kıyıcısı bunu icat edebilirdi. Daha da bir kıyıcılıkla kendi kendini cezalandırma ve kendine işkence etme ihtiyacından...

*

Kilisenin girişinde bir afiş "*Füg Sanatı*"nı duyuyor. Biri kocaman harflerle "*Tanrı öldü*" diye çiziktirmiş. Her ne kadar geçersiz bir varsayım da olsa, Tanrı'nın ölüyü diriltebileceğini gösteren müzisyenle ilgiliydi bu. Doğruydı, böyle bir kantat ya fügeni dinlediğiniz zaman!

*

Bir saatten biraz fazla birlikteydik. Amacı caka satmak ve kendi hakkında birkaç ilginç şey söylemekti, başardı bunu. Sadece akla uygun övgülerle yetinseydi, onu cansıkıcı bulacak ve birkaç dakika sonra terkedecektim. Abartarak, yalancı kahraman rolünü iyi oynayarak, asıl niyetinin etrafında dönenip durdu. Cin gibi görünme arzusu cinliğe zarar vermez. Yorgun bir zihin şaşırtma arzusunu yeniden duyabilirse, aldatmayı ve hattâ zekâyâ yetişmeyi bile başarabilir

*

Uzun bir süre başbaşa idik onunla. Mutlu yaşlılık çağını aşmıştı. Birilerine karşı kendine kızmış ve şöyle demişti bana: “Hayatımın en büyük zaafı hiç kimseye asla kin duymamışlığım olacaktır.”

Kin yıllarla azalmaz! Daha da çoğalır. Bir bunağın kini akla hayale gelmeyecek boyutlara ulaşabilir: Eski sevecenliklerini unuttur, tüm yeteneklerini hıncının hizmetine koyar. Mucizevi bir şekilde yeniden canlanan bu hınc, belleğinin ve hattâ aklının ufalanmasından sonra da sürer.

... Yaşlılarla sık sık görüşmenin tehlikesi, onları ilgiye çok muhtaç ve ilgisizliğe dayanamaz gibi görmemizden kaynaklanır. Sahip olmadıkları ve sahip olmaya mecbur oldukları tüm üstünlükleri biz haksız olarak kendimize mal ederiz. Ve bıkkınlık ya da tiksintiden onlar hakkında sahip olduğumuz usandığımız gerçek ya da yapay önceliğin, bizi kendimizi beğenmişliğe sürüklemesi kaçınılmazdır.

*

Her ailenin kendi felsefesi var. Kuzenlerimden biri, genç öldü, bana şöyle yazmıştı: “Her şey her zaman böyle olduğu gibidir ve kuşkusuz hiçbir şey kalmayıncaya kadar böyle de olacaktır.”

Annem, akrabasıydı, bu vasiyet cümlesiyle bana yazdığı son cümleyi tamamlıyordu: “İnsan ne yaparsa yapsın, pişman olacaktır, er ya da geç.”

Bu pişmanlığın kötü yanı, demek ki, kendi hayalkırıklıklarıyla onu kazanmış olmaktan övünemiyorum bile.

*

Doğduğum köye birkaç kilometre ötede, tepelerin üstüne tünemiş tek başına bir Çingene köyü. Yıl 1910, amatör bir etnolog, bir fotoğrafçıyla birlikte orada görevli. Fotoğrafçı köylülere bir araya getirmeyi başardı, köylüler ne anlama geldiğini bilmeden kendilerini fotoğrafçının karşısında buldular. Onlara artık kımıldamamaları söylendiği anda, yaşlı bir kadın çığlığı bastı: “Dikkat edin! Ruhumuzu çalmak üzereler!” Bunun üzerine herkes iki ziyaretçinin üzerine çullandı. Onlar bu beladan kurtulmak için en büyük sıkıntıyı çekeceklerdi.

Bu yarı vahşi Çingeneler, onların ilk vatanı Hindistan değil miydi? Bu durumda, onların arasında konuşan kimdi?

*

Neslime karşı sürekli isyan, hayatım boyunca başka olmayı diledim: İspanyol, Rus, yamyam,- olduğum şey hariç, hepsi. Bu, olduğumuz şeyden farklı olmayı istemekten, kuramı olarak kendininki hariç her koşula ayak uydurmaktan bir sapmadır.

*

Hakikati belirtmek için Sanskritçe düzenlenen hemen hemen tüm kelimelerin listesini okuduğum gün, sestem, ülkeden ve lehçeden dolayı yanıldığımı anladım.

*

Bir kadın dostum, ne kadar olduğunu bilmediğim sessizlik yıllarından sonra, artık uzun zamanı olmadığını, *bilinmeyene*

girmeye hazır olduğunu yazdı bana... Bu basmakalıp söz yüzümü buruşturdu. Ölümle neyin içine girilebileceğini anlayamıyorum. Her doğrulama, burada, bana yanıltıcı görünüyor. Ölüm bir durum değildir, o bir geçiş de olamaz. Peki nedir o halde? Sıra bana gelince, ben de hangi basmakalıp sözle bu dostuma cevap vereceğim?

*

Aynı konuda, aynı olay üzerinde, günde on, yirmi, otuz defa fikir değiştirmem mümkün. Her defasında, bu son aldanma diyerek “hakikat” sözcüğünü dile getirmeye cesaret ediyorum.

*

Kadın, henüz dinç, iriyarı, kambur ve şaşlı gözlü kocasını peşinden sürüklüyor. Sanki başka bir devirden kalmış, beyin özür-lü ve yalvarıp yakaran dev bir sürüngen gibi sürüklüyor onu.

Bir zaman sonra, ikinci kez rastlayışında: oldukça iyi giyinmiş, beli bayağı bükülmüş yaşlı bir kadın ilerliyordu. Olanların etkisiyle, tam bir yarım daire çizerek yere bakıyordu ve kuşkusuz, düşünölmeyecek kadar yavaş, küçük adımlarını sayıyordu. Yürümeyi yeni öğrendiğini, kımıldamak için nereye ve nasıl adım atacağını bilmemekten korktuğunu sanırdınız.

... Beni Buda'ya yaklaştıran şey benim için iyidir.

*

Beyaz saçlarına rağmen kadın hâlâ kaldırım yosmalığı yapıyor. Onunla, mahallede sık sık karşılaşıyordum, sabahın üçüne doğru ve birkaç mahkeme çağrısı ya da fıkra anlatmasını dinlemeden işe başlamasını sevmiyordu. Anlattıkları, mahkeme çağrılarını gibi şeyler, unuttum onları. Fakat, uyuyan o *bitlilerin* yanında bağırıp çağırduğım bir gece, işaret parmağını göğsüne doğru dikmiş: “ve siz, *Tanrının bitlileri* hakkında ne düşünüyorsunuz?” dediğini unutmadım.

“Her şey temelden ve özünden yoksun”, mutluluğa benzer bir şey hissetmeden bunu asla söylemedim kendi kendime. Bunu tekrarlamayı başaramadığım nice anların varlığıdır cansıkıntısı...

Yazdığı her şey bana yıkılma duygusu verse de okurum onu. İlkin anlar insan, sonra kararsızlık, ardından korkusuzca anlam-sız bir burgacın içinde bulur kendini. Ve hemen yitip gideceğini düşünür, nitekim öyle de olur. bu yine de gerçek bir boğulma de-ğildir. -çok güzel olurdu Bu!- Tekrar su yüzüne çıkar, soluklanır, yeniden kavrar insan. Bir şeyin söylenir gibi olduğunu ya da söy-leneni anlar gibi olduğunu görünce şaşırıp kalır. Sonra döngü ye-niden başlar ve bir daha dalar gider insan... Tüm bunlar içtenlik-le ileri sürülür ve öyle görünür. Ancak insan kendini toparladığı an, bunun sadece gizli bir anlam olduğunu ve gerçek derinlikle tasarlanmış derinlik arasındaki ayrımın, bir vahiyle bir saplantı arasındaki ayrım kadar önemli olduğunu hemen farkediverir.

*

Kendini bir bir yapıta adayan herkes, -bilincinde olmaksızın- yapıtının yıllara, yüzyıllara, bizzat zamana direneceğini sanır. Yapıtıyla uğraşırken onun kalıcı olmadığını “*hissederse*” yüzüs-tü bırakır onu, bitirmeye gücü yetmez. Etkinlik ve aldanış bağ-lantılı kavramlardır.

*

“Önce gülüş yok oldu, ardından gülümseme.”

Hiçbir saptama, her çöküntünün şemasını, bir yaşamöykücü olan Alexandre Blok'un bu saf gözleminden daha iyi ifade edemeyecektir.

*

Ne inançlı ne inançsız olmadığı zaman insanın Tanrı'dan söz etmesi kolay değildir. Artık ne biri ne öteki olmayışımız şüphesiz ortak dramımızdır. Tanrıbilimciler bilir bunu.

*

Bir yazar için kusursuzluğa ve rahatlığa yönelik korkunç bir yıkım olur. O herkesten çok kendi kusurlarına muhtaçtır: Onları aşarsa yiter gider. Demek ki yazar en iyi olmaktan kendini korumalıdır, çünkü amacına ulaştığında özlemle arayacaktır kusurlarını.

*

İnsan kendisi hakkında sahip olduğu aydınlıktan kuşkulanmalı. Kendimizi tanımamız içimizdeki şeytanı rahatsız eder, şaşkına çevirir. Sokrates'in hiçbir şey yazmamasının nedenini burada aramak gerek.

*

Kötü şairleri daha da kötü yapan, bir botanik ya da jeoloji kitabından daha çok yararlanacakları halde, onların sadece şairleri okumalarıdır. (Kötü filozofların filozoflardan başka bir şey okunamaları gibi) İnsan ancak kendi dalından uzak disiplinlerle zenginleşir. Daha doğrusu, bu sadece "ben" in ortamı kapıp geçmediği alanlar için geçerlidir.

*

Tertullian, bize, sarıların iyileşmek için "arenada boğazlanıp boğuların kanını içmek gibi içmeye" gittiklerini anlatıyor.

İçgüdelerime uysaydım, her hastalık için benimseyeceğim tek tedavi türü böyle olurdu herhalde.

*

Size aykırı bir varlık gibi görünen birine kızmaya hakkınız var mı? Aykırı varlık tanımı gereği tektir. Ve yalnızlık, utancın kendi yalnızlığı, olumlu bir şey, biraz kendine özgü bir seçimi varsayar, ama seçim, kesinlikle.

*

İki düşman “*bölünmüş*” aynı insandır.

*

“Kimseyi kendi yerine koymadan yargılama.” Bu eski atasözü, her yargılamayı olanaksız kılar. Çünkü, birini ancak tam olarak onun yerine kendimizi koyamadığımız için yargılarız.

*

Özgürlüğünü seven onu korumak için her olumsuzluğa kendini hazırlamalı, gerekirse rezilliği bile göze almalı.

*

Eleştirmenden, hele hele biz filozoflardan daha iğrenç bir şey yoktur: Şair olsaydım Dylan Thomas gibi yapardım. Hani şiirleri yüzüne karşı eleştirildiğinde olduğu yere çöküveren ve yüzünü buruşturan şair gibi.

*

Çok çaba gösterenlerin hepsi de haksızlık üstüne haksızlık yaparlar, en küçük bir gönül acısı duymaksızın. Hissettikleri sadece huzursuzluktur. Gönül acısı, etken olmayanlara, olamayanlara özgüdür. Bu acı eylemin yerini alır, bir boka yaramayanları avutur sadece.

*

Belânın çoğu bize ilk davranışlarımızdan gelir. en küçük bir atılım bir suçtan daha pahalıya malolur.

*

Sadece kendi başımıza gelenleri açık seçik hatırladığımız için, hastalar, ezilenler ve her türlü kader kurbanları olabildiğince yaşamış olacaktırlar. Ötekilerin, yani talihi yaver gidenlerin iyi bir yaşamları vardır, ama bir yaşam “*anıları*” yoktur.

*

İlgi uyandırmaya isteksiz biri cansıkıcıdır. Gururlu insan hemen bir zaman kırıcı olur, kendini de yer bitirir, çabalar durur: O var olmayı istemeyecek bir çekilmez insandır, bu yüzden de ona gönül borcu duyarız: Ona katlanmaktan, hattâ onu izlemekten biter perişan oluruz. Buna karşın, hiçbir şekilde varlığını hissettirmeyen biri karşısında da çileden çıkarız. Ona ne söylemeli, ondan ne beklemeli? Ya bir şaklaban gibi davranmalı ya da onu öylece kendi haline bırakmalı.

*

Birden çok başarısızlığın ardındaki neden, girişim korkusu değil, başarma korkusudur.

*

İlançer-sözcüklerle bir dua isterdim. Mutsuzluktan yalvardığımız, yalvarmaya mecbur olduğumuz zaman. İncanın öteki güçlükleri yanında önemli bir güçlüğü de buradan kaynaklanıyor.

*

Çanımız istediğinde kendimizi öldürebileceğimizden emin olduğumuz zaman, gelecekte korkarız ancak.

*

Ne Bossuet, ne Malebranche, ne de Fénelon, “*Düşünceler*”den sözetmeye tenezzül etmediler. Görünüşe bakılırsa Pascal onlara yeterince “*ciddi*” gelmiyordu.

*

Cansıkıntısının panzehiri korkudur. İlacın hastalıktan daha etkili olması gerekir.

*

Keşke sevmiş olacağım bir düzeye yükselebilseydim! Fakat, hangi güçtür bilmiyorum, katlanan yıllarla birlikte çökertiyor beni. Üstelik, “kendimle” yüzleşebilmek için, yüzüm kızarmadan düşünemeyeceğim hilelere başvurmam gerekiyor.

*

Ne zaman bir hakarete uğrasam, intikam arzusundan kendini tamamen kurtarmak için, kendimi mezarımda sessiz, sâkin hayal ettiğim bir zaman oldu. Ve hemen yatışıyordum böylece. Cesedimizi fazla küçümsemeyelim. Fırsat olursa işe yarayabilir.

*

Her düşünce bastırılmış bir duygudan kaynaklanır.

*

Başkasına derinliğine ulaşmanın tek yolu, aslında kendimizde var olan şeye doğru yönelmektir. Başka deyişle, “yüce” olarak kabul edilen düşüncelerin ters yolunu izlemektir.

*

“Hayata şükrediyorum, çünkü ona sahip olmadan önce bir şeye hiçbir zaman ihtiyacım olmadı” Böyle konuşan bir iyimser hahama karşı ne söyleyebilirim?

*

Doğa insana fırsat tanımakla, bir hesap hatasından çok daha fazlasını yaptı: Kendine karşı suikast!

*

Korku “*bilinçli*” kılar insanı, âykırı ve doğal olmayan korku. Böyle olmasaydı hayvanlar bize oranla çok daha üstün bir bilinç düzeyine ulaşmış olurlardı.

*

İnsan doğal bir orangutan olarak eskidir, ama tarihsel orangutan niteliğiyle görece yeni sayılır: Hayata nasıl “*tutunacağı*” öğrenmeye vakti olmayan bir zavallı.

*

Birtakım deneyimlerden sonra ad değiştirmek zorunda kalırız, çünkü artık aynı insan değilizdir. Başta ölüm olmak üzere her şey bir başka görünür, bizden biridir o, özler ve barışırız onunla. Ve dahası bizim için ölüm “insanın en iyi dostu” olur: Mozart’ın, cançekişen babasına yazdığı bir mektupta söylediği gibi.

*

Acıyı sonuna kadar yaşamak gerekir, tâ ki acıya “*inanmak*”-*tanı*” vazgeçene kadar.

*

“Azu ve kinle dolu insan için hakikat gizli kalır.” (Buda)... Yani her *canlı* için.

'Alunzo ve tuncunda (aylıtıcı) Eski Roma'da sütunların ve revakların altında duran duymacılar, teleküne dalan ermiş. (ç.n.)

*

Yalnızlığa gömülmüş, yine de çağının içinde: “Sütunsuz” bir münzevi.*

*

“Bana güvenmeye hakkınız yoktu.”

Bu sözü kim üstüne alabilir? - Tanrı ve İpsizin biri.

*

Bizim yaptığımız, bizden kaynaklanan her şey, kökenlerini unutmaya can atar ve ancak bize karşı koyarak başarır bunu. Her başarımıza damgasını vuran olumsuz işaret buradadır.

*

Hiçlik hakkında hiçbir şey söylenemez. Bunun için kitapların ardı arkası kesilmiyor.

*

Başarı, arttıkça her ilgiyi ve çekiciliği yitirdiği halde, başarısızlık, yinelendikçe her zaman yeni gibi görünür. Bu durum mutsuzluk değil mutluluktur. Sonu acıya, acı bir gülüşe varan bir mutluluk olduğu da gerçek.

*

“Bir düşman Buda kadar yararlıdır bize”. Yerinde bir söz bu. Zira düşmanımız göz kulak olur bize, kendi halimize kalmaktan alıkoyar bizi. En küçük zaaflarımızı açığa vurarak doğru bir yoldan kurtuluşa eriştirir. Yarattığımız düşünceden yoksun kalma-yalım diye her şeyi seferber eder düşmanımız: Bu yüzden ona sonsuz bir gönül borcumuz olmalı.

*

İnkârcı, yıkıcı kitaplara, onların zararlı gücüne karşı ne kadar tepki gösterirsek, toparlanıp hayata o kadar iyi tutunuruz. Bazı

güçlü kitaplar sonuçta onları yadsıyan bir etki yaratırlar. Karşı bir tutumla okumak koşuluyla, başta din kitabı olmak üzere, her kitabı okumalı, çünkü bu kitaplar içerdikleri zehir oranında sa-ğaltıcı olurlar.

*

Bir yazar için yapabileceğimiz en büyük iyilik, onu belirli bir zaman için çalışmaktan alıkoymaktır. Her zihinsel etkinliğe dar-be vurmaya çalışan kısa süreli zorbalıklar zorunlu olacaktır. “*Hiç kesintisiz*” bir ifade özgürlüğü yetenekleri ölümcül bir teh-likeye sokar, olanaklarının ötesinde kendi kendilerini tüketmeye mecbur eder. Belirli yaşantıları ve deneyimleri biriktirmelerini de önler. Sınırsız özgürlük ruh için bir suikastır.

*

Kendine acıma, sanıldığı kadar yaratıcılıktan uzak değildir. Kimi insan, bu konuda en küçük bir duyguya kapılır kapılmaz düşünür havasına girer. İşin garibi, bunu başarır da.

*

Bizden kaynaklanmayan olaylara sızlanmadan katlanmak gerektiğini söyleyen Stoacılar, sadece elimizde olmayan dış mutsuzlukları göz önünde tutuyorlar. Ama bizzat bizden kay-naklananlarla nasıl başa çıkmalı? Felaketlerimizin sebebi biz isek, bizi kim kurtaracak? Kendimiz mi? Bereket versin, gerçek suçlular olduğumuzu unutmamamız için pek güçlük çıkarmıyo-ruz. Ve zaten hayata, bu yalanı ve unutkanlığı her gün tekrarla-dığımız takdirde dayanabiliyoruz ancak.

*

Bütün hayatımı, gerçek yurdumdan uzaklaştırılmış olmak duyuruyla yaşamış olacağım. Eğer “metafizik sürgün” kavra-nımın bu bu anlamı olmasaydı, sadece bu kavrama özgü varolu-şum bu sürgüne bu anlam kazandırdı.

*

İnsan yeteneklerle donandıkça ruhsal doygunluğunu o ölçüde yitirir: Yetenek iç yaşam için bir engeldir.

*

Gösterişçiliğin “büyüklüğü” sözünü kurtarmak için, sadece uykusuzluk ya da sapkınlık konusunda ondan yararlanmak gerekecektir.

*

Klasik Hint’te Bilge ve Ermiş tek ve aynı kişi olarak karşımıza çıkar. Böyle bir sonucu varmak için tevekkül ve vecd arasında, yani katı bir Stoacı ile mecnun bir mistik arasında bir kaynaşmanın mümkün olup olmadığını şöyle bir tasarlamak gerek.

*

Varlık şüpheli. O zaman hayatı, bir sapıklık ve yüzkarası haline gelen hayata ne demeli?

*

Hakkımızda olumsuz bir yargı kulağımıza geldiğinde kızmak yerine, başkaları için ağzımıza geleni esirgemediğimizi hatırlamalı ve bizim için söylenenlere de hak vermeli. İroni, bir dedikoducu kadar kendi hatalarını kabule en az hazır, üstelik duyarlı ve alıngan hiçkimse olmasın ister. Sarsılması, kızıp köpürmesi ve öfkesinde boğulması için, dedikoducuya kendi şahsına yapılan en küçük bir dokundurmayı belirtmek yeter.

*

Her toplulukta, her kesimde, her partide dıştan bakıldığında bir uyum varmış gibi görünür, oysa içleri cadı kazanıdır. Bir manastırdaki çekişmeler herhangi bir toplumdaki kadar olağan ve

kırıcıdır. İnsanlar cehennemden kaçarken bile, cehennemi başka bir yerde yeniden kurmak için yaparlar bunu.

*

En küçük bir dönüşüm bir gelişme gibi yaşanmıştır. Bereket versin, istisnalar var.

Giderek azaldıklarından gönüllü olarak Hıristiyanlığa katılan 18. yy. Yahudi mezhebini seviyorum. Ve en az bunun kadar dinini değiştiren Güney Amerika yerlisini de, kabilesinin inançlarını yadsımadığı takdirde taşımış olacağı onur tarafından, yani çocukları tarafından parçalanmış olmak yerine, solucanlara yem olmaktan yakınan şu Kızılderiliyi de seviyorum.

*

İnsanın artık dinle değil dinlerle ilgilenmesi normaldir. Zira manevi çöküşünün farklı yorumlarını bu dinlerin arasında kavrayacaktır.

*

Hayatımızı şöyle bir gözden geçirdiğimizde, beklemekte haklı olduğumuz, hakettiğimiz acıları yaşamadığımızı görmek, insanı alçaltıyor doğrusu.

*

Kimi insanlarda, âkıbetin şöyle bir belirivermesi onlarda iyi kötü bir canlılık yaratır, onları müthiş bir gayretin içine sokar. Kendi çabalarıyla ya da hünerleriyle ayakta kalmayı istemek için yeterince yürekli olanlar, işlerinin sonunu getirmeye dört elle sarılırlar: Yitirilecek tek bir an bile yoktur.

Oysa aynı durum bazılarını bir boyun eğmişliğe, elini kolunu bağlamaya ve çaresizliğin acımasız gerçekliğine davet eder.

*

“Yapıtlarımın ilerdeki baskılarında herhangi bir cümleyi ya da sadece bir sözcüğü, bir heceyi, bir harfi, hattâ bir noktalamaya işaretini bilerek değiştirecek olana lânet olsun!”

Schopenhauer’i böyle konuşuran filozof mudur, yazar mıdır? Her ikisi de. Ve bu bağlaşım (herhangi bir felsefi yapının tuhaf üslubunu düşünelim) pek enderdir. Benzer bir bedduayı ağzına almış olacak olan tek Hegel değildir. Ne de hiçbir başka büyük filozof, Platon’un dışında.

*

Size soluk aldırarak hattâ düşünecek zaman bırakmayan, görünmez ve rastlantısal olmak yerine yoğun, otomatik ve özü gereği duyarlı doğasına çok aykırı olan, eksiksiz ve aralıksız bir ironiden daha öfkeliendirici bir şey yoktur.

Üzerinde en çok düşünmüş olduğu halde ironiyi kullanmaya en az yetenekli olan insanın, bir Alman’ın, her zaman yaptığı da budur.

*

Kaygı hiçbir şeyle kıskırtılmış değildir, o kendine bir haklılık bulmaya çalışır ve bunu başarmak için de ne olursa olsun kullanır, uyduruktan sonra tutunacağı birtakım sudan ucuz bahanelerdir bunlar. Özel dışavurumlarından, değişikliklerinden önce gelen kendinde gerçeklik, kendi kendisinin nedeni olur, bizzat kendisini doğurur. O, ruhun sözde etkinliklerinden daha gerçek, bu niteliği ile tanrısallığın mârifetlerini daha çok hatırlatacak “sonsuz bir yaratış”tır.

*

Otomatik hüznün: İçli bir robot.

*

Bir mezar önünde ağzımdan dökülen cümleler: Oyun, düzen, dolap, yaşanan bunlar... var olmanın ciddi bir olay olduğunu düşünmek mümkün değil. İşin temelinde apaçık bir hile var. Mezarlık kapısının altına şunu kazımalı: “Hiçbir şey trajik değil. her şey gerçekdişi”

*

Yüzündeki korku ifadesini, sırtışı, dehşeti, müthiş acıyı ve saldırganlığı kolay unutmayacağım. Hoşnut değildi, hayır. Tabutunda böyle huzursuz birini hiç görmedim.

*

Ne ileride ne geride arama bir şey, bizzat kendinde ara, ne bir korku ne bir özlem duymadan. Hiç kimse, geçmişin ya da geleceğin kölesi olduğu kadar kendine bağlı değil.

*

Bir insanın kısırlığını yüzüne vurmak kabalıktır, bu kısırlık istenilmiş olduğu zaman, kendini sona erdirmenin bir tarzı, düşü olduğu zaman...

*

Uyuduğumuz geceler sanki hiç yaşanmamış gibidir. Göz kırpmadığımız gecelerdir belleğimizde kalanlar: “Gece” demek, uykusuz gecen gece demektir.

*

Bütün pratik sorunlarımı kuramsal sorunlara dönüştürdüm, onları çözmek zorunda kalmamak için. Çözumsuz olana karşı böylece rahatlıyorum.

*

“Zerdüşt” yazarına olan ilgimi öğrenmek isteyen bir öğrenciye, uzun zamandır onunla uğraşmadığımı söyledim. “Niçin?” diye sordu bana. - Çünkü onu çok “*naif*” bulurum...

*

Hezeyanlarına ve çılgınlıklarına kadar her şeyi anlattım ona. Birtakım putları sadece yerlerine başkalarını koymak için kırıdığını, yanlış ve acemi bir put kırıcı olduğunu açıkladım. Münzevi yaşamıyla ilgili herhangi bir masumiyet, bir saflık bilmiyorum. O insanlarla sadece uzaktan ilgilendi. Üstün insanı hiç kavrayamayan ve öğütlemeyen, insanlara yakından bakmış olur muydu? Tuhaf bir saplantı, acayip değilse de gülünç, ilgisizliği tanıyacak ve yaşlanacak zamanı olmayan birinin ruhunda ancak ortaya çıkabilecek bir kuruntu ya da kapris, uzun süren mutlu bir tiksinti.

Marc Aurel bana çok daha yakın. Bana göre, kendinden geçme coşkusu ile boyun eğme biçimi arasında pek bir fark yok: Ben, parıltılar saçan bir peygamberden daha çok, yorgun bir imparatorun yanında güç, kuvvet ve hayat bulurum.

Esenliğimizi başka birine, tercihen bir “aziz”e emanet edebileceğimizi söyleyen Hint düşüncesi hoşuma gidiyor. Ona göre, yerimize dua etmesi, bizi kurtarması için dilediğini yapmasına izin verebiliriz. Vicdanını Tanrı’ya satmaktır bu...

*

“Yeteneğin tutkulara ihtiyacı var mıdır peki? Evet, çok sayıda bastırılmış tutkulara.” (Joubert.)

Freud’un geleceğini haber vermeyen tek bir ahlakçı yoktur.

*

Büyük mistiklerin çok sayıda yapıt verdiklerini ve bunların çok büyük bir bölümünü de yitirdiklerini görmek hep şaşırtır beni. Onlar kuşkusuz Tanrı’yı yüceltmek düşüncesinde idiler, başka bir şey değil. Bu kısmen doğrudur, ama sadece kısmen.

Bir yapıt, ona bağlanmadan, ona gönül vermeden yaratılmaz. Yazmak çilesi en az olsa da eylemdir.

*

Ne zaman gecenin köründe uykusuz kalsam şeytanım yoklar beni. Sezar’la boğuşmasından önce Brutus’un başına geldiği gibi.

*

“Bu ölümlü dünyada bir şey yapmak zorunda kalan birinin suratu var mı bende?” İşte, yaptıklarım için beni sorgulayan patavatsızlara vermek istediğim yanıt budur.

*

Söylendiğine göre, bir metafor (eğretileme) “resmi çizilebilir olmalı”. Bir yüzyıldan beri yaşayan ve özgün olan her şey bu söyleme karşıdır. Zira bir sorun sürüp gittiyse, “kendi içinde tutarlı”, sınırları belirli bir metafordur. Şiirin karşı durmaktan vazgeçmediği de metrafora karşı olmaktadır. Öyle ki ölü bir şiir, tutarlılıktan *soluğu kesilmiş* bir şiirdir.

*

Meteoroloji raporunu dinlerken, “yer yer yağmurlar”dan irkiliyorum. Bu da gösteriyor ki şiir bizdedir, anlatımda değil, “yer yer” sözcüğü belirli bir titreşim yaratabilen bir sıfat olmasına karşın.

*

Bir kuşkuyu dile getirir getirmez, daha doğrusu: Böyle bir ihtiyacı duyar duymaz, kaygı verici garip bir huzur duyuyorum. Oysa eskiden, hiçbir şeye inanmadan yaşamak, hiç kuşku duymaksızın yaşamaktan daha kolay gelirdi bana. Ah, öldüren ve besleyen kuşku!

*

Yanlış” duygum yoktur.

*

Kendine dönmek, varlık kadar eski, daha da eski bir sessizliğe dönüşmek

*

İnsan ancak nedensiz kaygılar içinde arzular ölümü. En küçük somut bir acıda kaçır ölümden.

*

İnsandan tiksinsen de, aynı kolaylıkla dile getirmem bunu. İnsan “varlığı”ndan tiksiniyorum, her şeye rağmen bu “varlık” sözcüğünde insan düşüncesine yabancı, eksiksiz, çekici ve gizemli nitelikler olduğu için.

*

“*Dhammapada*” da kurtuluşa erişmek için insanın iyiliğin ve kötülüğün ikili sarmalından kendini kurtarması öğütlenir. İyiliğin kendisinin bize ayak bağı olduğunu kabul edebilmek için tinsel açıdan oldukça geri kalmışız. Bu yüzden hiçbir zaman kurtuluşa erişemeyeceğiz.

*

Herşey acının çevresinde dönüyor. Gerisi ayrıntı, hattâ önemsiz. Madem ki sadece kötü olanı anımsıyoruz. Tek gerçek olan acı verici duyumlar, ötekileri yaşamamanın hemen hemen hiç yararı yok.

*

Ben de Calvin çılgını gibi düşünüyorum: İnsanın felaketinin ya da selametinin, anasının karnında iken alınına yazıldığına inanıyorum. İnsan hayatını, doğmadan çok önce yaşadı.

*

Bütün görüş noktalarının boşluğunu gören özgürdür ve bütün vargılarını buradan elde eden de kurtulmuştur.

*

Günaha bir eğilim olmadan kutsallığa erişme. Bu konu sadece azizler için geçerli değil. Kendini ortaya koyan kim olursa,

biçimi önemli değil, bir tahrik arzusuna sahip olduğunu kanıtlar.

*

Özgür olduğumu “hissediyor”um, ama öyle olmadığını “biliyor”um.

*

Dağarcığımdaki sözcükleri öyle bir kıyımdan geçirdim ki, bu cinayetin sonunda tek bir sözcük sağ kalabildi: “Yalnızlık”...

Tam kendime geldim.

*

Bugüne kadar bana dayanılmaz gibi gelen her darbeye dayanamadıysam, sebebi; daha acımasız bir ikincisinin, ardından bir üçüncüsünün... onun yerini almasıydı. Öncekilerden daha zor yeni bir sınava hazır olabilmek için, orada işkencenin artmasını görmeyi dilediğim cehennemde bile kalırdım. Sağaltıcı bir yöntem bu en azından acılar konusunda.

*

Müzik bizde neyi çağırıştırır, bunu bilmek güç. Kesin olan şu: Müzik öyle derin bir alana dokunur ki delilik bile oraya nüfuz edemez.

*

Bir bedeni sürüklemekten bağışlanmış olmalıydık. “Ben”in ağırlığı yetiyor çünkü.

*

Belirli şeylerden yeniden zevk almak için, bir “ruh”un beni yeniden yaratması için, birçok kozmik dönem boyunca bir uyku iyi gelecektir.

*

Günler ve günlerce en küçük bir insan izine rastlamadığı için duyduğu ezginliği bana anlatan, Laponya'dan* geri dönmüş dostumu hiç anlayamadım.

*

Yalnızlığın kuramcısı haline getirilmiş, derisi yüzülmüş bir insan, kuşkucu insanı temsil eden çırpınmalar içinde biri...

*

Bir Normandiya köyünde cenaze töreni... Cemaati uzaktan seyreden bir köylüye havadan sudan şeyler soruyorum. Anlatıyor, "Henüz gençti, daha yeni altmışına varmıştı. Kırılarda ölü buldular onu. Elden ne gelir? Böyle işte... Böyle işte... Böyle işte..."

Bana o an tuhaf görünen bu nakarat, sonra beni tedirgin etti. Saf adam, ölüm hakkında söylenebilecek ve bilinebilecek her şeyi söylediğinin farkında değildi.

*

Geveze bir kadının okuduğu gibi okumayı severim: Kendimi yazarla ve kitapla özdeşleştirmeyi. Başka her davranış bana ölü parçalayıcısını düşündürür.

*

Kim olursa olsun birini benimser benimsemez, ilk anda onu kıskanır, sonra acır, ardından da küçük görürüz onu.

*

Birbirimize söyleyecek hiçbir şeyimiz yok, birtakım boş sözler gevelemekten başka. Dünyanın uzayda kayıp gittiğini ve

* Laponya: Finlandiya'nın kuzeyinde doğal koşulları çok sert bir bölge. Kilometrekareye düşen nüfus 2 kişiden azdır. ç.n.

onunla birlikte, başımı, döndüren bir hızla yuvarlandığımı hissediyorum.

*

Başkalarının keyfince dinlendiği bir uykudan uyanmak için nice yıllar ve sonra bu uyanıştan kaçmak için nice yıllar daha...

*

Zorunlu ya da gönüllü olarak bir işi başarmam gerektiği zaman, hevesle bu işe girer girmez her şey bana önemli gelir, beni baştan çıkarır, bu işin dışında her şey çeker beni.

*

Sonları hakkında bir düşüncenin oluştuğu zamanın dışında fazla zamanı kalmayanları düşünmek, o zamana seslenmek. "Gladyatörler" için yazmak...

*

Güçsüzlüklerimiz yüzünden varlığımızın aşınması: Bu aşınmadan doğan boşluk bilincin ortaya çıkışıyla doldurulmuştur, ne söyledim? Bu boşluk bilincin tâ kendisi"dir".

*

Ahlaksal çöküş insanın çok fazla iyi bir yerde oturmasıyla başlar. Benlik cennetle temas edince erir.

III - insanın bilinen seçimini yapması kuşkusuz bu tehlikeden kaçınmak içindir.

*

Olumsuzlukla kesinlikle olumsuzlamalardan daha çoktu - hiç de değil - bu kadar kadar. O halde vicdan azabı duymaksızın inkâr edilebilir. İnsanlar her zaman daha ağır basacaktır.

*

Bu çapıtın ortasına varmak olacak şey değildir - bu öz ulaş-

mayacağımız, bize verilemeyecek olandır: Bize verilmemiş olan bütün şeylerin toplamıdır.

*

“Rusya’da bir garda” iken, orada canı sıkılan ve bir “arınma” umudu içinde, Nazareth’e bağlanan Gogol’un durumu, sadece içimizde varolabilen şeyi dışarda aradığımız zaman pekâlâ bizim de başımıza gelir.

*

Ne isek o olduğumuz için kendimizi öldürmeli, evet, tüm insanlığın yüzümüze tükürmesinden dolayı değil!*

*

Madem ki bizden öncekileri yolundan alıkoymadı, bizi bekleyen yokluktan korkmak niye? Ataların bu kanıtı ölüm korkusuna karşı bir avunma olarak kabul edilemez. *Önceden* varolma şansımız vardı, ama şimdi varız, bu da varoluşun küçük bir parçasıdır, yitip gitmekten korkan bir parça, mutsuzluğu bundan. Bu küçük parça (yani insan, ç.n.) sözcükten ibaret değildir, çünkü her insan kendini evrenden üstün tutar, en azından kendini evrenle eşit görür.

*

Gerçekdışını her yönden seçip ayırdedebildiğimizde kendimiz de gerçekdışı oluruz, kendimizden sonra yaşamaya başlarız. Yaşamsallığımız ne kadar güçlü olsa da, içgüdülerimiz o kadar buyurgan. Fakat bu içgüdüler sahtelerinden çok değildir, sahte yaşamsallıktan da

*

Eğer sen içini kemirip durmaya yargılı isen, hiçbir şey seni bundan alıkoyamayacaktır: En küçük bir şey büyük bir acı ka-

dar ezip duracaktır. Her fırsatta canının sıkılmasına katlanacaksınız: Talihin böyle istiyor.

*

Yaşamak, savaşı kaybetmektir.

*

Ne kadar konuşulursa, o kadar “*başardı*”lar ölmeyi!

*

Bize allak bullak edici mektuplar yazanlara kızmamak imkânsız.

*

Hindistan’ın uzak bir köşesinde her şey rüyalarla açıklanıyor ve daha önemlisi hastalıkları sağaltmak için onlardan yararlanılıyordu. Gündemli ya da önemli bütün işler de bu rüyalara göre düzenleniyordu: İngilizlerin gelişlerine kadar. Bir yerli, İngilizlerin oraya yerleştiklerinden beri artık düş görmediklerini söylüyordu. “Uygarlık” adını verdiğimiz bu şeyin içinde, insanın çok geç farkına vardığı, onu önlemenin artık mümkün olmadığı zaman gördüğü, şeytandan doğduğu kesin bir kural hüküm sürmekte!

*

İhtirasın düzenleyici etkisinden yoksun bilinçlilik bir ruh çöküntüsüne varır. Bunların bir yapıt içinde, bir yaşamın mümkün olması için birbirlerine destek olmaları, birbirlerini *alt etmeden* mücadele etmeleri gerekir

*

Göklere çıkardığımız kişileri bağışlayamayız, onlarla bozuşmak, var olan en ince bağı parçalamak için sabırsızlanırsız: Hayranlığın bağıdır bu... küstahlıktan değil, fakat birbirine yeniden

kavuşmak, özgür olmak, kendi olmak özleminden. Bunu da ancak haksız bir eylemle başarırız.

*

Sorumluluk probleminin anlamı olurdu, eğer doğmadan önce bize sorulmuş olsaydı. O zaman olduğumuz şeyi kesinlikle kabul etmiş olacaktık.

*

Yaşam yorgunluğu'nun* (taedium vitae) enerji ve şiddeti beni şaşırtmayı sürdürüyor. Bir hastalıkta bu kadar güçsüz bir canlılık! Kısacası, son saatimi seçmekte içinde bulunduğum çaresizliği bu çelişkiye borçluyum.

*

Eylemlerimiz hakkında, tümüyle yalın yaşamsallığımız hakkında bilinçlilik savı, bilinçliliğin kendisi kadar ölümcüldür.

*

Çocuklar anababalarına karşı gelirler, gelmeliler. Anababaların da yapabileceği bir şey yoktur, zira onlar genellikle canlılar arasındaki ilişkileri belirleyen bir yasaya boyun eğmişlerdir. Şöyle ki, herkes kendi düşmanını doğurur.

*

Sorunlara sımsıkı sarılmamızı bize öylesine öğretiler ki, kendimizi onlardan kurtarmak istediğimizde nasıl davranacağımızı bilmeyiz. Eğer ölüm bu konuda bize yardım etmek istemeseydi yaşayacak olan inadımız, çöküşün, yaşlanmanın ötesinde bize bir varoluş formülü buldururdu.

*Taedium vitae: Latince psikolojik deyim. Toplumda normal kabul edilen bir meslek sahibi kimselerde, ortada hemen hiçbir neden yokken kendini gösteren yaşamdan bıkkınlık, yaşam yorgunluğu... ç.n.

*

Doğumun zararlı ya da en azından yersiz bir olay olduğu kabul edilirse, her şey çok güzel anlaşılır. Fakat başka bir görüş benimsenirse kavranamaz olana boyun eğmek, ya da herkes gibi hile yapmak zorunda kalırız.

*

Çağımızın 2. yüzyılının bir gnostik* kitabında şöyle der: “Kederli insanın duası hiçbir zaman Tanrı’ya ulaşacak kadar güçlü değildir.”

... İnsan sadece bir darbe yediği zaman dua ettiği için, bundan, hiçbir duanın hiçbir zaman amacına ulaşmamış olduğu sonucu çıkar.

*

Her şeyin üstünde idi, hiçbir şeye karışmamıştı: Kısacası arzu etmeyi “*unutmuş*”tu...

*

Eski Çin’de kadınlar, bir acıya ya da öfkeye maruz kaldıklarında, yakınma ve öfkelerini boşaltmak için, sokakta özellikle onlar için hazırlanmış küçük bir seki üstüne çıkarlardı. Bu ruhsal boşalma biçimi; Kilisenin ya da günah çıkartmanın çok eski, etkisi kalmamış, şöyle böyle tedavi edici biçiminin yerini almak için bile olsaydı sadece, her yerde biraz canlanmış ve benimsenmiş olurdu.

* Gnostik: Deyim, genellikle İ.S. 1. ve II. yy.’ların felsefe tarikatlarını ifade eder ve Yunanca “gnostik” (tinsel gizler bilimi) sözcüğünden gelir. Mutlak bilginin (Tanrısal bilgi) bilinebileceğini savunan filozofların ve din adamlarının genel adıdır(ç.n.)

*

Bir filozof anlaşılmaz bir dile boğulduğu için ciddiyetten uzak ya da “iç form”dan yoksundur. Somut ya da tek başına “gerçek” olmak için çok fazla zırvalamıştır. Onların kitaplarını asla bir daha açmayacağımı bilmek ne mutluluk!

*

Hiç kimse sağlığının iyi olduğunu, özgür olduğunu yüksek sesle dile getirmez. Oysa bu iki lütfâ erişen herkesin yapması gereken de budur. Hiçbir şey, sahip olduklarımızı haykırma beceriksizliğimizden daha çok bizi ele vermez.

*

Her zaman tam bozguna uğramak, cesaretsizlik aşkına!

*

Yalnızlığımızı korumanın tek yolu, sevdiklerimizden başlayarak herkesi yaralamaktır.

*

Bir kitap ertelenmiş bir intihardır.

*

Söylemek boşuna, ölüm, herkesi memnun etmek için doğa'nın bulduğu en iyi şeydir. Bizimle birlikte herkes, her şey ortadan çekilir. her şey sonsuza dek durur. Ne zafer, ne hainlik! En küçük bir çabamız olmadan evrene sahip çıkıyor, onu kendimizle birlikte yokoluşa sürüklüyoruz. Hiç kuşkusuz, ölmek ahlaksızlık...

- 7 -

ALL INFORMATION CONTAINED
HEREIN IS UNCLASSIFIED

Eğer deneyimleriniz, sizi rahatlatmak, sizde canlı bir esenlik durumu yaratmak yerine, sizi çökertiyor ve hırçınlaştırıyorsa bilin ki, sizde bir gönül eğilimi yoktur.

*

Umut içinde yaşamak, geleceğe ya da geleceğin hayaline güvenmek, buna öylesine alışmışız ki, sadece *sonsuzluk boyunca* bekleme ihtiyacından dolayı ölümsüzlük kanısına kapılırsınız.

*

Her dostluk görünmez bir dramdır, ince bir yaranın sonucudur.

*

Lucas Fortnagel yüzünden *ölmüş Luther*: Açıklanmış olması na yeterince şükredemediğimiz kişinin çizgilerini oldukça iyi yansıtan korkunç, sataşkan, avami, domuzsu bir yüceliğin maskesi: “Düşler yalancılardır, yatağına işemek, gerçek olan sadece bu.”

*

İnsan ne kadar çok yaşarsa yaşamış olmak o kadar az yararlı gibi görünür.

*

Yirmi yaşlarındayım, saatlerce alnımı pencereye yapıştırıp kaldığım o geceler, karanlığa bakarak...

*

Hiçbir hükümdar, kendini öldürmeyi düşünen zavallı birinin gücüne benzer bir güce sahip olmadı.

*

Bir iz bırakmamaya çalışmak. Bu bir savaştır, isteseydik bir bilgi olabileceğimizi kendimize kanıtlamanın tek sonucuna alıştığımız her an...

*

Varolmak, karşıtıdan daha az kavranabilir bir durumdur. Daha az kavranabilir bir şey mi söylüyorum?

*

İlkçağda “kitaplar” o kadar pahalıydı ki, kral ya da tiran olmaksızın onlar toplanamazdı... Aristo, bu ada yaraşır bir kitaplığın sahibi ilk adam.

Üstelik bu filozofun dosyasıyla yüklü bir bölüm, bugüne kaddarki bunca ilgiye bakılırsa çok kötü!

*

En içten inançlarıma uysaydım, kendimi ortaya koymaktan, herhangi bir biçimde tepki göstermekten vazgeçerdim. Demek ki hâlâ *duyumlar* konusunda yetenekliyim.

*

Bir yaratık, çok ürkünç olsa da bizi gizemli bir şekilde cezbeder, yakamızı bırakmaz, aklımızdan çıkmaz hiç. O, üstünlü-

ğümüzü, sefaletimizi temsil eder, daha da büyük gösterir, o haykırır *bizi*, o bizim bayraktarımızdır.

*

Yüzyıllar boyunca insanın inanmaktan canı çıktı. Dogmadan dogmaya, yanılğıdan yanılğıya geçti ve kuşkulara çok az bir zaman ayırdı, körlük dönemlerinde kısa süreler. Doğruyu söylemek gerekirse, bunun sebebi kuşkular değildi, mola zamanları, soluklanma anları, tümüyle inanç yorgunluklarıydı.

*

Masumiyet, kusursuz durum, sadece olasılık, ona sahip olan birinin ondan kurtulmayı istemesi anlaşılır gibi değil. Yine de tarih, ilk günlerinden günümüze kadar bundan başka bir şey değil, sadece bu.

*

Kapatıyorum perdeleri ve bekliyorum. Aslında beklediğim bir şey yok. Sadece kendimi *yok* kılıyorum. Zihni tıkayan ve karrantan pisliklerden temizlenmiş, bu birkaç dakika için değildi, kendimden boşaltılmış bir bilince dalıyorum ve evrenin dışında dinlenebileceğim kadar yatışıyorum.

*

Ortaçağın şeytan kovma ayinlerinde vücudun bütün organları, en küçükleri bile, şeytanın terk etmesi için tek tek sayılırdı: Saçma bir anatomi kitabı sanki, kesinliği, ayrıntı bolluğunu ve şaşırtıcı olanı fazla seviyor. Çok dikkatli, titiz bir büyü. *Tırnaklardan çık!* Bu saçma ama şiirsellikten uzak değil. Çünkü gerçek şiirin “şiir sanatı”yla ortak hiçbir yanı yoktur.

*

Bütün düşlerimizde, Tufana kadar dayansak bile, sadece sanyenin bir bölümünde bile olsa, önceden tanık olduğumuz kü-

uk bir kaza mutlaka vardır. Yıllar boyunca doğrulamaktan vaz-geçemediğim bu düzenlilik, tek değişmez düzen, tek yasa ya da yasa görüntüsüdür. İnanılmaz gece karmaşasında onu görüp meydana çıkarmak bana nasip oldu.

*

Konuşmanın yakıcı gücü. Nedeni anlaşılıyor, meditasyon da, eylem de sessizlik istiyor...

*

Uygun ya da zıt bütün durumlarda bana eşlik edenin sadece bir rastlantı olmasının gerçekliği, kendimi gerekli sayma gna-hından beni koruduysa da, o, buna karşılık yanılığların yitimine bağlı bazı kendini beğenmişlikten tümüyle kurtaramadı beni.

*

Özgür bir kafaya pek az rastlanır. Onlardan birine rastladığımızda, onun en iyi yanının eserlerinde değil, (insan yazdığı zaman gizemli bir şekilde zincirler kuşanıyor) fakat tamamen say-gınlık ya da ciddilik kaygısından doğan tavırlardan ya da kanılardan kurtulmuş olarak zayıflıklarını sergilediği itiraflarında belirdiğini görürüz.

*

Yerleşik bir yabancı dil konusunda yaratıcı değilse, bunun sebebi onun yerliler *gibi* yapmak istemesidir: Bunu başarsın ya da başarmasın, bu zeniř onun kaybı olur.

*

Bir mektuba başlıyorum, yeniden başlıyorum... yürümüyor, yerimde sayıyorum: Ne yazmalı, nasıl? Artık kime yazdığımı bi-le bilmiyorum. Gereken anlatım biçimini kendisi bulan bir tutku ya da ilgi sadece. Ne yazık ki unutma, kopuş, dile karşı bir ilgi-

sizliktir, sözcüklere karşı duyarsızlıktır. Sözcüklerle teması yitirirken varlıklarla da teması yitiriyoruz.

*

Bir zaman ondan gizledikleri bir anı nedeniyle onun içsel değişimine baş engel olan herkes, onun için olağanüstü olacak bir tecrübe oldu.

*

Ancak tutkularım uyudukları zaman huzura kavuşuyorum. Onlar uyanır uyanmaz bir kaygıdır alıyor beni. Hayat bir tutku hali. Köstebeğe derin boğazları kazdıran da tutku. Tutku gerçekte her yerdedir, ölülerin yüzünde bile izleri görülür.

*

Vedanta ya da Budizm nedeniyle Hindistan'a gitmek, Jansenizm nedeniyle Fransa'ya gelmek gibi. Sadece üç yüz yıldan beri ortada görünmediğine göre, Jansenizm zamanca daha yeni.

*

Hiçbir yerde en küçük bir gerçeklik kuşkusu yok, benim gerçeklikdışı duyumlarımın dışında.

*

Önemli olmayana önem vermekten vazgeçilseydi, varolmak tümüyle imkansız bir girişim olurdu.

*

Gîtâ, "eylemlerin ürününden vazgeçmeyi" niçin bu kadar önemsiyor? Çünkü bu vazgeçiş pek azdır, olacak şey değildir, doğamıza aykırıdır ve çünkü bunu başarmak, daha önce ve şimdi olduğumuz insanı yok etmek, bizzat kendimiz olan tüm geçmiş, bin yıllık çabayı ortadan kaldırmaktır. Kısaca, Tür'den, bu oldukça berbat ve eski sürüden kurtulmaktır.

*

Embriyon durumuyla yetinmek, kendini gelişmenin dışında tutmak, bitmemiş durumda kalmak, elementlerin öyle uykusundan hoşlanmak ve rahatça embriyon vecdi içinde sona ermek, böyle tükenmek...

*

Hakikatin kaynağı bireysel dramdır. Gerçekten acı çekiyorsam, bir bireyden daha çok acı çekiyorsam, ben'imın alanını aşarım, varlıkların özüyle birleşirim. Evrene yönelmemizin tek yolu sadece bizi ilgilendiren şeyle meşgul olmaktır.

*

Kuşkuya *saplanıp* kaldığımız zaman, onu uygulamaktan daha çok onun üzerine mülahazalar yapmaktan hoşlandığımızı hissedimiz.

*

Eğer bir ülkeyi tanımak istersek o ülkenin ikinci sınıf yazarlarıyla ilgilenmemiz gerekir, ülkenin gerçek doğasını ancak onlar yansıtırlar. Ötekiler yurttaşlarının önemsizliğini açığa vurur ya da olduğundan daha önemli gösteriler: Bunlar, onlarla aynı düzeyde olmayı ne isterler ne de olabilirler. Bunların tanıklıkları kuşkuludur.

*

Gençliğimde haftalarca göz kapayamazdım. Bir zaman sonra, sürekli olarak bütün anlarıyla bende birikip yoğunlaşan, doruk noktasına ulaşip beni aşan bir duyguya kapıldım. Böyle sürdürüyordum, doğal olarak. Hem elebaşı hem taşıyıcı, hem müşteri hem mal durumundaydım. Ve onun zaferine katılmam, görevli ve suç ortağı olmamdandır. Uykuya dalar dalmaz, inanılmaz olan kolayca sıradana dönüşüyor: Hazırlıksız yakalanıyor insan, oraya yerleşiyor, oraya gömülüyor.

*

Bütün olan ve süregelen “anlamlar” üzerinde kendimi sorguya çekmekle boşa savurduğum o sonsuz saatler... Fakat kimse buna dayanamaz, ciddi adamlar bunu bilirler. Bu nedenle zamanlarını ve güçlerini daha yararlı işlerde kullanırlar.

*

Pétchorine'den Stavroguine'e, Rus Baynonculuğu ile yakınlığım, cansıkıntısından, cansıkıntısına tutkumdan dolayı...

*

X, ona özellikle değer veririm, öyle saçma bir hikaye anlatıyor ki, irkilerek uyanıyorum: Sevmediğimiz şeyler düşlerimizde pek seyrek olarak parıldıyorlar.

*

Yaşlılar, eğer bir işleri yoksa, ne olduğu bilinmeyen oldukça karmaşık birşeye karar vermiş ve hâlâ sahip oldukları tüm yeteneklerini buna adanmak istermiş gibi görünürler. Belki de bu sebeple kendilerini toptan öldürmüyorlar. Aksi takdirde bunu yapmaya mecbur kalacaklardır.

*

En tutkulu aşk bile iki varlığı gerçek ile iftira kadar yaklaştıramaz. İftiracı ile iftiraya uğrayan, birbirinden ayrılmaz, “aşkın” bir birlik oluşturur. Onlar hep birbirine kaynaşmış durumdadır. Hiçbir şey onları ayıramaz. Biri kötülük yapar, öbürü katlanır. Fakat o buna katlanıyorsa, buna alışık olduğundandır, artık bundan vazgeçemediğinden, hattâ bunu istediğindendir. O, arzularının doyurulmuş olacağını, asla unutulmayacağını, her zaman yorulmaz iyilikçisinin ruhunda var olacağını bilir...

*

Gezgin keşiflik, bugüne kadar yapılan en iyi şeydir. Vazgeçmek gereken şeye artık sahip olmamak! H[^]tâdan kurtulan her zihnin düşü bu olmalıydı.

*

Hıçkırın olumsuzlama- Olumsuzlamanın tek katlanılır biçimi.

*

Mutlu Eyüp, çığlıklarını yorumlamak zorunda kalmadı!

*

Gecenin geç vakti. Öfkelenmeye ve köpürmeye, rahatlamak için beklenmedik bir eyleme girişmeye can atıyorum... Fakat aykırı ne bir kimse ne bir şey görüyorum...

*

Madam d'Heudicourt, Saint-Simon'a hayrandı, "birkaç cansıkıcı *fakat*" tan başka kimsenin hakkında iyi konuştuğu bir hayatı yoktu.

Mükemmel tanımlama, arkadan çekiştirerek değil, genellikle yüzüne karşı!

*

Yaşayan her şey *gürültü* yapar.- Mineral için ne savunma!

*

Bach kavgacıydı, dırdırı bitmez, eli sıkı, gözü şanda şerefte... biriydi. Hayret! Neden acaba? Konusu ölüm olan bir sürü şarkı sıralayan bir müzikolog, ölümlünün asla bu kadar nostaljisi olmadığını söyleyebilir. Bu sadece hesap. Gerçek, yaşamöyküsündedir.

*

Düşünceye ve çabaya rağmen tarafsız kalamamak kötü. Bir alığın çarçabuk elde ettiği şeye ulaşmamız için gece gündüz çırpınmak gerekiyor!

*

Kendime karşı hareket halinde anların bir sonsuzluğu hayaliyle yaşadım hep. Zaman Dunsinane ormanım olacaktı benim.

*

Bizi dangalak yerine koyan üzücü ve yaralayıcı sorular, öfkelendirir bizi, bulandırır ve Doğulu tekniği kullanan kimi yöntemler gibi üzerimizde etkili de olabilir. Yoğun, saldırgan bir sersemce söz esinimizi niçin harekete geçirmesin? Böyle bir sopa darbesine layıktır kafamız!

*

Bilgi mümkün değil, mümkün olsa bile, hiçbir sorunu çözmez. Kuşkucunun durumu böyledir. O ne ister, ne arar öyleyse? Ne o, ne hiçkimse bunu asla bilemeyecek.

Kuşkuculuk, bu zor durumun sarhoşluğudur.

*

Başkalarıyla kuşatılmışım, kurtulmayı deniyorum, ama söylemem gerekiyor ki pek başaramıyorum. Ama yine de bir gün, *birlikte olmak isteyeceğim kişiyle* birkaç saniye görüşmeyi kendime ayırabiliyorum.

*

Belli bir yaşa gelince, isim değiştirmek ve kimsenin tanımadığı, ne dost ne de düşmanla karşılaşma tehlikesinin olmadığı, bitkin bir şeririn sessiz bir hayat sürdürdüğü gözden uzak bir köşeye çekilmek gerekiyor!

*

Hem düşünmek, hem alçakgönüllü olmak mümkün değil. Zihin harekete geçer geçmez, kendini Tanrı'nın ve herhangi birşeyin yerine koyar. O, patavatsızlıktır, gasptır, saygısızlıktır. Zihin "çalışmaz", dağıtır. Gelişme biçiminin yansıttığı gerilim havansı ve zalim karakterini açığa vurur. Uygun bir ölçekte kısıpıcılık olmadan bir düşünce hedefe kadar götürülemez.

*

Yıkıcıların, gönül gözüyle birşeyleri gördüklerini sanan kimselerin ve kurtarıcılarının çoğu, ya saralı ya da sindirim bozukluğu çeken insanlar oldular. Yüce kötülüğün erdemleri üzerinde oybirliği vardır, buna karşın sindirim güçlüklerine pek önem verilmez. Oysa hiçbir şey, kendini unutturmayan bir sindirimden daha çok, her şeyi altüst etme isteği uyandırmaz insanda.

*

Görevim, *acı çektiğini bilmeden* acı çeken herkes için acı çekmektir. Onlar için ödemeliyim, onların bilinçsizliklerinin, hangi mutsuz noktada olduklarını bilmemek şansının kefareti ben ödemeliyim!

*

Zamanın artık dayanılmaz olduğu her defasında, kendi kendime, ikimizden biri havaya uçmalı, bu acımasız karşılaşmada sonsuza dek sürüp gitmek mümkün değil, diye düşünüyorum.

*

Sofuluğun sınırlarında bulunduğumuz zaman, onu besleyen her şey ona bir fazlalık gibi gelir, artık izleyemeyeceğimiz bir düzeye yükseltir onu ve böylece çok önemli, çok aşırı kılar: Onu artık bizim sofuluğumuz olarak görmememize niçin şaşıyoruz ki?

*

Önceden haberli bir felaket, sonunda çıkageldiğinde, beklemediğimiz bir felaketten on defa, yüz defa daha ağır gelir bize. Korkularımız boyunca onu önceden yaşadık ve ansızın ortaya çıktığında bu geçmiş acılar şimdikilere eklenirler. Böylece o dayanılmaz acılar yumağını birlikte oluştururlar.

*

İnsan, hem Tanrı'nın bir çözüm olduğu duygusuna, hem de bu kadar doyurucu bir çözümün onda asla bulunmayacağı duygusuna kapılıyor!

*

Sadece, onuru tamamen çiğnenmiş- ve mutlu, bir insana hayranlık duyardım. İşte biri, derdim kendime, benzerlerinin inançlarına aldırmayan ve mutlu olabilen ve tek başına avunabilen biri...

*

Rubicon kahramanı Pharsale'dan sonra çok kimseyi bağışlamıştı. Böyle bir gönül yüceliği, ona ihanet eden ve kin duymadan tedavi ederek küçük düşürdüğü bu dostlarına bir hakeret gibi geldi. Onlar kendilerini küçültülmüş, alaya alınmış gibi hissediyorlardı. Onun iyi yürekliliğiyle aşağılanmış oldukları için onu cezalandıracaklardı: Demek ki o, hınca razı olmayı reddediyordu! Zorbaca hareket etmiş olsaydı ona iyi davranmış olacaktı! Fakat kendilerini korkutmaya tenezzül etmediği için, onlar Rubicon'un adamına hiç acımayacaklardı!

*

Varolan her şey, er ya da geç, karabasana yol açıyor. O halde varlıktan daha iyi bir şey icat etmeye çalışmalı.

*

Kendini inançları yıkmakla görevli sanan felsefe, Hıristiyanlığın yayılma ve zafer dönemini yaşadığı zaman, boş inançlarını bu dinin üstün saçmalıklarına tercih ettiği Paganizmle işbirliği yaptı. Tanrılara saldırarak ve onları geçersiz addederek ruhları özgür bırakmış olduğunu sanan felsefe, gerçekte ruhları yeni bir köleliğe teslim ediyordu, eskisinden de kötü bir köleliğe... Ne hoşgörü ne de alay için özel bir zaafı olmayan tanrıların yerine kendini koyan Tanrı'ya teslim ediyordu...

Felsefenin, bu Tanrı'nın gelişinden sorumlu olmadığı ileri sürülebilir, onun önerisinin bu olmadığı söylenebilir. Kuşkusuz, ama felsefe tanrılara dokunmadan onların çökertilmediğini, başkalarının onların yerini almaya geleceklerini ve bu değişimde kendisinin hiçbir kazancı olmadığını düşünmeliydi.

*

Bağnazlık, konuşmanın ölümüdür. Şehitliğe aday biriyle gevezelik edemezsiniz. Nedenlerinizi anlamak istemeyen, kendi haklılığına saygı duyulmadığı için ölmeyi boyun eğmekten daha çok sevecek olan biriyle ne konuşabilir? Sofistler ve amatörlerle daha canlı söyleşebiliriz, bunlar hiç olmazsa *tüm* nedenleri paylaşırlar.

*

Birisine, kendisi ve yaptıkları hakkında düşündüğümüz şeyi söylesek, kendimize aşırı bir üstünlük vermektir. Açık yüreklilik, ince bir duyguyla bağdaşmadığı gibi ahlaksal bir gereklilikle de bağdaşmaz.

*

Yakınlarımız, hepsi dahil, değerlerimizi en kolay bir şekilde inkâr ederler. Kural evrenseldir: Buda bile bundan kurtulamadı: Ona en çok saldıran, komşularından biridir ve ondan sonra da sadece Mârâ, şeytan...

*

Kaygılı insan için başarı ile fiyasko arasında fark yoktur. Onun tavrı her ikisinde de aynıdır. İkisi de onu aynı şekilde rahatsız eder.

*

Çalışmadığım için biraz fazla kaygılandığım zaman, çoktan ölmüş olabileceğimi ve böylece daha da az çalışmış olacağımı düşünüyorum...

*

Ayak altında olmaktansa, bir batakhane de olmak yeğdir!

*

Sonsuz bir gizilgüç durumunun üstünlükleri bana o kadar önemli görünüyor ki, bunları düşündüğüm zaman, varlığa geçişin bir gün gerçekleşebilmiş olmasına çok şaşıyorum!

*

Varoluş= işkence. Denklem bana çok açık görünüyor. Dostlarımdan biri için öyle değil. Onu buna nasıl inandırmalı? Ona kendi duyumlarımı *veremiyorum*. Onu ikna etme gücüne, çok uzun zamandan beri sürdürdüğü hayatın kötü olduğunu ona gösterme gücüne, ancak duyumlar sahip olacaktır.

*

Nesneler karanlıkta görünüyorsa, sebebi, onları karanlıkta iyice ölçüp biçmemizdir, düşüncelerin genellikle uykusuzluğun, dolayısıyla karanlığın ürünü olmalarıdır. Nesneler *hayat için* düşünülmüş olmadıklarından hayata intibak edemezler. Nesnelerin içerebildiği tutarlılık örneğinin yanından bile geçemez zihin. Her insanı hesabın, her selamet ya da yitim fikrinin, varlık ya da varlık-olmayanın dışındayızdır, ayrıca bir sessizliğin içinde, boşluğun üstün biçimindeyizdir.

*

Doğmak hareketini hâlâ hazmetmiş olmamak!

*

Tartışma içinde kendini harcama, krizler içinde bir saralı gibi!

*

Kazanmak için çılgına dönme ya da sürekli bir endişe, kendi cenazesini düşünmek gibi boşuna bir şey. Etkili yöntem, herkesin elinde. Gün içinde ona sık sık başvurmaya mecbur kalmamak için, gün doğar doğmaz ondan yararlanmayı denemek en iyisi. Ya da sadece olağanüstü durumlarda, Papa IV. Innocent gibi yapmalı. Kendini ölüm yatağında gösteren bir tablo yaptıran Papa, her önemli karar öncesinde ona şöyle bir göz atıyordu...

*

Bir inkârcı yoktur ki korkunç bir *evete* susamış olmasın!

*

İnsanın *kendi* Tanrısıyla bencil bir söyleşi zamanlarında tanıdığı şeylerle kıyaslanabilen ruhsal derinliklere asla ulaşamaya-
cağına emin olabiliriz.

*

Evrenin dışında olmadığım bir an yok!

... Henüz kendime, zavallı görüntümün durumuna acı mıştım ki, talihsizliğimi nitelendirdiğim deyimlerin “üstün varlık”ın ilk özelliklerini tanımlayan aynı deyimler olduklarını farkettim!

*

Aristo, Aquinolu Thomas ve Hegel- zihninin üç köleleştiricisi. Zorbalığın en kötü biçimi *sistem*dir, felsefede ve her şeyde.

*

Hiçbir şeyin düşünölmüş olmaya değmediğı hakikatine direnen Tanrı'dır.

*

Genç iken, hiçbir zevk, kendi kendime düşmanlar yaratmak zevkinin yerini tutmazdı. Şimdi, bir düşman kazanır kazanmaz, ilk düşüncem onunla barışmaktır, artık onunla uğraşmak zorunda kalmayayım diye. Düşman sahibi olmak büyük bir sorumluluktur. Benim yüküm bana yetiyor. Başkalarınınkini taşıyacak halim yok.

*

Sevinç, durmamacasına kendini parçalayan bir ışıktır, o *ilk ışıklarını saçan* güneştir.

*

Ölümünden birkaç gün önce Claudel, Tanrı'yı sonsuz olarak adlandırmaya borçlu olmadığımızı, fakat tükenmez olarak nitelememiz gerektiğın dikkat ediyordu. Sanki bu aynı anlama gelmiyordu ya da hemen hemen! Oysa, hayatla "sözleşme"sinin bitme noktasında olduğunu gösterdiği o anda bu dikkatlilik kaygısı, bu sözel titizlik, bir sözcükten ya da "yüce" bir davranıştan daha coşku vericidir.

*

Tuhaflık bir ölçü değildir. Paganini Bach'tan daha şaşırtıcı ve daha inanılmazdır.

*

Her gün kendi kendime tekrarlamam gerekiyor: Milyarlarca kişiden biriyim, yerkürede yuvarlanıp giden. Onlardan biri ve

hiçbiri. Bu bayağılık, her sonucu, her davranışı ya da eylemi haklı çıkarır: Fuhuş, namusluluk, intihar, iş, cinayet, tembellik ya da isyan...

... Bundan, herkesin yaptığı şeyi yapmakta haklı olduğu sonucu çıkar...

*

Tzintzoum. Bu tuhaf sözcük Kabala'nın önemli kavramı. Dünya varolsun diye, her şey ve her yerde olan Tanrı, daralma-ya, kendisiyle meskûn olmayan boş bir uzaya kendini bırakma-ya razı oldu: Dünyanın yer aldığı "boşluk" içindedir bu.

O'nun bize acıyarak ya da nazlanarak bahsettiği boş tarlayı böyle işliyoruz. Sözleşmeye bağlandı, egemenliğini sınırlandırdı, biz olalım diye. Biz, onun isteyerek küçülmesinin, silinmesinin, kısmî yokluğunun ürünüyüz. Demek ki, O, çılgınlığı sırasında kendini bizim için budamış oldu. *Bütün* kalmak için ne sağduyu, ne ince bir zevk!

*

"Mısırlılara göre İncil"de, İsa şöyle açıklıyor: "Erkekler ölme kurban olacaklar, kadınlar doğurdukça". Ve o belirtiyor: "Kadının eserlerini ortadan kaldırmaya geldim."

İnsanlar gnostiklerin uç hakikatleriyle sık sık yüzyüze geldiklerinde, bunları izlemekten, mümkünse abartmaktan, tarihi taşlaştıran ya da ezip toza çeviren eski sözler hakkında konuşmaktan, kozmik bir Neronculuğa, madde ölçüsünde bir bunama-ya ait birkaç şey söylemekten hoşlanacaklardır.

*

Bir saplantıyı dile getirmek, onu kendinin dışına fırlatmak, kovmak, onu dışarı fırlatmaktır. Saplantılar, inançsız bir dünyanın *şeytan*larıdır.

*

İnsan ölümü kabul eder ama ölümün saatinde değil. Ölmek, ne zaman olursa olsun, ölmek gerektiği zamanın dışında!

*

Bir mezarlığa girer girmez, eşsiz bir acı alay duygusu her metafizik kaygıyı ortadan kaldırır. Her yerde bir “giz” arayanlar zorunlu olarak nesnelerin derinliğine ulaşamazlar. Çoğu zaman “giz”, “mutlak” gibi, zihnin sadece bir tikine tekabül eder. Ancak başka türlü yapamadığımız zaman, gerçekten umutsuz durumlarda, kullanmak zorunda olduğumuz bir sözcüktür bu.

*

Oldukları gibi kalmış olan ve gerçekleşmiş olan tasarılarımı özetlersem, bu sonuncuların birincilerle aynı yazgıyı paylaşmadıklarına üzülmede tamamen haklı olduğumu anlıyorum.

*

“Şehvete eğilimli olan merhametli ve bağışlayıcıdır. Namus erbabı geçinenler böyle değildir.” (Saint Jean Climaque)

Yalanları değil, ama Hıristiyan ahlakının ve her ahlakın kendi özünü, böyle bir açıklıkla ve kesinlikle ifşa etmek için ona bir aziz gerekiyordu, ne fazla ne eksik.

*

Aralıksız bir uyku kavramını ürküntü duymadan kabul ederiz, buna karşın, *ebedi* bir uyanıklık (ölümsüzlük, eğer kavranabilseydi, tam böyle olacaktı) bizi dehşete düşürür.

Bilinçsizlik bir vatandır, bilinç bir sürgün!

*

Her derin duygu zevk uyandırıcı ya da iç karartıcıdır, ya da her ikisi birden.

*

Hiçkimse benim kadar her şeyin boşluğuna inanmadı hiçkimse de bu kadar çok boş şeyleri trajik yönden ele almayacak!

*

İshiler, Amerikan yerlileri, bu son klan, beyazların korkusundan yıllarca saklandıktan sonra, havlayacak duruma düştüler, bir gün kendi istekleriyle kendi katillerine teslim oldular. Kendilerine kötü davranacaklarını sanıyorlardı. Ağırlandılar. Geleceği yoktu onların, gerçekten son klandı onlar!

*

Hayal edelim: Yıkılmış ya da sönmüş bir insanlık! Biri sağ kalmış, tek başına, yeryüzünde dolaşıp duruyor, tüm sırlarıyla başbaşa, tek bir *kimsesi* de yok...

*

Ancak kendi başına asıl olan insan, bilinçten *önceki* durumuna kavuşmaya can atar. Tarih, insanın ona ulaşmak için izlediği dolambaçlardan başka şey değil.

*

Tek bir şey önemli: Yiterken varolmayı öğrenmek...

*

Her olay, daha büyük başka bir olayın bozulmuş biçimidir: Zaman, sonsuzluğun bir kusuru; tarih, zamanın bir kusuru, hayat, o da maddenin bir kusuru...

O zaman normal olan ne, sağlıklı olan ne? Sonsuzluk mu? O da Tanrı'nın eksikliğinden başka şey değil.

Adaletsizlik görünüm bütün yönetimlerde, dünyadan hâlâ umudu olan iradesiz bir insana deli gömleği bile giydirebilir.

*

Yok etmek, bir güç duygusu verir ve bizdeki *ilk*, karanlık bir şeyi kıskırtır. Bir tanrının gizli sevinçlerini sezebilmemiz yaparken değil, yıkarken olur.

Her yaştaki çılgınlarda görülen kuruntular ve yıkma arzusu bundan ileri gelir.

*

Her kuşak mutlak içinde yaşar: O, tarihin sonuna değilse de, doruğuna ulaşmış gibi davranır.

*

Hangi halk olursa olsun, ömrünün belli bir anında *seçilmiş* olduğuna inanır. Bu, kendi içinden en iyisini ve en kötüsünü ortaya çıkardığı zamandır.

*

Trappe tarikatının Fransa'da doğmuş olması, İtalya ya da İs-

panya'da doğmuş olmasından daha iyidir. Bu bir rastlantı değildir. İspanyollar ve İtalyanlar *durmaksızın* konuşurlar, bu bilinen şey, ama onlar kendi sözlerinden hoşlanmazlar, oysa bir Fransız hitabetin tadını çıkarır, konuştuğunu asla unutmaz, artık ne yaptığını bilemez durumdadır. O sadece bir çilede ve sınavda gibi susmaya dikkat eder.

*

Büyük Devrim rahatsız ediyor beni. her şey orada bir sahne üzerinde, elebaşları doğuştan komedyen, giyotin sadece bir dekor. Fransa tarihi, geneli içinde, *ısmarlama* bir tarih, oynanmış bir tarih gibi görünüyor: her şey orada tiyatro görüşü açısından kusursuz. Bir temsil, yüzyılların bir gösterisi, seyretmesinin onları yaşamaktan daha iyi olmadığı olayların, davranışların bir seyri. Terörün uzaktan bile kendini gösteren gayri ciddi havası işte bundan dolayı.

*

Mutlu toplumlar uzaktan, ötekilerden daha zayıf görünürler, çünkü onlara yıkıntılarını beklemekten başka yapacak bir şey kalmaz, huzur ona ulaşıldığında bir ülkü olmaktan çıkar, hele kuşaklar boyunca o toplum huzurlu yaşadıysa. Doğa'nın bunu hesaba katmadığını ve batıp gitmeden bunu yapamayacağını düşünmeyelim!

*

Uluslar coşkusuz olurlarsa aynı zamanda, artık çatışmalar, savaşlar, imparatorluklar da olmayacaktır. Ama felaketler, genç halklar olsun ve kısacık gençlikler olsun ister,- insan severlerin düşlerine baş engel: Öyle yapmalı ki bütün insanlar aynı bıkkınlık ve olgunluk derecesine ulaşsınlar...

*

Her durumda, haksız olduklarında bile, onları ezenlerle aynı çamurdan yoğrulmuş olduklarını unutmadan, mazlumlardan yana olmaya mecburuz.

*

Cançekişen rejimlerin özelliği, inançlardan ve öğretilerden bulanık bir karışıma izin vermek ve aynı zamanda seçme vaktini sonsuza dek erteleyebileceğimiz yanılgısına neden olmaktır.

Bundandır- ve sadece bundandır- önce devrimciler dönemlerinin büyüsünü yitirmesi...

*

Sadece sahte değerler geçerlidir, herkes onları kendine malettiği için, onları taklit ettiği için (ikinci derece bir sahtelik). Başarılı bir düşün zorunlu olarak bir sözde- düşündür.

*

Devrimler kötü edebiyatın *yüceltilmesidir*.

*

Genel felaketlerde üzücü olan, kim olursa olsun, herkesin, kendini konuşma alanında yeterince söz sahibi görmesidir.

*

Bizi öfkeliendiren herkesi yok etme hakkı, ideal Kentin kuruluşunda ilk sırada yer almalıydı.

*

Gençlere öğretmemiz gereken tek şey, hiçbir şeyin olmadığıdır. Onlara hayatı bedava öğretilim. Her birimize özel bütün boş umutların yazılı olduğu bir *Düş kırıklıkları Tablosu* düşünelim ve bu tablo okullarda ilan edilsin!

*

Palatine Prensesi'nin söylediğine göre, Mademe de Maintenon'un artık hiçbir rolü kalmadığı yıllar sırasında, kralın öldüğünü yinelemek adeti vardı: "Bir zamandan beri etrafa yayılan bir başdönmesi lafıdır, sürüp gidiyor."

Bu "başdönmesi fikri" kaybedenlerin her zaman gösterdikleri şeydir, buna hakları da var. Bütün tarih, bu formülden hareket edilerek yeniden ele alınabilir.

*

İlerleme, her kuşağın, kendinden önce gelenlere karşı yaptığı adaletsizliktir.

*

Karntoklar, gizlice değil açıktan açığa birbirinden nefret ederler, ve şöyle ya da böyle ortadan kaldırılmış olmayı isterler. Her durumda kendi yardımlarıyla bunun olmasını tercih ederler. Devrimden kaynaklanan bir durumun en garip, en özgün görünüşü budur.

*

Bir halk sadece bir devrim yapar. Almanlar reform marifetini asla ikinci kez yapmadılar ya da doğrusu ona denk olmayan bir ikincisini yapmadılar. Fransa her zaman için 89'a bağlı kaldı. Aynı gerçek Rusya ve tüm ülkeler için, devrim konusunda bu kendini yineleme eğilimi, hem güven verici, hem üzücüdür.

*

Çöküş döneminin Romalıları sadece Yunan uykusuna (*otium graecum*) önem verirlerdi, güçlü zamanlarında en çok küçümstedikleri şeydi bu.

Günümüzün uygar uluslarıyla benzerliliği öyle açık ki, bunu yinelemek bile gereksiz.

*

Alaric, bir “şeytan”ın onu Roma’ya karşı ittiğini söylüyordu. Her yorgun uygarlık barbarını bekler, her barbar da şeytanını...

*

Batı: İyi kokan bir çürük, kokulu bir kadavra...

*

Bütün o halklar büyüktü, çünkü büyük inançları vardı. Artık yok. Hâlâ bir ulus mudurlar? Olsa olsa darmadağın yığınlarıdır!

*

Beyazlar, Amerikan yerlilerinin onlara verdikleri *solgun yüzler* adına giderek daha çok yaşıyorlar.

*

Avrupa’da, mutluluk Viyana’da sana erdi. Biraz ötede lanet üstüne lanet, oldum olası!

*

Romalılar, Türkler ve İngilizler uzun ömürlü imparatorluklar kurabildiler, çünkü her öğretiyeye direndiler, hiçbirini de yenik uluslara zorla kabul ettirmediler. Mesih’le ilgili bir kötülükten üzülmüş olsalar da çok uzun bir egemenlik kurmayı asla başaramadılar. Beklenmedik zorbalara, yöneticiler ve asalaklar, inançsız derebeyler, bunlar otoriteyi ve eşitliği, sertliği ve başıboşluğu düzenleme sanatına sahiptirler. Bu, eski İspanyollarda bulunmayan, zamanımızın fatihlerinde de bulunmaması gereken bir sanattır, gerçek yöneticinin püf noktasıdır.

*

Bir ulus üstünlük bilincini korudukça, o acımasızdır, saygındır da.- bunu yitirir yitirmez yumuşar ve artık önemi de kalmaz.

*

Çağa karşı verip verdiğim zaman, olacak olan şeyi, bizden sonra kalacak olanların geçmişe yönelik kıskançlığını düşünmek, yatışmam için yetiyor bana. Bazı yönlerden, yaşlı insanlığa, hâlâ cennet özlemi çekebilen bu insanlığa aitez. Ama bizden sonra gelecek olanlar, bu özlemin olanağına bile sahip olamayacaklar, onlar bu özlemin değil düşüncesinden, kelimesinden bile habersiz olacaklar!

*

Geleceğe ait görüşüm o kadar kesin ki, çocuklarım olsaydı, onları hemen ortadan kaldırırdım!

*

Romantikler çağında Berlin salonlarını düşünün. Bir Henriette Hertz ya da bir Rachel Levin'in oynadıkları rolü, Rachel'i çocuk prens Louis-Ferdinand'a bağlayan dostluğu... ve sonra bu çağda yaşamış olsalardı bir gaz odasında ölmüş olacaklarını düşünün... En temelsiz ve en aptal itikatlar gibi ilerleme inancına değer vermekten kendimizi alamıyoruz...

*

Hesiodos, bir tarih felsefesini özümlemiş ilk kişidir. Gerileme düşüncesini ortaya atan da odur. Bununla tarihsel geleceğin üzerine hangi ışık tutuldu! Eğer tam başlangıçlarda, Homeros sonrası dünyada, insanlığın demir çağında olduğunu söyleseydi, birkaç asır sonrası için ne söylemiş olacaktı? Bugün ne söyleyecekti?

Önemsiz şeylerle ya da düşlerle bulanıklaştırılmış çağlar ha-

riç, insan hep en kötünün eşiğine varmış olduğunu düşündü. Bil-
diğini bilen, hangi mucizeyle arzularını ve korkularını habire
değiştirebilir?

*

1914 savaşının ertesinde, doğduğum köye elektrik geldiğin-
de, genel bir homurdanma oldu, daha sonra yerini sessiz bir
üzüntüye bıraktı. Ama kiliselere elektrik yerleştiğinde (köyü-
müzde üç kilise vardı), herkes Deccal'in geldiğine, onunla da
zamanın sonunun geldiğine inandı.

Bu Karpat köylüleri doğru görüyorlardı, *uzağı* görüyorlardı.
Tarih öncesinden gelen onlar, uygarların ancak daha yeni öğren-
dikleri şeyi, çoktan, zamanında biliyorlardı.

*

Benim sonu iyi biten herşeye karşı önyargım tarih okumala-
rımın bende bıraktığı kanıdır.

Fikirler cançekişmeye uygun değildir. Onlar ölürler, bu açık,
bir olay sadece kendi amacı için olduğunda öldüklerini de bil-
mezler. Tarihçileri filozoflara tercih etmemiz için yeterli kanıt.

*

Ünlü Roma elçiliği sırasında, bizim takvim başından iki yüz-
yıl önce, ilk gün, adalet kavramı lehine konuşmak için bu ünün-
den yararlanan Carnéades, ertesi güne kadar işi uzattı. Bu andan
itibaren, felsefe, sağlam töreleri olan bu ülkede o zamana dek ol-
mayan sert tavırlarını denemeye başladı. Neydi bu felsefe? *Mey-
venin içindeki kurt...*

Sansürcü Caton, diyalektik Yunan başarılarını desteklemişti,
bundan ürktü ve Senato'dan Atina delegelerini mümkün oldu-
ğunca çabuk memnun etmesini istedi! Onların varlığının zararlı
ve tehlikeli olduğu kanısındaydı. Roma gençliği böyle yıkıcı fi-
kirlerle sıkı fıkı olmamalıydı!

Ahlaksal planda, Carnéades ve arkadaşları, asker Kartacalı-
lardan daha korkunçtular. Yükselen uluslar her şeyden çok,
inanç ve yasakların yokluğundan korkarlar. Biten uygarlıkları
çekici kılan entelektüel utanmazlık!

*

Bütün girişimlerinde başarılı olmak için Herkül cezalandırıl-
dı. Aynı şekilde, çok mutlu olan Troia ölmeliydi.

Tarajedi yazarlarıyla bu ortak inancı düşünürken, herkesin
özgürce söylediğini kendimize rağmen düşünmeye zorlanırsınız.
Kaçınılmaz olarak İliada'nın bütün ihtimallerle dolu yazgısını
da tanıyacağız, zira tanrıların kıskançlığı, onların ortadan kalk-
masından sonra da yaşıyor.

*

“Fransızlar artık çalışmak istemiyorlar, onlar her şeyi *yazmak*
istiyorlar” diyordu bana kapıcım. O, o gün yaşlı uygarlıkları
eleştirdiğini bilmiyordu...

*

Bir toplum, sınırlı olmak gücünü artık yitirdiğinde o hüküm
giymiş demektir. Acık, çok açık bir anlayışla, özgürlüğün aşırı-
lığından, ölümcül tehlikelerinden kendini nasıl koruyacaktır?

*

İdeolojik kavgalar, sadece kelimeler için dövüşülen, onlar
için birbirini öldüren ülkelerde son kerteye ulaşır... Kısacası, din
savaşlarının yaşandığı ülkelerde...

*

Görevini bitiren bir halk, kendini tekrarlayan, hayır, söyleye-
cek hiçbir şeyi olmayan bir yazar gibidir. Zira kendini tekrarla-
mak, hâlâ kendimize ve ileri sürdüğümüz şeye güvendiğimizi

kanıtlamaktır. Ama bitmiş bir ulus, ona üstünlüğünü ve parıltısını sağlayan eski istencelerini yineleyip durma gücüne bile artık sahip değildir.

*

Fransızca bir taşra dili oldu. yerliler onunla yetiniyorlar. Ancak bir yerleşik yabancı onunla avunamaz. Sadece o Nüansın acısını duyar...

*

Atinalılardan toprak ve su istemek için Kserkses tarafından gönderilen elçilerin tercümanı Themistokles, herkesin onayladığı bir kararnameyle onu ölüme mahkûm ettirdi: “Bir barbarın, isteklerini ifade etmek için yunan dilini kullanmaya cesaret ettiğinden.”

Bir halk ancak ömrünün doruk noktasında böyle davranabilir. Kendi diline güvenmeyi bırakır bırakmaz, dilin kendisinin en üstün ifade biçimi olduğunu düşünmekten vazgeçer geçmez, o tam bir çöküşe girer ve tümüyle devre dışı kalır.

*

Son yüzyılın bir filozofu, iyi yüreklilikle, La Rochefoucauld’nun *geçmiş konusunda* haklı olduğunu, ama gelecek tarafından çürütölmüş olacağını ileri sürdü. İlerleme düşüncesi algı gücünü bozuyor.

*

İnsan ilerledikçe, sorunlarını çözmede daha da az başarılı oluyor. Ve körlüğünün doruğunda, sona erme noktasında olduğuna inanacağı zaman, olağanüstü olanın ansızın çıkageldiği zamandır...

*

Gerekirse yerimden yurdumdan olurum Kıyamet için, ama bir devrim için kıpırdamam bile... Bir bitişe ya da oluşa yardımcı olmak, son ya da ilk felakete, buna evet, ama herhangi bir iyi ya da kötü bir değişime, buna hayır...

*

Ancak hiç derinleşmeyen kişinin kanıları vardır.

*

Zamanla, hoşgörü hoşgörüsüzlükten daha çok kötülöklere yol açar. -bu kesin olsa da, insana yöneltebileceğimiz en büyük suçlamadır bu.

*

Hayvanlar artık birbirlerinden korkma gereğı duymaya başladıklarında, bir sersemliğe düşerler, bitkin bir havaya bürünürler. Hayvanat bahçelerinde gördüğümüz gibi. Bireyler ve topluluklar da bir gün uyum içinde yaşamaya, açık ya da gizli, artık titremeyi unuturlarsa aynı görüntüyü verecekler!

*

Yeterli bir uzaklıktan bakılırsa, artık hiçbir şey ne iyi ne de kötüdür. Geçmiş i yargılamaya burnunu sokan tarihçi *başka bir yüzyılda* gazetecilik yapıyor demektir.

*

İki yüzyıl içinde (madem ki açık olmak gerekiyor!) oldukça talihli topluluklardan arta kalanlar bir ağıla tıklmış olacaklar ve ziyaret edilecekler, tiksintiyle, acıma ya da şaşkınlıkla ve daha-sı alaycı bir hayranlıkla izlenecekler...

*

Topluluk halinde yaşayan maymunlar, şöyle ya da böyle bir

biçimde insanlarla ilişki kuranları aralarından atacaklar gibi görünüyor. Böyle bir ayrıntıyı Swift'in gözden kaçırmış olması ne kadar üzücü!

*

Kendi çağını ya da tüm çağları lanetlemek mi gerekiyor?
Çağdaşları yüzünden dünyayı terk eden Buda'yı hatırlayalım.

*

İnsanlar, hiç utanmadan, kendilerine güvenen çılgınları, kur-tarıcıları niçin çok seviyor? Çünkü insanlar, kendilerine güvenil-diğini sanıyorlar!

*

Devlet başkanının o gücü edepsizliğinden ve kuruntucu olma-sındandır. *Utanması olmayan* bir hayalperest!

*

En acımasız cinayetler, sapık durumda, hemen hemen herkes-te olan bir takım basit ve kişisel mutsuzluklardan sorumlu bir coşkuyla işlenmiştir.

*

Geleceği, görürsünüz birazdan, eğer işinize gelirse. Ben, ina-nılmaz olan şimdi'ye ve inanılmaz olan geçmiş'e tutunmayı ter-cih ederim. Sizi de, inanılmaz olana meydan okuma göreviyle başbaşa bırakıyorum.

*

- Son savaştan beri yapılan her şeye karşısınız, diyordu bana, o modaya uygun bayan.

- Tarihte yanılıyorsunuz. Ben Adem'den bu yana yapılan her şeye karşıyım!

*

Hitler, hiç kuşkusuz tarihin en uğursuz kişiliği. Ve en dokunaklısı! O, istediği şeyin tam zıttını gerçekleştirmeyi başardı, noktası noktasına idealini yıktı. Bunun içindir ki o, bambaşka bir canavardır, yani iki defa canavar, zira onun dokunaklılığı bile canavarca!

*

Bütün büyük olaylar, çılgınlar... sıradan çılgınlar tarafından yaratıldılar. Böyle olacaktır, emin olalım, “dünyanın sonu” da!

*

Zohar’ın bildirdiğine göre, yeryüzünde kötülük yapanlar daha iyi bir gökte olmaya hiç layık değillerdi. Buradan hareket etmek için sabırsızlanarak uçurumun ağzına kendilerini bıraktılar. “Bu dünyaya inmek zorunda kaldıklarında da geç kalmış” oldular.

Ruhların bu önceden varoluşları görüşünün derinliği olduğu ve “kötüler”in zaferini ve güvencesini, onların yalnızlığını ve ustalığını ifade etmek sözkonusu olduğunda ne yararı olabildiği kolayca görülür. Onlara darbeye hazır uzun bir el varken, onların yeryüzünü bölüşmeleri şaşırtıcı değildir. onlar yeryüzünü, orada olmadan önce fethettiler... bütün sonsuzluktan önce...

*

Gerçek peygamberi ötekilerden ayıran şey birbirleriyle bağdaşmayan ve çatışan öğretilerin ve esinlerin kökünde bulunmasıdır.

*

Bir metropolde, bir köycükte olduğu gibi, hâlâ en çok sevilen şey, benzerlerinden birinin düşüşüne yardımcı olmaktır.

*

Yıkma arzusu içimizde öyle kök salmıştır ki, hiçkimse onu çıkarıp alamaz. Her birimizin yapısı ona bağlıdır, kuşkusuz şeytanca olan varlığın temeli de.

Bilge, yatışmış, emekli bir yıkıcıdır. Ötekiler *iş başındaki* yıkıcılar...

*

Mutsuzluk, edilgen, katlanılmış bir durumdur, oysa bir talih-sizlik, bunun tersine, bir seçim tasarlar, bundan dolayı mutsuzlukta olmayan bir görev kavramı, bir iç güç kavramı varsayar. Tahilsiz bir birey- ya da bir toplum- zorunlu olarak, mutsuz bir birey- ya da toplumdan başka bir şey ifade eder.

*

Tarih, açıkçası, tekrarlanmaz, ama insanın yetenekli olduğu yanılığlar her ne kadar sınırlı ise de, onlar hep bir başka iğreti kılık altında yeniden görünürler, böylece alçakça bir oyuna bir yenilik havası ve aldatıcı bir trajedi görüntüsü verirler.

*

İlk çağlarda, Aziz Basileios ve başka birkaç kişi arasında, Ortodoksluk ve sapkınlık konusunda bir tartışmayı okuyorum. Alıştığımız çağdaş ideolojilerden daha saçma gibi görünmüyor. Tartışma biçimleri, oyunları, çılgınlıklar ve maskaralıklar bizimkilerle nerdeyse özdeş. İkiside de her şey gerçekdışının ve kanıtlanamaz olanın çevresinde dönüyor, politik ve dinsel saplantılar bunların dayanaklarını oluşturuyor. Tarih, ancak bunların tümünden kaçınıldığında katlanabilir olacaktır. Gerçektir ki, onu yapanlar gibi ona maruz kalanların, herkesin iyiliği için, tarih o zaman duracaktır.

*

Yıkıcılığı kuşkulu kılan onun kolaylığıdır. Herhangi bir kimse bunu çok iyi becerebilir. Öldürmek elbette kolaydır, intihar o kadar değil. Kışkırtıcı ya da anarşistin düşük üstünlüğü...

*

Hıristiyanlığın başlarında yaşamış olsaydım, korkarım onun çekiciliğine kapılacaktım. Bu sempatizandan, bu farazi fanatikten nefret ediyorum. İki bin yıl öncesinden bu bağlanmayı kendime yediremiyorum...

*

Kaba güç ile iyi niyet arasında sıkışıp kalmış bir suikast planıyla sokağa çıkan bir terörist gibi görüyorum kendimi. Bir kilişe adamına ya da Epiktetos’a danışmak için yolda durup bekleye bir terörist...

*

İnsan, Hegel’e inanacak olursa, “tümüyle kendisi tarafından yaratılmış bir dünyada ancak” tam özgürlüğe kavuşacaktır.

Fakat insanın yaptığı şey o asla, şimdiki köle kadar da zincirlenmiş olmadı.

*

Hayat, artık yedeğinde hiçbir yanılgısı olmayan bir insanlığın bağrında ancak dayanabilir olacaktır. Yanılgıdan tümüyle uzak ve varlıktan *hoşnut* bir insanlığın bağrında...

*

Hissedebildiğim ve düşünebildiğim her şey bir karşı-ütopya çabasıyla karışıyor.

*

İnsan dünyaya kazık çakmayacak. Tükeniş pusuda. O, oldukça garip yaşamının acısını çekmek zorunda kalacak. Zira o anla-

şılmayacak, hem uzun zaman ardından sürüklediği, hem de iyi geçindiği doğaya muhalif kalacak. Bu görüntü umut kırıcı, demek ki muhtemel...

*

“Aydın zorbalık”: her şeyden uzak bir düşünceyi cezbeden tek rejim. Devrimlerin suç ortağı olmaya yeteneksiz, ama tarih konusunda öyle değil!

*

Hiçbir şeyi iki çağdaş peygamberden daha sıkıcı değil. Onlardan biri silinip gitmeli ya da ortadan çekilmeli, kendilerini gülünç bir duruma düşürmek istemiyorlarsa, en iyisi ikisi de orada ölmeli, en adil çözüm bu!

*

Sarsıldım, hatta altüst oldum, bir *masumla* karşılaştığım her defasında. Nerden geliyor? Ne arıyor? Ortaya çıkışı cansıkıcı bir şeyin belirtisi mi? Eşine hiçbir şekilde rastlamadığımız biri karşısında yaşadığımız oldukça özel bir duygu bu...

*

Uygarlar ilk defa kendilerini gösterdikleri her yerde, yerliler tarafından şeytani varlıklar gibi, hortlak, hayalet gibi karşılandılar. Hiçbir zaman *canlı* olarak görülmediler!

Farklı bir sezgi, peygamberce bir bakış, deyim yerindeyse...

*

Herkes “anlamış” olsaydı, tarih uzun zamandır beri durmuş olurdu. Fakat köküne kadar, biyolojik olarak “anlamaya” yeteneksiz varlıklarız. Ve herkes anlasaydı bile, *bir kişi* dışında, tarih onun yüzünden, onun kendi körlüğü yüzünden sürüp gidecekti, *o bir* yanılğı yüzünden!

*

X, bizim “kozmetik bir çember”in son aşamasında olduğumuzu ve her şeyin çok yakında çökeceğini ileri sürüyor. Bundan bir an bile kuşku duymuyor.

Aynı zamanda bir aile babası o, hem de kalabalık. Böyle kesin inançları varken, hapyı yutmuş bir dünyaya çocuk üstüne çocuk fırlatmaya çalışmak hangi sapkınlığın işiydi? Keşke Son’u önceden görseydik, bu Son’un gecikmeyeceğinden emin olsaydık, hatta bekleseydik onu, tek başına kalıncaya kadar... Patmos’a döl vermiyoruz!

*

Montaige, bir bilge, çoluk çocuğu yoktu. Bir histerik olan Rousseau hâlâ ulusları coşturuyor.

Hiçbir hatibe esin vermeyen düşünürleri seviyorum sadece.

*

1441 yılında, Floransa Konsili’nde zındıkların, Yahudilerin, sapkınların ve bölücülerin “ahiret yaşamı”ndan hiçbir pay alamayacakları, ve hepsinin ölmeden ön gerçek dine dönmedikleri takdirde cehenneme gidecekleri ilan edildi.

Kilisenin benzer çirkinlikleri yaydığı, kilisenin gerçek kilise olduğu zamandı bu. Bir kurum, kurum olmayan her şeyi içinden atarsa ancak canlı ve güçlüdür. Ne yazık ki, bir ulus ya da bir yönetim de aynı durumdadır.

*

Ciddi, namuslu bir adam tarihi hiç anlamaz, hiç anlayamaz. Tarih, buna karşılık olağanüstü bir şekilde, şeytani bir bilgeyi zevklere daldırmaya uygundur!

*

İnsanız, kötü bir yazgıyla doğduk. Giriştiğimiz ve girişeceğimiz her şeyi ne yazık ki çok sevmiş olacağız! Düşünceye olağanüstü bir tad veriyor bu!

*

Plotinos, Romalı bir senatörle dost olmuştu. Senatör kölelerine yol vermiş, malı mülkü terketmiş, dostlarında yatıp kalkıyordu. Elinde hiçbir şey kalmamıştı. Bu senatör “resmi” açıdan bir şaşkındı, durum endişe verici olmalıydı, zaten öyleydi de: Senatoda bir *aziz*... Onun varlığı, ihtimali bile ne alâmet! Çapulcular uzakta değildi...

*

Çağdaş bir Vedanta okulunda öğretilmişti. Bencilliği tümüyle altetmiş, ondan artık hiçbir iz taşımayan insan yirmi bir günden fazla direnemez.

Hiçbir Batılı ahlakçı, en koyusu bile, insan doğası hakkında böyle korkunç, böyle açık bir hakikati ileri sürmeye cesaret edemezdi.

*

“Gelişme”yi savunanlar giderek azalırken, “değişme”yi savunanlar da çoğalıyor. Ve hepsi, kendi görüşünün üstünlüğü için sadece Kıyamet alâmetlerini gösteriyor...

*

Ancak çürümüş bir rejimde soluk alabiliriz- haykırabiliriz de. Ama ancak onun yıkımına yardım ettikten sonra fark ederiz bunu ve artık yaptığımıza pişman olma olanağına sahip olduğumuzda ancak.

*

Yaratıcı sezgi diye adlandırdığımız sadece bir sapmadır, doğamızın bir bozulmasıdır: Dünyaya yenilik yapmak için, her şeyi altüst etmek için gelmedik. Bizim gibi olan varlıktan yararlanmak, hesabımızı tatlılıkla ödeyip ardından sessizce ortadan kaybolmak için geldik...

*

Aztekler, tanrıları yatıştırmak gereğine inanmakta haklıydılar. Evreni, çökmekten, yeniden kaosa düşmekten kurtarmak için onlara sürekli insan kanı sunmakta haklıydılar.

Artık epey zamandır tanrılara inanmıyor ve onlara kurbanlar sunmuyoruz. Dünya yine de duruyor durduğu yerde. Kuşkusuz. Ne var ki, dünyanın niçin hemen bozulup dağılmadığını bilmek şansına sahip değiliz artık...

Ardına düştüğümüz her şey, acı gereksinimindendir. Kurtuluşu arama, bu arayışın kendisi, en etkili ve en iyi gizlenmiş bir acıdır.

*

Ölümle, varlıktan önceki halimize döndüğümüz gerçekse, salt olanağa tutunmak ve oradan hiç kımıldamamak daha iyi olmaz mıydı?

Gerçekleşmemiş bir bütünlük içinde ebediyen kalabildiğimizde bu dolambaç neye yarıyor?

*

Bedenim beni terkettiğinde, böyle bir leşle organlarımın işlemesine karşı nasıl direneceğimi düşünüyorum...

*

Yunan tanrıları insanlarla alay eder, onları kıskanır, ardına düşer ve fırsat düştüğünde de vururlardı. İnciller'in Tanrısı, daha az alaycı ve daha az kıskanç olduğundan ölümlüler, talihsizlikleri içinde, onu suçlayabilme avunusuna bile sahip değiller. Hıristiyan bir Aiskhylos'un olmaması ya da olanaksızlığının nedenini burada aramak gerek. Zeus, başka türlü bir edebiyata layıktı.

*

Vazgeçme tutkusu, aklıma gelir gelmez, bir saplantıya dönüşüyor. İyi de, hangi şeyden vazgeçmeli?

Eğer, vaktiyle herhangi biri olmayı öylesine istediysen, bu, sadece, bir gün Yuste manastırındaki Şarlken gibi; “Artık hiçbir şey değilim.” diyebilme zevki içindi...

*

Bazı taşralıların yapıtları 17. baskıya kadar ulaştı. Pascal’ın bugün bize pek ilginç görünmeyen bir yapıtı için, bunca belagat ve zaman harcayabilmiş olmasına şaşır kalıyoruz. Her kalem kavgası tarih için önemli, her kavga insanlarla. “Düşünceler”de, tartışma Tanrı ile idi. Bu bizi henüz pek ilgilendirmiyor.

*

Aziz Serafim, bir inzivada geçen onbeş yıl boyunca, hücresinin kapısını hiç kimseye, zaman zaman kulübeyi ziyarete gelen pisikoposa bile açmıyordu: “Sessizlik,” diyordu Aziz, “İnsanı Tanrı’ya yaklaştırır ve onu yeryüzünde meleklerle eş kılar.”

Aziz şunu da eklemeliydi: “Sessizlik” ancak duanın olanaksızlığında her zaman daha derindir...

Modernler kader duygusunu yitirdiler ve aynı şekilde acının tadını da. Tiyatroda her işi bir yana bırakıp koroyu canlandırmalı ve cenazelerde ağıtıcı kadınlar olmalı...

*

Kaygılı insan, sıkıntısını yüreklendiren, yoğunlaştıran her şeye Tanrı yollamış gibi yapışır: Onda kurtulmasını istemek, dengesini bozmaktır, varoluşunun ve gönencinin temeli olan kaygıyı altüst etmektir. Kurnaz günah çıkarıcı, bu kaygının zorunlu olduğunu, onun ne olduğu bilindiği zaman ondan vazgeçilemeyeceğini bilir. O, iyiliklerden sözetmeye yanaşmazken, dolambaçlı yoldan giderek, benimsenmiş, onur verici kaygıyı, vic-

dan azabını över. Müşterileri ona minnettardır, onun laik meslektaşları birbirleriyle tartışıp, bu insanları kendi hallerine bırakırken, bu açık göz de, onları bu kadar kolayca elinde tutmayı başarır.

*

Bana ölümün varolmadığını söylüyorsunuz. Aynı zamanda hiçbir şeyin varolmadığını da belirtmeniz koşuluyla, kabul!

Herhangi bir şeye gerçekliği yakıştırmak, bu kadar açık bir gerçeği de görmezlikten gelmek, tam bir zırzopluk!

*

Birine bir sırrı açma aptallığını gösterdiğiniz zaman, onu kendine saklayacağından emin olmanın tek yolu, onu hemen öldürmektir.

*

“Hastalıklar, kimi gündüz, kimi gece, keyiflerine göre insanları ziyaret ederler, ölümlülere acı vererek- sessizce, zira bilge Zeus, onlardan sözü esirgedi.” (Hesiodos)

Ne mutlu ki sessizler, böyle bile dayanılır değiller. Geveze olsalar ne olurlardı? Onlardan birini, *ortaya çıkarken* düşünebiliyor musunuz? Belirtilerin yerine bildiriler! Zeus bir defa için incelik göstermiş olacaktır.

*

Verimsizlik dönemlerinde nefsimizi köreltip gücümüzü öfkeyle harcamak yerine, onu korumak için kış uykusuna yatmak, gece gündüz uyumak zorundayız.

*

Sadece, tam sorumsuz birine hayran olabiliriz. Hayranlığın saygı ile hiçbir ilişkisi yoktur.

*

İnsanlara çok kin duymuş olmak, pek de önemsiz bir şey değil. Bu kinin bitmesiyle de insanları hoşgörebilirsiniz.

*

Pancurlar kapalı, karanlığa dalıyorum. Dış dünya, giderek kaybolan uğultu, uçup gidiyor. Benden başka varlığını sürdüren yok artık... İşin püf noktası burada. Keşişler, kendilerinde gizli olan şeyle diyalog halinde yaşadılar. İnsanın kendi varlığının derinliğine vardığı bu uç etkinliğe kendimi nasıl bırakayım! Bu, ben ile kendi arasında bir ilişkidir, birinden ötekine ve ancak sürekli yenilenirse önemli olan, bir geçiştir. Öyle ki ben, başkasında, öz değişkesinde erimiş olmakla sona ersin!

*

Tanrı'nın yanında bile kırgınlık büyüyordu, meleklerin isyanı bunun kanıtı, ilk kez. Bu, yaratılışın bütün aşamalarında, kimseye üstünlük bağışlanmadığına inanmaktır. *Kıskanç* bir çiçek bile düşünülebilir.

*

Erdemlerin yüzü yoktur. Kişisel özellikten uzak, soyut ve saymacadırlar. Başka canlılıkla yüklü, yaşla ortaya çıkan ve ağırlaşan kötülüklerden daha çabuk yıpranırlar.

*

“Her şey tanrılarla dolu,” diyordu Thales, felsefenin şafağında. Başka bir başlangıçta, ulaştığımız bu alacakaranlıkta, sadece karşılık ihtiyacından değil, ama hâlâ gerçeklik saygımızdan ötürü, “her şeyin tanrılardan boşaltılmış” olduğunu haykırabiliyoruz.

*

Köye hakim bir mezarlıkta tek başıyındım, ta ki gibi bir kadın mezarlığa girene kadar. Derhal orayı terkettim. Bu ceset ta-

şıyıcısını yakından görmek zorunda kalmayayım, şişkin bir karnın ile dümdüz olmuş mezarlar, yalancı bir vaat ile her vaadin sonu arasındaki karşıtlığa kafamı takmayayım diye...

*

Dua etmek isteğinin inançla hiçbir ilgisi yok. İnanç özel bir bunalımdan doğar ve bu bunalım var oldukça sürecektir. Tanrılar ve onların hatırası ebediyen ortadan kalksalar bile.

*

“Hiçbir söz, kendi bozgunundan başka şeyi umut edemez”
(Gregoire Palamas)

Bütün edebiyatın böyle kökten bir hüküm giymesi ancak bir mistikten, profosyenel bir karanlıktan gelebilirdi.

*

Eski Yunan’da, özellikle filozoflar arasında, gönüllüce başvurulan bir gelenek vardı: Soluksuz kalarak boğulma. Ölüm gelene kadar tutarlardı soluklarını. Sona ermenin böyle hoş, böyle de kolay şekli tümüyle kalktı ortadan, bir gün dirilebileceği de hiç kesin değil.

*

Söylendi ve söyleniyor: Değişimi, tarihi varsayan bir kader düşüncesi değişmez bir varlığa uygun düşmez. Yani Tanrı’nın “kaderinden” söz edemeyiz.

Kuşkusuz öyle kuram olarak değil. Uygulamada, başka türlü yapamayız. Özellikle, inanışların eridiği, imanın sallanır olduğu, artık hiçbir şeyin amana meydan okuyamadığı, bizzat Tanrı’nın da genel bir yozlaşma içine sürüklenir olduğu zamanlarda...

*

İstemeye başlar başlamaz Şeytanın hükmü altına gireriz.

*

Yaşam hiçbir şey, ölüm her şey. Yine de yaşamdan bağımsızca, ölüm olan bir şey yoktur. Ölümü evrensel kılan, özerk, farklı bir gerçekliğin olmayışı yerindedir. Ölümün kendine ait yurdu yoktur, her yerde hazır ve nazırdır, kimlikten, sınırdan ve ciddiyetten uzak her şey gibi. sonsuz bir uygunsuzluk!

*

Keyif. Sebepsiz sevindiğim, hangi güçle fışkırmış olduğunu bilmediğim, her zamanki kaprislerimi ve onların doğurduğu düşünceleri hatırlayamam. Düşündüğüm, birbirleriyle uğraşıp savaşımların, *üretenlerin* hissetmek zorunda kaldıkları bu meçhul kaynağın neş'esidir. Onlar bu düşünceleri yadsıyan şeyi ne isterler ne de düşünebilirler. Bu inanılmaz gün boyunca benim için durum böyleyken, onlar bunun bir sakıncası olmayacağını düşünecekler.

*

Yorum kabul etmeyen birşeyi niçin şişirmeli? Açıklanmış bir metin artık bir metin değildir. Bir düşün ile yaşanır, kesilip atılmaz; onunla savaşılr, onunla aşamalar izlenmez. Felsefe tarihi felsefenin inkârıdır.

*

Oldukça kuşkulu bir kuruntuyla, tam olarak hangi şeylerden yorulmuş olduğumu bilmek isterken, listeyi hazırlamaya başlıyorum: Ne kadar eksik olsa da, bana o kadar uzun ve öyle ağır geldi ki, sonunda *kendinden yorgunluk* ile yetinmenin daha iyi olduğuna inandım. Felsefi bileşimi sayesinde bir vebahıyı diriltten iyimser bir formül bu...

*

Sentaksın (sözdizimi) yıkımı ve parçalanması, belirsizliğin

ve yaklaşıklığın zaferi. Hepsi iyi. Ancak, hele bir vasiyetinizi yazmayı deneyiniz, geçmişte kalan kesinliğin o kadar kötü olup olmadığını göreceksiniz.

*

Özdeyiş? Alevsiz ateş. Kimsenin onunla ısınmak istemediği anlaşılıyor.

*

“Zikir”, Aynaroz keşişleri onu öyle göklere çıkardılar ki, aklımı yitirsem bile ona girişmezdim. Dindarlıktan, sadece taşkınlıkları, kuşkulu aşırılıkları anlıyorum. Ve çile, pis bir keşişin payına düşen her şey onda uyuşukluk, oburluk, perişanlık arzusu, açgözlülük ve dünyadan tiksinti, trajedi ile anlaşmazlık arasında sıkıntı, içsel bir heyelan umudu...

*

Kaygıya karşı, hangi Babanın el işini tavsiye ettiğini artık hatırlamıyorum.

Hayran olunacak öğüt, onu hep kendiliğinden uyguladım ben: Ufak tefek işlerle, dünyevi kaygılarla uğraşınca üzüntü de kalmıyor.

*

Yıllardan beri kahvesiz, alkolsüz, tütünsüz! Bereket versin, en güçlü uyarıcıların yerini tutan daha yararlı kaygılar var!

*

Polisiye rejimlere yapılacak en ağır kınama, onların sakınım önlemi olarak, mektupları ve özel günlükleri, yani edebiyat olarak daha az düzmeciliğin bulunduğu şeyleri ortadan kaldırmaya pek hevesli olmalarıdır.

*

Ruhu uyanık tutmak için, iftiranın hastalık kadar etkili olduğu görülüyor: Hep böyle kulağı kırışte olmak, aynı gergin dik-katlilik, aynı güvensizlik, sizi kamçılایan aynı şaşkınlık, aynı uğursuz kazanç...

*

Hiçbir şey değilim, bu açık, ama, yıllarca bir şey olmak istedim, bu arzuyu bastıramadım: Bu arzu var olduğu için var, o bunaltıyor beni ve egemenliği altına alıyor, onu reddetmeme karşın, onu geçmişe havale etmek de boşuna, o direniyor ve hırpalıyor: O hiçbir zaman doyurulmadan öylece dokunulmamış kaldı, buyruklarına uymayı da istemiyor. Arzum ile ben arasında donup kalmış bir durumda, ne yapabilirim?

*

Cennetin Merdiveni'nde aziz Jean Climaque, gururlu bir keşişin şeytan azabına ihtiyacı olmadığını yazıyor: o bizzat, kendi şeytanıdır.

Hayatını manastırda heba eden X'i düşünüyorum. Hiçkimse dünyada kendini göstermek ve orada parıldamak için tam uygun değildir. o, alçakgönüllülük, itaat nedir bilmez adam yalnızlığı seçti, inzivaya çekildi. Onda gelecek adına hiçbir şey yoktu. Jean Climaque'ın kendi deyişiyile "Tanrı'nın sevgilisi"ydi. Bu acı alaya rağmen, ne kurtarılabilir, ne de ona yardım edilebilir. Tik-sintileri değilse bile, ancak yararları gizlenebilir.

*

Hiçbir tutku olmadan yaşayabilmek büyük bir güçtür, büyük bir şanstır da. Ona katlanıyorum. Ama bu katlanma olgusu yine de tutkuya benziyor.

*

Boş bilinen içedönüş (meditasyon) zamanı, gerçekte, tek dolu zamandır. Boş anları biriktirmekten asla utanmamalıyız. Görünüşte boş anlar, gerçekte dolu. İçedönüş, gizini yitirdiğimiz en üstün bir dinlenmedir.

*

Soylu davranışlar her zaman şüpheliydi. Her defasında böyle davranmayı özleriz. Bu sahteciliktir, tiyatrodur, gösteriştir. Gerçek şu ki, aşağı yukarı alçakça davranışlar kadar benimseriz onları.

*

Donuk olduğu kadar da coşkulu olan hayatımın herhangi bir anını yeniden düşünsem... ne kalmıştır ondan? Ve bugünle ne fark var aralarında? her şey birbirine benzer olmuşken, hiçbir şeyin ne özgünlüğü, ne gerçekliği varken, hakikaten en yakınımda olduğumu, sadece bunu *hissettiğim* zamandır bu. Deneyimlerimi gözden geçirdiğim güncel durumumdan anlıyorum bunu. Ne olursa olsun, denemek neye yarar? Bellek ya da hayalgücünün diriltebildiği hiçbir “vecd” yok artık!

*

Hiçkimse son anından önce, ölümü tümüyle tüketmeyi başaramaz: Ölüm, doğarken-cançekişen için bile küçük bir özgünlüğü korur.

*

Kabala’ya göre, Tanrı, başlangıçtan itibaren ruhları yarattı. Daha sonra bedene bürünerek bir biçim alacak olan bu ruhlar tamamen Tanrı’nın huzurundaydı. Ruhlardan her biri, zamanı geldiğinde, yazgılı olduğu bedene kavuşmak buyruğunu alır, ama her biri boşuboşuna kendi Yaratıcısına, bu köleye ve yüzkarasına iyi davranması için yakarır.

Sıra bana geldiğinde, az kalsın ortaya çıkamadığımı düşün-
dükçe, ruhum bütün ruhlardan daha çok bedene bürünmekten
kaçınmak istese de, bu iyi oldu, diyorum kendi kendime.

*

Kuşkucuyu bunaltırız, ondan “kuşkunun otomatizmi” diye
sözederiz. Ama bir mümin için asla “imanın otomatizmi”ne düş-
tü demeyiz. Oysa, imanın kuşkudan başka türlü bir karakteri
vardır. Kuşkunun, sürprizden sürprize- karmaşanın içine geçme
mazereti olduğu gerçektir.

*

Doğumumuzdan, bütün doğumlardan çok öncelere giden ve
herbirimizde varolan bu ışık karıntısını korumak önemli. Niçin
ondan ayrı düştüğümüzü hiçbir zaman bilemeyeceğimiz bu uzak
ışığı yeniden canlandırmak istiyorsak.

*

Gerçek mutlulukla dolu tek bir duygu tanımadım, bunun bir
gün ebediyen silineceğim an olduğunu düşünmeden...

*

Metafizik ile amatörlük arasında, derinlik ile önemsiz bir ay-
rıntı arasında seçim yapmak zorunda kalmak konusunda, kuşlar
gibi göründüğümüz bir an gelir.

*

Hıristiyanlığın Çoktanrıçılığa oranla gösterdiği gerilemeyi
iyi ölçmek için sadece yoksullukları karşılaştırmak yeter. Kilise
babaları bu yoksullukları, bir Seneca'nın bir Ciceron'un aynı
konuda dile getirdiği düşüncelerle, intiharı gözönünde tutarak
anlattılar.

*

Söylenen şey neye uygun düşüyor? Metni oluşturan bu cümleler düzeninin bir anlamı var mı? Ve birbirine tutunmuş bu cümlelerin bir konuları var mı?

Bu sorudan soyutlanabilirsek, ya da bu soru mümkün olduğunca az ortaya konursa, ancak *konusabiliriz*.

*

“Herşey vız gelir tırıs gider.”- Bu sözler, serinkanlılıkla, ne anlama geldikleri tam bilinerek söylenmiş olsa, ancak bir kez olurdu bu, tarih doğrulanmış olur, tarih tarafından, tarafımızdan...

*

“Herkes sizin iyiliğinizden konuşacağı zaman yazık olacak size!”

İsa kendi sonunu burada önceden seziyordu. Herkes şimdi O’nun iyiliğinden konuşuyor, en katı imansızlar bile, özellikle de onlar. O, bir gün evrensel takdire kendini kaptıracağını biliyordu.

Hıristiyanlık her ne kadar ilk günlerinde yaşadığı işkenceler kadar acımasızlığa uğramıyorsa da, bitmiştir. Neye mal olursa olsun, kendine düşmanlar yaratmak, kendine facialar hazırlamak zorundadır. Belki tek tek bir Neron, onu hâlâ kurtarabilir...

*

Yeni söylenen söze inanırım, onbin yıl ötesine dayanan bir konuşmayı pek zor hayal edebilirim. Orada bir yıl yaşayabilmiş olmayı düşünemem bile. Onbin yıl içinde demiyorum, yalnız bin yıl içinde.

*

Bir psikiyatri yapıtında hastaların sözüne takılırım sadece, bir eleştiri yapıtında, sadece alıntılara!

*

Bu Polonyalı kadın, hastalığın ve sağlığın ötesinde, yaşamının ve ölmenin de... kimse onun için bir şey yapamıyor. Bir hayalet tedavi edilemez, henüz canlı- teslim edilmiş olsa da.

Sadece toprağa bağlı olanlar iyileştirilebilir, orada hâlâ kökleri olanlar... Bu kökler yüzeye çıkmış olsalar da!

*

Yaşadığımız verimsiz dönemler, sağduyumuzun azgınlaşmasıyla, içimizdeki çılgınlığın sönüp gitmesiyle aynı zamana geliyor.

*

Sanatın ve dahası varlığın da sınırlarına dek gitmek, kendini birazcık olsun *seçilmiş* sayan herhangi birinin yasası böyledir.

*

İnsanların özgür varlıklar olduğu izlenimini veren söz yetenekleridir. Eğer yaptıklarını- tek sözcük olmadan yapsalardı, robot sanılırlardı. Konuşurken yanılıyorlar, başkalarını yanılttıkları gibi: Yapacakları şeyi dile getirirken, kendi eylemlerinin efendisi olmadıklarını nasıl düşünebilecektik?

*

Herkes, kendi iç dünyasında ölmez olduğunu hisseder ve öyle inanır, bir an içinde soluğunu tüketeceğini bilmeli. Ölümün dışında her şey anlaşılabilir, her şey kabul edilebilir, her şey *gerçekleştirilebilir*, sürekli ölüm düşünüldüğünde ve ona boyun eğildiğinde bile!

*

O saban, mezbahada, sürü halinde ölüme götürülen hayvanlar gördüm. Hemen hemen hepsi, son anda, ayak diriyordu. On-

ları yürütmek için arka ayaklarına vuruyorlardı.

Bu sahne, Zaman'ın günlük işkencesine meydan okuma gücüm kalmadığında aklıma gelir çoğu zaman, uykudan fırlarım!

*

Her şeyin geçici olduğunu sezmek, bunda eşsiz olmakla övünürüm. Bütün sevinçlerimi, bütün duygularımı desem daha iyi olacak, berbat edecek olan tuhaf bir üstünlük!

*

Herkes ilk ânının kefareti öder.

*

Bir saniye süresinde, Brahman'da içe kapanmanın tutkulu bir Vedanta için ifade edebileceği şeyi aşağı yukarı hissetmiş olduğumu sanıyorum. Bu saniyenin, sonsuzluğa dek uzamış olmasını öyle isterdim ki!

*

Kuşku içinde, kaygıya karşı bir çare aradım. Çare, mutsuzlukla işbirliği yaparken tükendi!

*

“Eğer bir öğreti yayılıyorsa sebebi, onu gökyüzünün istemiş olmasıdır.”(Konfüçyüs)

... Şöyle ya da böyle üstün gelen sapkınlığa karşı öfkemin nerdeyse beyin kanamasına yol açması, bütün inançlara gönül vermiş olmamdandır.

*

Hayran olabildiğim bir sürü gözü dönmüş, bozulmuş, yozlaşmış kişiler! Ne olursa olsun artık bir davaya asla girmemekle, düşünce orgazmına benzer bir rahatlık hissediyorum...

*

Bir üçkağıtçı nedir? Düşüncenin, ağzıyla kapıverdiği bir orkestra şefi mi? Kızıp köpürür, sonra kendini tutar, allegro ve andante art arda gelir. Hint fakirleri ya da dolandırıcılar gibi kendinin efendisidir o. Ne zaman konuşursa aradığı izlenimini verir, ama ne aradığını bilemez: düşünürü taklit etme sanatında bir uzman. Çok net tek bir şey söylerse kaybedecek. İzleyicileri gibi nerede karar kılmak istediğini bilmeden saatlerce sürdürebilir numarasını, onu izleyen kuklaların hayranlığını yitirmeden...

*

Kendi çağı ile çatışma içinde yaşamak bir ayrıcalıktır. Her an, başkaları gibi düşünmediğimizi düşünürüz. Bu keskin ben-zemezlik durumu, ne kadar yoksun ne kadar boş görünürse görünsün, en azından, olaylara uygun “ince” düşüncelerde boşu boşuna arayacağımız felsefi bir konuma sahiptir.

*

“Ona bir şey yapılamaz”, bu doksanlık kadın, günümüz hakkında, gelecek ve olayların gidişi hakkında ona söylediğim, kullaklarına zangır zangır bağırdığım her şeye karşılık vermeyi sürdürüyordu...

Ondan başka bir cevap koparmak umuduyla, oflaya puflaya, sızlanarak devam ediyordum. “Ona bir şey yapılamaz” diye düşünerek bıkkın bir şekilde bitirdim ve sıvıştım ordan. Kendime karşı, ona karşı öfkeli bir şekilde... Bir budalaya içini dökmek ne akıl!

Bir gün dışarda, tam bir inanç değişimi yaşadım: “Fakat,” dedim kendi kendime, “İhtiyar haklı. Nakaratının bir hakikati, hem de en önemli hakikati içerdiğini, nasıl hemen anlamadım? Değil mi ki, olan her şey bunu haykırıyor, içimizdeki her şey bunu reddediyor!”

*

İki çeşit sezgi: İlk dönem (Homeros, Upanişadlar, folklor) ve geç dönem (Budizm, Mahayâna, Roma Stoacılığı, İskenderiye İlâhiyatı). İlk parıltılar ve ölgün kırıntılar. Bilincin uyanışı ve uyanmış olmanın bıkkınlığı.

*

Ölen şeyin asla önemi olmadığı gerçekse, ölümlülüğün kaynağı olan doğum da ancak ölüm kadar önemli demektir...

*

Süslü sözlere dikkat! Bunlar kılık değiştirmiş sayılan korkuyu çoğaltırlar.

Ölmüş olanın ya da ölümün yerine *yitik* olanı kullanmak garip, hattâ saçma geliyor bana.

*

İnsan ölümlü olduğunu unuttuğunda, kendini önemli şeyler yapmaya sorumlu hisseder ve bazen başarır bunu. Ölümsüzlüğün sonucu olan bu unutkanlık, aynı zamanda onun mutsuzluklarının da nedenidir. “Ölümlü, ölümsüzce düşünür”. Eski Yunan *trajik tevazuyu* keşfetti.

*

Roma İmparatorlarını at üstünde gösteren bütün heykellerden sadece biri kaldı geriye: Barbarların istilasından ve yüzyılların tahribinden sonra, hepsinden en az imparator olan ve sıradan bir mevkiyle yetinecek olan Marcus Aurelius'un heykeli.

*

Kafamda önemli tasarılarla yataktan kalkmış işe gidiyordum, bütün sabah buna inanmıştım. Henüz masama çökmüştüm, ki iğrenç, utanç verici ve inandırıcı nakarat: "Ne aramaya geldin bu dünyaya?"... Coşkum darmadağın oldu ve her zamanki gibi, bir cevap bulma, birazcık uyuma umuduyla yeniden yatağıma döndüm.

*

Olayların görünüşüyle yetindiğimiz sürece seçim yapar, kesin kararlar veririz, derine dalar dalmaz, artık ne seçim yapabiliriz ne de kesin kararlar alabiliriz, sadece görünüşe üzülürüz...

*

Enayi olma korkusu Hakikati aramanın basit bir biçimidir.

*

Kendimizi iyi tanıdığımızda, kendimizi tamamen küçümsemiyorsak, bunun sebebi, aşırı duygulara girişmek için fazla yorgun olmamızdır.

*

Bir öğretiyi, bir inancı, bir sistemi özellikle bir yazar için izlemek kurutucudur, bu yazar, çoğu zaman olduğu gibi, ileri sürdüğü düşüncelerle karışıklık halinde yaşadıkça. Bu karışıklık ya da bu ihanet onu uyarır ve onu güvensizlik içinde, üretime uygun durum olan sıkıntı ve utanç içinde tutar.

*

Cennet, her şeyin bilindiği ama hiçbir şeyin açıklanmadığı yerde. Günahtan önceki, *yorumdan önceki* dünya...

*

İmanım yok, çok şükür. Olsaydı, sürekli onu yitirme korkusuyla yaşayacaktım. Bana zarar vermekten başka hiçbir yardımı olmayacaktı.

*

Varlığın bilincinde, o halde bizzat kendinin tanıdığı olan bir yalancı, bir “üçkağıtçı”, bilgide zorunlu olarak, ciddi, saygın bir Doğrucu Davut’tan daha çok ileri gitmiştir.

*

Bir bedene sahip herhangi bir kimsenin kovulmuş sıfatına hakkı vardır. Ayrıca, “ruh”tan acı çekiyorsa istemeyeceği aforoz yoktur.

*

Her şeyini yitirmiş birinin önünde hangi dil sözünü dinletir? En muğlak, en kopuk dil her zaman en etkilisi olacaktır.

*

Pişmanlığın üstünlüğü: Yapmadığımız eylemler bizi izlediklerinden ve bizim de onları aralıksız düşündüğümüz için, bilincimizin tek içeriğini oluştururlar.

*

Bazen yamyam olmayı isterim, onu yutma zevki için değil de daha çok onu kusma zevki için...

*

Artık insan olmayı istememek... başka bir düşkünlük biçiminin düşünüyü görmek...

*

Bir dönüm noktasında bulunduğumuz her zaman, en iyisi, şöyle bir uzanıp kendimizi saatlerin akışına bırakmaktır. Aya-küstü alınmış kararlar bir şeye yaramazlar: Onlar ister gururla, ister korkuyla benimsenmiş olsun. Yatmış durumda, bu iki bela ile hep karşılaşırız ama, daha yumuşamış, zamana daha az bağlı bir biçimde...

*

Bir insan hayatının sona erdiğinden yakındığında, ona, bizzat hayatın daha kötü değilse de, benzer bir durumda olduğunu hatırlatmak zorundayız sadece.

*

Yapıtlar ölürler. Yapıtlardan alınan parçalar yaşamış olmadıklarından, öyle kolay ölmezler.

*

Ayrıntı korkusu kanımı donduruyor. Oysa, ayrıntı iletişimin (yani düşüncenin) özüdür, o sözün ve yazının etidir, kanıdır. On-
dan vazgeçmeyi istemek, bir iskeletle zina yapmak gibidir.

*

Bir işi bitirmekten (özellikle o işe inanmadığımızda ve onu küçümsediğimizde) vazgeçmemizin hoşnutluğu, yığına ait hâlâ hangi noktada olduğumuzu iyi gösteriyor.

*

Yeteneğim, tamamen etkisiz olmak değildir ama, kendimi öyle istemiş olmaktır.

*

Soyumu sopumu yadsımıyorsam, önemsiz bir şey gibi olmak-

tan başka bir şey olmamak, en iyisi olduğundandır, kesinlikle.

*

Otomatizm ve kapris karışımı olan insan kırık dökük bir robottur, *bozuk* bir robot. Yeter ki o öyle kalsın ve bir gün robot ayağa kalkmasın!

*

Sabrı olsun olmasın her birimizin uzun zamandır beklediği şeyin ölmüş olduğu açıktır. Ama ancak ölüm döşeğinde anlarınız bunu... ondan yararlanabilmek için çok geç olduğunda...

*

İnsan, kuşkusuz, konuşmasını bilmeden çok önce dua etmeye başladı. Yoksa o, hayvansallığını terkederken, onu yadsırken yaşamak zorunda kaldığı tinsel acılara nasıl dayanabilecekti, duanın önbelirtileri, işaretleri olan inlemeler, homurdanmalar olmadan?

*

Sanatta ve her şeyde, yorumcu çoğu zaman konusundan daha bilgili, daha bilinçlidir. Katilin kurbanı üstünde üstünlüğüdür bu.

*

“Tanrılara şükre delim, kimseyi güçten alıkoymayan tanrılar.”

Seneca (Caligula’ya göre onun tarzı *dağınıktır*) işin özüne açıktır, bu da Stoacılığa kabul edilme nedeniyle olmadığı gibi, Korsika’daki sekiz yıllık sürgün nedeniyle de değildir, özellikle çağına karşı yabanıl olduğundandır. Bu deneyim, önemsiz bir karaktere, onun normal olarak kazanmış olmayacağı bir boyut kazandırdı. Bu onu bir hastalığın yardımından bağışık tuttu.

*

Bu an, hâlâ elimde, akıp giden öteki, benden kaçan, batıp giden şu öteki. Gelecek an ile görüşecek miyim? Ona karar veriyorum: Orada, bana ait ve henüz uzakta. Sabahtan akşama dek, geçmişî üretip durmak!

*

Mistiklerin yanında, boşu boşuna her şeyi denedikten sonra, artık bir çıkış yolundan başkası kalmıyordu ona: Bilgeliğe gömülmek!

*

Her zamanki Jargonla felsefi olduğu söylenen sorular ortaya atılır atılmaz, kibirli, saldırgan bir havaya bürünülür, bu da, alçakgönüllülüğün bile varlığı gerektirdiği, zorunlu olarak çözümsüz bir alanda olur. Bu uymazlık sadece görünüştedir. Ele alınan sorular budandıkça aklımızı kaçıırız! Soruların içerdiği boyutları kendimize yükleyerek bitiririz. İlahiyatçıların gururu hâlâ filozoflarınkinden daha “dayanılmaz” ise, sebebi ceza görmeden Tanrı’yla uğraşmadığındandır: Ayrıcalıklarından bazılarını, kuşkusuz en kötülerini, kendine rağmen kendine mal edecek duruma gelinir sonunda...

*

Bizzat kendimizle ve dünya ile barışta iken, zihin çöker. O, en küçük bir hoşnutsuzlukta ısıt ısıt açılır. Düşünce, kısacası sıkıntılarımızın ve talihsizliklerimizin yüzüzce sömürülmesinden başka bir şey değildir?

*

Bir zamanlar vefalı olan bu beden yadsıyor beni, artık bana uymuyor, suç ortağım olmaktan vazgeçti. Reddedilmiş, ihanete uğramış, iskartaya atılmış bir durumda, eski sıkıntılarım, bana

bağılılıklarını göstermek için, gece gündüz her saat benimle arkadaşlık etmeğe gelmeselerdi, ne duruma gelecektim?

*

“Kalburüstü” kişiler dil konusunda pek parlak değillerdir. Tersine, ağızlarına geldiği gibi konuşanlar ya da bayağı bir heyecan havasından hoşlananlar bu konuda daha başarılıdır. Yaratılıştan öyledirler, sözcüklerle yaşar onlar. Sözel deha, kötü yerlere mi vergi? O, her durumda en küçük bir pislği gerektirir.

*

Tek bir bölgesel dil ile yetinmeli ve her fırsatta bilgi orada yoğunlaştırılmalı. Bir yazar için, bir kapıcıyla gevezelik etmek, yabancı dilde uzman biriyle çene çalmaktan daha iyidir.

*

“Her şey olma duygusu ve hiçbir şey olmamanın gerçekliği”. Talih, beni gençliğimde bu yarım cümleyle karşılaştırdı. Allak bullak oldum. O zaman hissettiğim ve sonradan hissetmek zorunda kaldığım her şey, ferahlık ve sıkışıklık, vecd ve çıkmaz yol bireşimi olan bu olağanüstü yalın formülde bir araya gelmiş bulunuyordu. Çoğu zaman bu bir paradoks değildir, bir esinin apansız ortaya çıkardığı açık bir gerçektir.

*

Şiir, hesabı kitabı, önceden tasarlamayı reddeder: Şiir bitmemişliktir, önsezidir, uçurumdur. Ne mırıldanan geometri, ne de soluk sıfatların art arda gelişidir. Hepimiz *uğraşa* daha fazla değer veremeyecek kadar yaralıyız, günahkârız, yorgunuz ve yorgunluğumuz içinde barbar insanlarız.

*

İlerleme düşüncesi, ondan vazgeçilmez, ama yine de ona

öncem vermeğe değmez. Bu, hayatın “anlamı” gibidir. Hayatın bir anlamı olması *gerekir*. Ama hayatın saçma olduğunun ortaya çıkmayan bir anlamı var mıdır?

*

Kıyıma uğramış ağaçlar. Evler çırılçıplak ortada. Her yerde ağızlar, ağızlar... insanlar *yayılmış ortalığa*. İnsan, toprağın kanseri...

*

Kader düşüncesinin büyüleyici ve zevk verici bir yanı var: Sıcak tutar o sizi...

*

Doygunluğun tüm nüanslarını aşacak olan bir mağara adamı...

*

Kendine iftira etme zevki, iftiraya uğramış olma zevkine kat kat değer...

*

Her şeye bir tutkuyla doğmuş olmanın tehlikesini herhangi bir kimseden daha iyi biliyorum. Ağulu bir armağan, Esirgeyici'nin bir intikamı. Böyle bunalmış bir durumda, kuşkusuz ruhsal bir planda, hiçbir şey, önemli tek bir şey yapamıyordum. Bu hiç de rastlantısal değil, başarısızlığım özümle uyuşuyor.

*

Mistikler ve onların “tüm yapıtları”. Onların ileri sürdükleri gibi, Tanrı'ya, sadece Tanrı'ya başvurulduğunda, yazmaktan sakınmak gerekecektir. Tanrı *okumuyor*....

*

Özde varolanı düşündüğüm her zaman, onu sessizlikte ya da infilakta, kendinden geçiş içinde ya da çılgınlıkta sezdiğimi sanıyorum. Konuşma içinde, asla!

*

Doğumun yersizliği üzerinde gün boyu takılıp kalındığında düşünülen ve gerçekleştirilen her şey bayağı ve boş gibi görünür. Geçirdiği krizi, uyandığı “düş”ü düşünmekten başka bir şey yapmayan, iyileşmiş bir çılgın gibiyiz. Ama hemen o düşe geri döneriz, öyle ki, iyileşmemizin hiçbir yararı olmayacaktır.

*

Başkaları için kazancın aldatıcılığı olan şey bazıları için acı isteğidir.

*

İnsan uğursuz ayakla yola çıkmıştır. İlk terslik cennette oldu. Gerisi arkadan gelmeliydi...

*

Sonsuz olmadığımızı -en azından!- bilerek nasıl yaşanabileceğini hiçbir zaman anlamayacağım...

*

İdeal varlık? Mizahla yıkılmış bir melek.

*

Arzu, tiksinti ve dinginlik üzerine bir sıra sorunun ardından Buda'ya sordular: “Nirvâna'nın son anlamı, hedefi nedir?” O, yanıtlamaz. *Güler* sadece. Anlamsız bir soru karşısındaki normal bir tepki olarak görüleceğine, bu gülümseme için çok yorumlar yapıldı. Çocukların *niçin*leri karşısında yaptığımız budur. Güleriz, çünkü hiçbir yanıt anlaşılır değildir, her yanıt soru-

dan daha da anlamsız olur. Çocuklar hiçbir sınır kabul etmezler, onlar hep öteye bakmak, ötede olan şeyi görmek isterler. Ama ötesi yoktur. Nirvâna bir sondur, en sondur. Kurtuluştur o, son çıkmaz yoldur...

*

Varoluşun, elbette, söylentiden önce bir çekiciliği olabilirdi, ekleyelim, cilalı taş çağından önce.

Bizi bütün insanlardan kurtarabilecek insan ne zaman?

*

Uzun ömürlülükte bir ölü- doğmuşu aşmak zorunda olmadığımızı düşünmek boşuna, ilk fırsatta tabanları yağlayacağımıza günlük işlere sarılıyoruz, üstelik bir çılgın enerjisiyle!

*

Bilinçlilik yaşama zevkini söküp almaz, tam tersine, yaşama uygun olmayan bir durum yaratır ancak.

*

Tanrı: Bir hastalık, artık hiç kimse bu hastalıktan ölmediği için ondan kurtulduğumuzu sanıyoruz...

*

Bilinçsizlik en derin noktadır, hayatın “hayat ilkesi”dir. O, ben’e karşı, bireyselleşmiş olanın kötülüğüne karşı, yalnız atletlerde bulunması zorunlu bilinç durumunun öyle korkunç, öyle karşı konulması zor güçsüzleştirici etkisine karşı biricik çaredir.

*

Her başarı, hangi düzende olursa olsun, içsel bir yoksullaşmayı doğurur. O bize olduğumuz şeyi unutturur, bizi sınırlarımızın azabından kurtarır.

*

Hiçbir zaman kendimi bir *varlık* sanmadım. Bir vatansız, bir toplumdışı, ancak doğumunun gereksizliğiyle, fazlalığıyla varolan bir hiç...

*

Batmış olmak, iççekiş ile içneli bir söz arasında bir yerde!

*

Acı, gözleri açar, başka türlü algılamayacağımız olayları görmemize yardım eder, demek ki o sadece anlamaya ve ayrıca varoluşu zehirlemeye yarar. Bu, hemen söyleyelim ki, anlamayı daha da kolaylaştıran bir şey.

“Acı çekti, o halde anladı”. Bir hastalığın, bir haksızlığın ya da herhangi bir talih değişikliğinin kurbanı hakkında söyleyebileceğimiz bütün şey budur. Acı, hiçkimseyi (daha önce *iyi* olanları hariç) ıslah etmez o unutulmuş bütün şeyler gibi unutulmuştur, o, ne insanlığın “mirası”na girer, ne de hiçbir şekilde sürüp gider, her şeyin yitip gittiği gibi yiter sadece. Bir kez daha söyleyelim, acı, sadece gözleri açar!

*

İnsan, söylenmesi gereken şeyi söyledi. Şimdi dinlenmeli. O, buna razı değil, kendisi sağ kalmayı başarmasına karşın, olağanüstü bir yaşamın eşiğindeymiş gibi tepinir durur.

*

Çılgının ancak yaratılmış bir evrende anlamı vardır. Bir Yaratıcı yoksa, dikkati kendi üzerine çekmenin ne anlamı var?

*

“Concorde’da koltuğuma oturduğumda, düşüncem kendimi ortadan kaldırmaktı.”

Hiçbirşey, bütün Fransız edebiyatında, bu kadar kafama takılmış olmayacaktır.

*

Yalnızlar, başlangıcı ve sonu, yapmayı ve bozmayı hesaba katarlar. Varlık, sadece bir köz söndürme kabı olduğunda, varlığa ve varlık dışına doğru bir yöneliş, bu solumadır, bu üflemedir.

*

Zaman geçtikçe ilk yıllarımın bir cennet olduğuna inandırıyorum kendimi. Ama yanılıyorum kuşkusuz. Eğer bir zaman cennet olsaydı, yıllar öncesinden onu aramam gerekecekti.

*

Altın kural: Kendi eksik imajını terketmeli...

*

İnsan insan olduğu sürece gerçekten zararlı çıkar: Bu, farklı özü için ödemek zorunda kaldığı bedeldir. Bireyselliğinin sonuna dek gidebilseydi, bütünsel ve mutlak bir insan olsaydı bile, bu olduğundan başka türlü varoluşu hatırlatan kendinde hiçbir şeyi artık olmayacaktı.

*

Talihin yargıları önündeki suskunluk, gökgürültüsü gibi yakarma çağlarından sonra Antik dönemin *sus* buyruğunu yeniden keşfediyor. İşte katlanmak zorunda kalacağımız şey, işte bizim savaşımız, önceden tahmin edilen ve kabul edilen bir bozgun sözkonusu olduğu zaman bu sözcük yine de uygun ise...

*

Her başarı bir lekedir: Asla güvenmeyelim, kendi gözlerimize elbette.

*

Kendimizle ilgili hakikatin acıları yüklenebileceğimizin üstündedir. Artık kendine yalan söylemeyen kimse (tutalım ki böyle biri vardır) ne kadar da acınacak durumdadır!

*

Artık bilgeleri okumayacağım. Onlar bana fazla kötülük yaptılar. Kendi içgüdülerime, çılgınlığımın ışıldamasına bırakmalıyım kendimi. Tam tersini yapıyorum, aklın maskesini takıyorum. Ve bu maske yüzümün yerini alıyor, gerisi zorbalık!

*

Büyüklik hastalığım sırasında, tanımlarımın yanlış olmasının imkansız olduğunu, ancak sabretmek zorunda olduğumu, sonuna kadar beklemem gerektiğini düşünürüm, son insanın, bana hak verecek tek varlığın gelişine kadar...

*

Daha iyi bir düşüncenin asla var olmaması, çelişkiyle en çok karşılaşan düşüncelerden dolayıdır. Herkes, kendine, başka türlü söylersek, içine bakmak konusunda yeteneksiz, kendini zorunlu hattâ vazgeçilmez sanır, herkes kendini mutlak bir gerçeklik gibi, bir bütünlük olarak, en önemli olarak hisseder ve algılar. Tümüyle kendi varlığıyla özdeşleştiği andan itibaren Tanrı gibi davranır, Tanrıdır.

Kendimizin asla sebep olmadığı bir kazanın tercih edilebilir olacağını tam bir açıklıkla kavramamız, hem kendi içinde hem kendi dışında yaşadığımız zamandır sadece.

*

Doğal eğilimimi izleseydim her şeyi havaya uçururdum. Huzuru bulanlarla düşe kalka kendimi alıklaştırmayı denemem, ceza korkusundan içgüdülerime uymaya cesaretim olmadığı içindir.

*

Bir yazarı çok okuduğumuz için değil, onu gereğinden çok düşündüğümüz için etkileniriz ondan. Ne Baudelaire'le ne Pascal'la özellikle ilgilenmiş değilim, ama onların mutsuzluklarını düşünmekten de vazgeçemedim. Onların acıları benimkiler kadar sadakatle eşlik ettiler bana.

*

Her yaşta az çok belirginleşen çizgiler tası tarağı toplamanın zamanının geldiğini hatırlatır bize. Sonunda ihtiyarlığın gelip çattığına inanmak için tereddüt ediyoruz, erteliyoruz. İzler öyle belirginler ki kararsızlık göstermek hiç de hoş olmayacak. Belirginler, gerçekten öyledirler, ama bir canlının yapabileceği tek uygun eylemi gerçekleştirecek kadar gücümüz yoktur artık!

*

Çocukluğumda, ünlü bir yıldız sanatçının adı geldi aklıma, ansızın. Onu hâlâ hatırlayan var mıdır? Utanç verici gerçeği ve zamanın gerçeksizliğini bize gösteren bu durumun ayrıntıları - fazladan felsefî bir geviş getirme olur.

*

Her şeye rağmen ayakta kalmayı başarıyorsak, sebebi zayıflıklarımızın çok değişik, çok çelişkili olmalarıdır, birbirlerini geçersiz kılmalarıdır.

*

Avunmayla düşündüğüm yalnız anlar, insanların gözünde bir hiç olmayı dilediğimi, kimin olursa olsun belleğinde en küçük bir, iz bırakmadan gerçekten yüzümün kızardığı bu anlardır...

*

Ruhsal doygunluk için zorunlu koşul: Her zaman şansı kötü olmak...

*

Düşkırıklıklarımızın ya da öfkelerimizin sayasının azaldığını görmek istesek de, her koşulda birbirimizi mutsuz etmek için hazır olduğumuzu ve olayların bu durumuna karşı başkaldırmanın da ortak yaşamın temelini yıkmak olduğunu hatırlamamız önemlidir.

*

Bir hastalık, ancak bize adı söylendiği, boynumuza ip geçirildiği andan itibaren bizim hastalığımızdır...

*

Tüm düşüncelerim tevekküle döndüler ve yine de Tanrı'ya ya da herhangi birine bir ültimatom vermediğim gün olmuyor...

*

Herkes doğumun bir bozgun olduğunu anlamış olacağı zaman, varoluş ancak dayanılır olacaktır, bir teslim anlaşmasının ertesinde bir mağlûbun dinlenmesi ve rahatlaması gibi görünecektir.

*

Şeytana inanıldığı sürece, olan her şey anlaşılır ve açıktı. Ona artık inanılmadığından beri, her olayda, herkesi kuşkulandıran ve kimseyi de hoşnut etmeyen, keyfî olduğu kadar da sınırlı yeni bir açıklama aramak gerekiyor.

*

Hakikat, onu her zaman izlemiyoruz. Ama onu arzuyla, tutkuyla aradığımız zaman, *açıklanmış* olan, sözcükleri ve biçimleri ortaya çıkaran her şeyden, gerçek olandan daha da uzak bağağlıklardan, tüm yüce yalanlardan nefret ediyoruz...

*

Ancak telâştan ve edepsizlikten kaynaklanan şey gerçektir. Gerisi tümüyle “yetenek”tir.

*

Yaşamsallık ve red, atbaşı gider. Bağışlama kansızlığa işarettir, gülüşü öldürür, çünkü o tüm benzemezlik biçimleri önünde boyun eğer.

*

Felsefi mutsuzluklarımız geleceği göz önünde bulundurmak için bize güvenle yardım ederler. Onlar bizi çok fazla tedirgin olmaktan bağışık tutarlar, uzun soluklu tasarılarımızın hiçbirinin tüm kullanılabilir enerjimizi tüketmeye zamanı olmasın diye en iyisini yaparlar.

*

İmparatorluk çatırdıyor, Barbarlar ilerliyor... Ne yapmalı, çağı terketmekten başka?

İnsanların engin ve içaçıcı alanlara kaçacak zamanı olduğu mutlu zamanlar! her şeyden, çölden bile yoksunuz artık!

*

Görünüşlerin maskesini düşürmek gibi kötü bir alışkanlık kazanan kimse için *olay* ve *yanlış anlaşılma* eşanlamlıdır.

Özde varolana gitmek, bu savaşı yitirmektir, yenilgiyi kabul etmektir.

*

X, kuşkusuz, kendini “volkan”a benzetmekte haklı, ama ayrıntılara girmekte haksız...

*

Yoksullar parayı düşünme düşünme, ve sürekli onu düşünmek-ten, sahip-olmanın ruhsal üstünlüklerini yitirecek duruma gelirler, ve zenginler kadar aşağı inecek noktaya varırlar.

*

Ruh -havanın ruhu, o kadar, kısacası rüzgarın ya da en iyisi dumanın ruhu- ilk Yunanlılar ruha böyle baktılar. Alışılmamış ve hattâ kuşkulu derinliklerin peşinde, kendi ben'imiz ya da başkalarının ben'iyle uğraşmaktan ne zaman yorgun düşersek, onlara kolayca hak veririz.

*

Duyarsızlığa doğru son adım, duyarsızlık düşüncesinin de yıkımıdır.

*

Güz mevsimiyle olağanüstü güzelleşmiş iki eğreltiotu çitinin arasında, ormanda yürümek, bir *zafer* budur.

Yan taraftaki oylar ve alkışlar ne oluyor?

*

Her şeylerini küçümsemek, onları aşağılamak, toz duman etmek, suçu kurumlara yüklemek, temel ilkede kendi kendini ezme, hareket noktasını bozmak, soyu soppu yüzünden kendini cezalandırmak..., bütün bu seçilmiş-olmayanlara lânet okumak, ikiyüzlülükle içli şiir arasında bir o yana bir bu yana çekilmiş herhangi bir, önemsiz bir ırka lânet etmek... ve onun tek görevi darılmamak, gücenmemek...

*

Hiçbirşeye ilgim kalmamış, özgürlük duygusunu denemek zorundaydım. Gerçekten deniyorum birini, öyle yoğun ki bu duygu, sevinmekten korkuyorum...

*

Olaylara doğrudan bakma alışkanlığı kaçıklığa dönüştüğü zaman, bir zamanlar içimizde olan ve artık olmayan o çılgın için ağlıyoruz!

,

Çok yükseğe yerleştirdiğimiz bir insan, kendine yaraşır bir eylem yaptığında bize daha yakın olur. Böylece bizi saygı sıkıntısından kurtarır. Ona gerçek bir bağlılık duymamız da bu andan sonradır.

*

Ağırbaşlılık olarak hiçbir şey, çekingenlikle yapılan bayağılıklar ve kabalıkları aşamaz.

*

Bir tanığa göre Flaubert, Nil'in ve Piramitlerin önünde, sadece Normandiya'yı, töreleri ve gelecekteki *Madam Bovary*'nin durumunu düşünüyordu. Onun için *Madam Bovary*'nin dışında hiçbir şey yok gibiydi. Hayal etmek, kendini sınırlamak, kendini hesaptan çıkarmaktır: Sınırsız bir red yeteneği olmadan, hiçbir tasarı, hiçbir yapıt ne olursa olsun hiçbir gerçekleştirme aracı mümkün değil...

*

Uzaktan yakından bir zafere benzeyen şey, her koşulda yenilenmenin kesin kararıyla savaşmadığım bir namussuzluk gibi geliyor bana. Varlıkların önemli oldukları dönemi aştım, tanıdıkları da hiçbir savaşma nedeni görmüyorum artık.

*

Felsefe sadece agorada, bahçede ya da evde öğrenilir. Kürsü felsefenin mezarıdır, yaşayan her düşüncenin ölümüdür. Kürsü yaşlı, kederli tindir...

*

Hâlâ arzu edebiliyorum, bu, gerçekliğin kesin bir algısına sahip olmadığımı, konudan uzaklaştığımı, Hakikatin fersah fersah ötesinde olduğumu iyi kanıtlıyor. *Dhammapada*'da okuyoruz: "İnsan, olayları oldukları gibi görmediği için arzusunun pençesinde her zaman."

*

Öfkeden titriyordum: Onurum sözkonusuydu. Saatler geçiyor, şafak söküyordu. Bir hiç yüzünden gecem berbat mı oluyordu? Olayı önemsemesem diyorum, boşuna. Kendimi yatıştırmak için uydurduğum bahaneler işe yaramıyordu. Bana bunu nasıl yaparlardı! Pencereyi açıp öfkeli bir çılgın gibi bağırmak üzereydim, ansızın aklıma topaç gibi dönen gezegenimizin imgesi geldi, hemen diniverdi öfkem...

*

Ölüm hepten yararsız değildir. Doğumdan önceki boşluğun, biricik erimimizin bize geri verilmesi olanağını ölüme borçluyuz...

*

Eskiden, bir duayla, bir imdat çağrısıyla güne başlamaya ne kadar hakkımız vardı! Kime başvuracağımızı bilmeden, ilk deli tanrının önünde secde ederek bitip gideceğiz.

*

Bir bedene sahip olmanın acı bilinci, bu sağığın yokluğudur. ... Diyebilirim ki, sağığım hiç iyi olmadı.

*

Her şey hile, numara, bunu her zaman biliyorum. Yine de bu hakikat hiç yatıştırmadı beni, ansızın aklıma düştüğü zamanların dışında...

*

İçgörüş sırasına yükseltilmiş kararsızlık algısı, mistik deneyim.

*

Üst üste tersliklere katlanmanın tek yolu bizzat terslik kavramını benimsemektir. O zaman bir tersliğe, dahası sürprizlere uğrasak bile: Her şeyin üstesinden gelir, yenilmez bir kurban oluruz.

*

Çok derin acı duyumlarında, hafif acılarda olduğundan daha çok çekingen davranırız, ezilip büzölür, kendine yabancı kalırız, inlesek de homurdansak da. Acıyla ilgili olan her şey, her birimizde şu tuhaf psikologu uyandırır, deneyci psikologta olduğu gibi, dayanılmaz olanı dayanabildiğimiz kadar denemek isteriz.

*

Hastalığın yanında adaletsizlik nedir ki? Hasta olmak olgusunu haksız bulduğumuz gerçek, zaten herkes böyle davranıyor, haklı mı haksız mı pek düşünmeden.

Hastalık vardır: Hiçbir şey bundan daha gerçek değildir, onu haksız bulsak bile bizzat varlık gibi davranmaya cesaret etmeliyiz, kısacası *varolmanın haksızlığı* üzerine konuşabilmeliyiz.

*

Yaratılış, öyle pek özenilmediği gibi, şişirilmiş, daha da ucuza getirilmiştir. Onu kendi hakikatine, ilk hiçliğine nasıl da bıraktık!

Doğrusu, gelecek Mesih'in ortaya çıkmakta geç kaldığı anlaşıyor. Onu bekleyen görev kolay değil: İnsanlığı *daha* iyinin *tutkusundan* kurtarmak için nasıl davranacaktır?

*

Kendimize azla alışkın olmaktan öfkelenip kendimizden tiksinemeye başladığımızda, bunun öncekinden daha kötü olduğunu, kendimizden tiksinden kendimizle ilişkilerimizi daha da yoğunlaştırdığını biraz sonra farkederez.

*

Ona engel olmuyorum, onu herkesin değerlerini ölçmeye bırakıyorum, bekliyorum ki suçlasın beni... onun varlıklar karşısındaki anlayışsızlığı şaşırtıcıdır. Hem saf hem kurnazdır o, sizi bireyselliği olan bir varlık gibi ya da bir kategori imişsiniz gibi yargılar. Zamanın onun üzerinde etki olanağı olmadığından, savunduğu her şeyin dışında olduğumu, övdüğü şeyden hiçbirinin beni ilgilendirmedini sanabilir sadece.

Yılların geçişinden kaçan herhangi biriyle diyalog amaçsız oluyor. Yaşlanma lütfunu bana bağışladığı için sevdiğim yıllara soruyorum.

*

Korku, neyin karşısında olursa olsun, dolu ve boş, farketmez. *İlk* korku...

*

Tanrı *vardır*, yoksa bile.

*

D. kötülüğü özümsemekte yeteneksizdir. O buradan hareket ederek varoluş ortaya koyar, ama bunu düşüncesine katamaz. Bilinmeyen cehennemden çıkacaktır o, ona engel olan şeyin üstündedir. Uğradığı felaketler, düşüncelerinde en küçük bir iz bırakmayacaktır. Tepkileri olur zaman zaman, yaralı bir hayvanın tepkileri sadece. Olumsuz olana kapalıdır, sahip olduğumuz hiçbir şeyi ayırd etmemesi varlık- olmayanın zenginliğinden başka şey değildir. Yine de bazı hareketleri şeytansı bir düşüncüyü ortaya çıkarır. Şeytansı olduğunu bilmeden. Bu adam, iyilik tarafından kafası karışmış ve köreltilmiş bir yıkıcıdır.

*

Yaşlanmakta sahip olduğumuz tek hak, ne kadar güçsüzleştiğimizi ölçme merakıdır. Sınıra vardığımızı sanırsınız, ufkun ebediyen kapalı olduğunu düşünürüz, yakını durur, kendimizi cesa- retsizliğe kaptırırız. Ve sonra, daha da aşağıya düşebileceğimizi, yeni bir şey olduğunu, tüm umudun yitmediğini, biraz daha batmanın ve böylece donma ve katılaşma tehlikesini uzaklaştır- manın mümkün olduğunu farkederez.

*

“Hayat saçmalıktan başka bir iyilik gibi görünmüyor.” Söy- lenmesi hoş, yirmi üç asırdan beri Kireneli filozof *Hegesias*’tan sadece bu söz kaldı.... Yeniden keşfetmesini isteyeceğimiz bir yapıt varsa, bu onun yapıtıdır.

*

Sağlığında unutulmuş olma talihine sahip değilse, hiç kimse bilgeliğe yaklaşamaz.

*

Düşünmek yıkmaktır, kendini yıkmaktır. Davranmak daha az

tehlikeli, çünkü düşünce onu tehlikeli bir şekilde genişlettiği halde, eylem olaylarla aramıza bir mesafe koyar.

... Fiziksel bir alıştırırmaya, bir el işine kendimi verdikçe mutlu oluyorum, tatmin oluyorum, bunu bırakır bırakmaz kötü bir başdönmesi alıyor beni ve artık ebediyen vazgeçmekten başka bir şey düşünmüyorum.

*

Kendimin en aşağı noktasında, dibe vurup uçuruma dokunduğumda, Tanrı'dan *üstün* olma duygusuyla, -savuma güdüsü ya da saçma bir gurur- hemencecik doğrulurum. Başarı konusunda şeytana kapılmanın yüce ve karışık yönü...

*

Uluma örnekleriyle kurtlar hakkında bir yayın... Ne dil! Bundan daha yürek parçalayıcısı yoktur. Bunu asla unutmayacağım. İlerde, bunu açık açık hatırlayacağım o sınırsız yalnızlık anlarında, bir topluluğa ait olma duygusunu yaşamak için bu bana yetecektir.

*

Bozgunun görünür olduğu andan itibaren, Hitler artık zaferden sözetmiyordu. Ona inanıyordu- her durumda ona inanmış gibi davranıyordu- ve iyimserliğine, inancına sonuna kadar bağlı kaldı. Etrafında her şey çöküyordu, geçen her gün umutlarını yalanlıyordu. Fakat o, olanaksızı umud etmeyi sürdürerek, ancak iflâh olmazların yaptıkları gibi basiretini bağlayarak sonuna kadar gitmek, korku üstüne korku icat etmek ve çılgınlığının ötesine, hattâ alinyazısının da ötesine sürüp gitmek gücüne sahip oldu. her şeyini yitiren bu adamdan bu şekilde sözedebilmemiz, kendini başka herhangi bir ölümlüden daha iyi gerçekleştirmiş olmasından dolayıdır.

*

“Benden sonra tufan!” herbirimizde gizili kalmış bir sözdür: Başkalarının bizden sonra yaşayacağını kabul etmemiz, onların bundan zararlı çıkacaklarını umduğumuzdan dolayıdır.

*

Afrika’da, gorilleri yakından izleyen bir hayvanbilimci, onların yaşamının tekbiçimliliğine, büyük ayaklılığına şaşırır. Saatlerce hiçbir şey yapmadan... Peki onlar cansıkıntısını bilmiyorlar mı?

Bu soru, bir *insan* için, yani işi olan bir maymun için önemlidir. Hayvanlar, tekdüzelikten kaçınmaktan uzak, bunu ararlar ve en çok korktukları şey, bu tekdüzeliğin bittiğini görmektir. Çünkü bu sıradanlık iş çokluğu yüzünden ancak yerini korku alırsa kesilir.

Eylemsizlik kutsaldır. İnsanın başkaldırması yine de buna karşıdır. Doğada, sadece insan tekdüzeliğe dayanamaz, sadece o, ne pahasına olursa olsun, ne olursa olsun, bir şey olmasını ister. Bundan dolayı o, atasına yaraşmayan bir şekilde ortaya çıkar: Yenilik ihtiyacı, yolunu şaşırmış bir gorilin işidir.

*

Gitgide soluk alamaz duruma geliyoruz. Ansızın bu durumla karşılaştığımızda, bu büyük Gün olacaktır. Ne yazık ki! Sadece arefesindeyiz o günün!

*

Bir ulus, ancak zorunlu uzlaşımları aptalca bulduğu ve önyargılar olduğunu bilmeden önyargılara bağlandığı sürece, üstünlüğe ve bunu korumaya ulaşır. Önyargılarını kendi adlarıyla değerlendirdiğinde her şeyin maskesi düşmüş olur, saygınlığı yitmiş olur.

Egemen olmak istemek, rol yapmak, yasa yapmak, güçlü bir aptallık olmadan yürümez: Tarih, özünde *aptaldır*... o devam

eder, ilerler, çünkü uluslar sırayla önyargılarını bırakırlar. Onlar, hep birden, bu önyargılarından kurtulurlarsa, çok mutlu bir evrensel parçalanmadan başka şey olmayacaktır artık.

*

Güdüler olmadan yaşamak olanaksız. Güdülerim yok artık ve yaşıyorum.

*

Oldukça sağlıklıydım, her zamankinden daha iyiydim. Bana kaçınılmaz gibi gelen bir soğuk algınlığına kapıldım ansızın. Ne oluyordu bana? Bununla birlikte, böyle bir duygunun beni sarsması ilk kez olmuyordu. Ama daha önceleri onu anlamayı denemedim ona katlanıyordum. Bu kez, bilmek istiyordum ve hemen. Varsayım üstüne varsayım üretiyordum: Hastalık sözkonusu olmayıyordu. Dikkatimi çekecek bir belirtinin en ufak izi yoktu. Ne yapmalıydım? Burada ancak bir büyüklük biçiminin, en son soğukluk biçiminin sözkonusu olduğu, basit bir alıştırmaya yapanın, bir tekrarlama yapanın bu olduğu aklıma geldiği zaman- bu gerçek bir teselli oldu- uydurma bir yorumdan başka bir şey olmadığını anlamaktan uzak, tam bir perişanlık içindeydim...

*

Cennete, her yönden ışıklarla kuşatılmış nesneler ve varlıklar gölge yansıtmazlar. Deyim yerindeyse, gerçeklikten yoksundurlar, koyu karanlıklarla sarılmamış ve ölüm sessizliğine bürünmüş her şey gibi...

*

İlk sezgilerimiz gerçektir. İlk gençliğimde düşündüğüm bir sürü olay git gide doğru gibi geliyorlar bana. Ve bunca şaşkınlık ve dolambaçtan sonra, varoluşumu bu gerçekliklerin yıkıntısı üzerine kurabilmiş olmanın bütün acısını şimdi duyuyorum.

*

Bir ülkeyi baştan başa katettim, orada yalancı softalar yüzünden bir felaketle karşılaşma şansına bu kadar sahip olduğumu hatırlamıyorum...

*

Panayırda, yüzünü buruşturan, bağırıp çağıran yorgun bir cambaz karşısında ben, kendi görevimi başımdan savdığım halde, onun kendi görevini yaptığını düşünüyorum.

*

Ortada görünmek, çalışmak hangi alanda olursa olsun, az çok gizlenmiş bir fanatiğin işidir. Kendimizi bir görevle kuşatılmış saymazsak varolmak güçtür; davranmak, olanaksız.

*

Kurtuluşun olmadığı gerçeği, bir kurtuluş biçimidir, kurtuluşun kendisidir o. Buradan hareketle, kendi hayatımızı düzenleyebildiğimiz gibi bir tarih felsefesi de kurabiliriz. Çözüm olarak, tek çıkış yolu olarak: Çözümsüzlük...

*

Kusurlarım, zaaf larım varoluşumu berbat ettiler, ama var olmam, var olduğumu düşünmem, onların sayesinde.

*

İnsan, artık kendisine inanmadığından bu yana ilgilendiriyor beni sadece. O tam çıkışta yükselişte olduğu süre ilgisizliğe layık olur ancak. Şimdi o yeni bir duyguya, özel bir sempatiye yol açıyor: *İç sızlatıcı* korkuyla...

Bunca boşinanç ve bağlardan kurtulmuş olmam boşuna, kendimi her şeyden bağımsız, özgür olarak göremiyorum. Ferâgat çılgınlığı, öteki tutkuların arta kalmış olduğundan, beni terketmeye yanaşmıyor: Çok yoruyor beni o, diretiyor, vazgeçmeyi sürdürmemi istiyor. Ama ne'den vazgeçmeli? Reddedecek ne kaldığı bana? Kendime soruyorum bunu. Rolüm bitti, işim tamam ve yine de hiçbir şey değişmedi hayatımda. Aynı noktadayım, vazgeçmeliyim hâlâ ve her zaman!

Anlamış olmaktan ve hâlâ hayatta kalmaktan daha yanlış bir durum yoktur.

*

Herkese biçilmiş bir ömür parçasını soğukkanlılıkla incelediğimizde, ki bu bir gün de olabilir bir yüzyıl da, bunun tatmin edici olduğu kadar çok gülünç bir süre de olduğu görülür.

“Ben görevimi yaptım.” - Bu deyim, bir hayatın herhangi bir anında, ilk bakışta anlaşılan, gereğinden çok ağzımıza alabileceğimiz sözle bir ilgisi yoktur.

*

Ölüm, her işi fiyasko ile biten ve bundan hoşlananlar için bir lütuftur. O, bir baltaya sap olmayanlara ve olmak istemeyen herkese bir ödüldür. Ölüm onlara hak verir, onların zaferidir. Buna karşılık, ötekiler için, başarı uğruna sıkıntı çeken başarılı olanlar için ne yaman bir tekzip, ne yaman bir tokattır!

*

Mısırlı bir keşiş, tam onbeş yıl inzivadan sona bütün aile ve dostlarından bir mektup paketi alır, onları açmaz, anıların üstüne gelmesinden kurtulmak için onları ateşe verir. Yeni mektup-

ların gelmesine ve her şeyi karıştırmasına izin verilirse tarikatta kendisi ve düşünceleriyle baş başa kalması mümkün olmazdı. “Çöl”, yeni bir hayat anlamına gelmediği gibi geçmişin ölümü anlamına da gelmez: Nihayet insan kendi öyküsünden kaçmıştır. Çağımızdaki yalnızlıklar çöl yalnızlıklarından hiç de az değil. Yazılan alınan mektuplar; zincire vurulmuş olduğumuza, hiçbirinin parçalanmamış olduğuna, sadece bir tutsak olup buna da layık olduğumuza tanıktır.

*

Biraz sabır, artık hiçbir şeyin bir daha mümkün olmayacağı anda gelecek, kendi içine sıkıştırılmış insanlığın anı. Bu an içinde insanlık hiçbir yöne tek bir adım bile atamayacak.

Bu eşsiz gösteriyi ana çizgileriyle gözümüzün önüne getirmeyi başarırız, yine de bir takım “ayrıntılar” isteriz... Her şeye rağmen şenlikten uzak kalmaktan ve ona yardımcı olmak için yeterince genç olmamaktan da korkarız.

*

Dar kafalı birinin ya da bir filozofun ağzından çıkan “varlık” sözcüğü, görünüşte öyle zengin, öyle çekici ve anlam dolusu olsa da, gerçekte hiçbir anlama gelmez. Sağduyulu bir kafanın hangi durumda olursa olsun ondan yararlanabilmesi inanılacak şey değildir.

*

Gecenin köründe, hâlâ ayakta, bir aziz ve bir ip kaçıncı olmaktan emin, odamın içinde dönüp duruyorum. Bu çifte ayrıcalık; geceyi uykusuz geçiren kimse için doğal, ama gündüz mantığına tutsak olan için anlaşılmasız ve insanı çileden çıkaran birşey...

*

Mutsuz bir çocukluk yaşamış olmak herkese bağışlanmış değil. Benimki oldukça mutlu geçti. “Ödüllendirilmiş” oldu. Bu

çocukluğunu, kendi acılarına kadar görkemli geçmiş olduğunu göstermek için daha iyi bir sözcük bilmiyorum. Bu ödenmiş olmalıydı, cezasız kalamazdı...

*

Dostoyevski'deki tutarlılığı o kadar seviyorsam, bunun nede-ni onun yapıtlarında hastalıktan ve paradan, “marazi” ve yalnız kişilerden başka sorun olmamasıdır. Gerisi lâf ü güzaf...

*

Beş yüz bin yıl sonra İngiltere, öyle görünüyor tamamen su-lara gömülmüş olacak. İngiliz olsaydım, her işi bırakır teslim bayrağını çekerdim.

Herkesin kendi zaman birimi vardır. kimi için gün, hafta, ay ya da yıl; kimi için de on yıl, hattâ yüz yıl... Yine de insani öl-çekte olan bu birimler herhangi bir tasarı ve işle bağdaşabilirler.

Peki, birim olarak zamanın kendisini kabul edenler ve bazen bunun da üstüne yükselenler için, hangi iş, hangi tasarı ciddiye alınmaya değer? Çok fazla ileriye düşünen ve “tüm” geleceğin çağdaşı olan ne bir şeyle ilgilenebilir artık ne de yerinden kıpır-dayabilir...

*

Geçicilik düşüncesi her fırsatta yakama yapışır: Bu sabah, postaya mektup atarken, bu mektubun bir “ölümlü”ye hitabetti-ğini düşünüyorum.

*

Hangi konuda olursa olsun tek bir mutlak deney; siz de ken-di gözünüze hâlâ hayatta kalmış gibi görünürsünüz.

*

Her zaman yaşamının olanaksızlığı bilinciyle yaşadım. Benim için varoluşu dayanılabilir kılan da, bir dakikadan, bir günden, bir yıldan ötekine nasıl geçeceğimi görmek merakıdır.

*

Bir aziz olmak için ilk koşul can sıkıcı kişileri sevmek, *ziya-retlere* katlanmaktır...

*

İnsanları uyandırmanın ağır bir suç olduğunu ve onların uyanmamak için direnmelerine ses çıkarmanın çok daha iyi olacağını bilmemize karşın, onları dürtmeli, uykularından uyandırmalıyız. Çünkü, uyandıklarında zaten onlara önerecek bir şeyimiz yoktur...

*

Port - Royal. Bir yeşilliğin ortasında, bir hiç yüzünden bunca kavga, bunca kargaşa! Her inanç, üstelik onu meydana getiren karşı-inanç iken, belirli bir zaman sonra temelsiz ve anlaşılmaz görünür. Geride sadece, karşıt inançların ağız dalaşından doğan bir gürültü patırtı kalır!

*

Boğazlanmak üzere olan, başka bir şey anlamayan, her an sırasını bekleyen bir kurban olduğunu “*hisseden*” zavallı bir adamcağız, bir metafizikçi ya da bir şairin ancak bir yıkılma ya da bir mûcize sayesinde sezdiği şeyi yaşar...

*

Hiçbir etkisi olmayan ve tuhaf bir volkan durumuna bizi düşüren bu iç gurultuları...

*

Ne zaman bir öfke kriziyle heyecanlansam, önce buna üzülü yor ve kendimi küçük görüyorum. Sonra kendi kendime: “Ne şans! Ne büyük fırsat!” diyorum. Hâlâ hayattayım, her zaman etten ve kemikten bu hayaletlere mensubum...

*

Az önce uzun bir telgraf aldım. Ne kadar ihtirasım, ne kadar yetersizliğim varsa anlatıyordu orada. Kendimde olabileceğini yeni düşündüğüm kimi önemsiz kusurların altı çizilmiş, dile getirilmişti. Ne kâhinlik! Ne dikkat! Sonu gelmez suçlamalardan sonra yazarını tanıma olanağı veren hiçbir ipucu, hiçbir iz yoktu. Kim eksiksiz olabiliyordu ki? Bu acele ve bu tuhaf yöntem niçin seçilmişti? Biri hakkında ne düşünüldüğünü bu kadar sert bir hırçınlıkla yüzüne vurmak, hiç görülmüş bir şey mi idi? Adını vermeye cesareti olmayan, her şeyi bilen bu zorba, bütün sırlarımı bilen bu alçak, bana hiçbir hafifletici sebep tanımayan bu engizisyon papazı da nereden çıktı? Ancak bu kadar acımasız olduğunu bildiğimiz bir takım işkencecilerin de yaptığı bu değil mi? Ben de yanılabiliyim, benim de bir hoşgörüyü hakkım var. Kusurlarımın sayılıp dökülmesi karşısında geriliyorum ve soluğum kesiliyor, bu hakikatler geçidine artık dayanamıyorum... Kahrolası telgraf! Onu yırtıyor ve uyanıyorum...

*

Kanılara sahip olmak kaçınılmazdır, normaldir; ama inançlara salip olmak o kadar normal değil. Ne zaman inançlı birine rastlasam; ruhunun hangi kusuru, hangi deliliğidir ona bu inançları kazandıran diye sorarım kendime. Bu sorun ne kadar törel olsa da, benim buna karşı gelmek alışkanlığım kendimi görme zevkini bana zehir eder, bana vicdan azabı verir, kendi gözümde beni iğrenç kılar.

*

Yazmanın bana önemli bir şey görüldüğü bir zaman oldu. Bu olay bana, bütün boş inançlarım içinde en tehlikeli ve en karanlık olanı gibi gelir.

*

“Tiksinti” sözcüğünü yersiz kullandım. Fakat, sürekli olarak kızgınlığın yorgunlukla yumuşatıldığı ve yorgunluğun kızgınlıkla azaltıldığı bir durumu belirtmek için başka hangi sözcüğü seçmeli?

*

Bütün geceyi, onu tanımlamayı deneyerek hakkındaki sinsilik sözcüğünü ağızımıza almadan, ama aynı anlamdaki daha ki-bar sözcükleri aramakla geçirdik. O sinsi değil, sadece gizli kapaklı, şeytanca bir gizlilik içinde, aynı zamanda da mâsum, çocuksu, hattâ melek gibidir. Mümkünse, Aliocha ile Smerdiakov’un bir karışımını şöyle bir gözünüzün önüne getirin...

*

Artık kendimize inandığımızda, üretmeyi ya da mücadeleyi, kendimize sorular sormayı ve cevaplamayı bıraktığımızda -olması gereken bunun tersi olduğu halde- bağlardan kurtulduğumuz andan itibaren hakikati tam olarak yakalayabildiğimiz, gerçekte gerçek olmayanı ayırdedebildiğimiz görülmüştür. Fakat, kendi rolümüze olan inanç bir kez kurursa, her şeye, “hakikate” de, ona herhangi bir zamandan daha yakın olsak bile ilgisiz kalırız.

*

Cennette, bir “mevsim”, hatta bir gün bile kalmayacağıma göre, ona duyduğum özlemi nasıl açıklamalı? Onu bilemiyo-

rum, bu özlem oldum olası yakamı bırakmıyor, benden önce de bendeydi bu özlem...

*

Herhangi bir kimse zaman zaman ancak bir nokta ve bir an tutan bir duyguya kapılabilir. Gece gündüz, her saat gerçekten bu duyguyu yaşamak pek alışlagelen bir şey değildir. Nirvâna'ya ya da acı bir alaya, bazen ikisine birden yönelmemiz de bu deneyime, bu temel düşünceye dayanır.

*

Hiçbir zaman kutsal özlülüğe aykırı davranmamaya yeminli olduğum halde, her zaman sözcüklerin suç ortağı olurum. Ve sessizlik beni ne kadar kandırır da bu özün içine girmeye cesaret edemem, sadece çevresinde dolanıp dururum.

*

Bir dinin hakikat derecesini Démon'a* verdiği öneme göre göstermeliyiz: Din; ona ne kadar seçkin bir yer verirse o kadar gerçeği merak ettiğini, kurnazlıklardan ve yalandan o kadar kaçındığını, ciddi olduğunu, saçmalamaktan ve avutmaktan daha çok, kanıtlamak istediğini ortaya koşmuş olur.

*

Hiçbir şey umutsuz olmaya değmez, kuşkusuz umutlu olmaya da değmeyeceği için. Böylece her şeyden; sondan olduğu kadar ilkten de, çöküşten olduğu gibi çıkıştan da vazgeçmiş, kurtulmuş oluruz.

* Démon (daimon): Antik Yunan felsefesinde yol gösterici güç, cin ya da ruh. Bu güç insanlara mutluluk (eudaimonia) veriyordu. Permanides bu terimi Tanrı anlamında, Sokrates de "vicdanın sesi" (daimonion) anlamında kullanılıyordu. Deyim, boş inançları dile getirdiği gibi boş inançlara karşı olmayıda dile getirir. ç.n.

*

Her şeyin söylenmiş olduğunu, artık söylenecek bir şeyin kalmadığını bilir, hissederiz. Fakat daha az hissettiğimiz şey; bu gerçekliğin dile, onu yeniden ele geçiren tuhaf hattâ kaygı verici bir durum kazandırdığıdır. Sözcükler, yaşamayı bıraktıkları için sonunda kurtulmuşlardır.

*

Ölülerin durumu üzerine sayıklamalarımın elde etmiş olacağım edebi iyilik, edebi kötülük.

*

Yaşlanmanın yadsınamaz üstünlüğü, organların yavaş ve düzenli olarak bozulmasını yakından görebilmektir. Kimi daha belirgin, kimi belli belirsiz bir şekilde, hepsi birden dökülmeye başlar. Sessizce bedenden ayrılırlar, bedenini bizi terkettiği gibi: Elimizden kaçır bedenimiz, geçip gidiverir, artık bize ait değildir. O, söylemeye bile dilimizin varmadığı, düşmana sığınmış bir dönektir, hiçbir yerde ve hiç kimsenin hizmetinde olmadığına göre...

*

Keşişler hakkında, özellikle, “Tanrı’yı aramaktan yorgun” oldukları söylenen keşişler hakkında okumaktan bıkmıyorum. Gözümü kamaştırıyor bu çöl mağlûpları...

*

Nedeni bilinmiyor, eğer Rimbaud yazıyı sürdürebilseydi (*Ecce Homo*-İşte İnsan’dan sonraki yaratısında bir Nietzsche’nin duyulmamış sonuçlarının ortaya çıkması gibi) o; sonunda gerileyip yola gelecek, kendi taşkınlıklarını yorumlayıp açıklayacak, kendini de açıklamış olacaktı. Bütün durumlarda kutsal şeylere hakarete, sadece bir saygısızlık biçimi olan bilinç aşırılığına varmış olacaktı.

Ancak tek bir düşüncede yopunlaştım, şöyle kı, insanın yaptığı her şey zorunlu olarak onun aleyhine olur. Düşünce (ide) yeni bir şey değil, ama onu bir inanç gücüyle, kendinden hiçbir bağmazlığın ortaya çıkmadığı bir hırsla yaşadım. İnanç uğruna acı çekmememdir sadece acı olan, ayıplanacak olan; bunu da başka hiçbir hakikatle, başka hiçbir ilhamla değiştirmem.

*

Buda'yı da geride bırakmalı, Nirvâna'nın üstüne çıkmalı, göçüp gitmeyi öğrenmeli... hiçbir şey yolumuzu kesmemeli, hattâ kurtuluş düşüncesi bile. Kurtuluşu küçük bir mola, bir sıkıntı, bir çöküş olarak düşünmeli...

*

Benim düşkünlüğüm hüküm giymiş hanedanlara, yıkılıp gitmekte olan imparatorluklara, her devrin Montezuma'larına, burçlara inanlara, yüreği parçalananlara ve köşeye sıkışanlara, yazgının zehirlemiş olduğu insanlara, tehlikede olanlara, bir çırpıda yenilip yutulanlara, kendi celladını bekleyen bütün insanlara...

*

Hakkında zehir zemberek bir yığın söz geveleyip durduğum bu eleştirmenin mezarı önünden geçiyorum, durmaksızın. Sağlığında sadece son çöküşünü düşünen şairin mezarı önünde de fazla durmuyorum. Bütün takıntıları, hattâ iç karartıcı şeyleri zihinden söküp atmaya oldukça uygun bir görüşe, acımasız ama huzur verici bir öğretiyeye bağlı olan öteki isimler ve başka birtakım isimler de düşüyor aklıma. *Nâgârjuna*, *Candrakîrti*, *Çantideva* - Eşsiz kesip biçiciler, kurtuluş takıntısına takılıp kalmış diyalektikçiler, Boşluk'un cambazları ve havarileri... bilgiler arasında bilgiler... Evren bir sözcükten başka bir şey değildi onlar için...

*

Bunca sonbaharlardan beri, düşmekte böyle acele eden bu yaprakların gösterisini boşuna izledim. Bu yüzden, nedenini kavrayamadığım bir sevincin son anda bir baskını olmasaydı sırtımdaki üşümenin çoktan onu sürükleyeceği bir şaşkınlıkla her defasında daha çok karşılaşıyorum.

*

Her inançtan o kadar uzaklaşmış oluyoruz ki muhatap olarak sadece Tanrı'yı kabul ettiğimiz oluyor. Başka birine başvurmak bize olanaksızlık ya da delilik gibi geliyor. Yalnızlık, en son aşamasında, bir iletişim biçimi gerektiriyor, hem de aşırı biçimde...

*

İnsan özel bir koku çıkarır: Bütün canlılar içinde sadece o cese kokar.

*

Saatler geçmek istemiyor. Gün uzak ve ulaşılmaz görünüyor. Gerçekte, beklediğim gün değil, ama bir türlü geçmek bilmeyen zamanın şu unutkanlığı... Kendimi, infaz öncesinde, hiç değilse iyi bir gece geçireceğinden emin ve mutlu bir ölüm mahkûmu gibi hissediyorum!

*

Daha ne kadar ayakta kalabileceğim? Ne zaman yok olup gideceğim?

*

"İlginç" bir duyum varsa, bize sâranın önsezisini duyuran duyum doğru demektir.

*

Kendi başına yaşamını sürdüren kendini küçük görür; bunu kabul etmeden, bazen de bilmeden...

*

Delikanlılık çağını geride bıraktığımızda, hâlâ kızıp köpürüyorsak, kendi kendimizi bunak bir Lucifer* havasına sokarız!

*

Hayatın yara izlerini taşımasaydık, kimse görmeden geçip gitmek ne kolay olurdu, yapayalnız giderdik!

*

Hemen özür dilemekte üstüme kimse yoktur. Öç alma isteğim ancak iş işten geçtikten sonra gelir aklıma, hakaret izinin silinmek üzre olduğu zaman, karşılık vermek için hiçbir neden kalmadığı ve artık “iyi duygular”ıma acımdan başka bir çarem kalmadığı zaman...

*

Her an ölümle düşüp kalktığımız ölçüde ancak, tüm varoluşun bir saçmalığa dayandığını sezinleme şansımız vardır!

*

Ne olursak olalım, hattâ Tanrı da olsak, en sonunda mutlak açıdan hiçbir önemi yoktur bunun. Bu konuda, biraz ısrar ederek aşağı yukarı herkesle uzlaşabiliriz. Fakat o zaman nasıl oluyor da herkes hayatta bir fazlalık olmaya can atıyor? Nasıl oluyor da düşmeye, ideal bir yokluğa doğru yolculuğa katlanan hiç kimse bulunmuyor?

* Lucifer: Latince “ışık tutucu” demektir. Bu deyim, Hristiyanlıkta ilk dönemlerde İsa’yı nitelemek için kullanılırdı. ç.n.

*

Bir takım ilkel topluluklar arasında oldukça yaygın bir inanışa göre, ölümler yaşayanlarla aynı dili konuşurlar. Ama şu farkla: Ölümler için, sözcüklerin taşıdıkları anlama zıt bir anlamları vardır: Büyük, küçük demektir; yakın ise uzak; beyaz da siyah demektir.

Peki ölmek sonunda gelip buna mı dayanır? Ölmek; dilin bu tam tersine dönüşünün, ölümün kapsadığı alışılmamış, insanın kanını donduran şeyi göstermesine, herhangi bir kasvetli buluştan daha iyi engel olur ancak...

*

İnsanın geleceğine inanmalı, bunu kabul ediyorum. Fakat elimizdeki olanaklarla bunu nasıl başarmalı? Gelecekte onların hemen hepsinin iflası gerekecektir, başka ne beklenir!

*

Yazgı tarafından gizlice yazılmamış bir düşünce yerini başka bir düşünceye bırakabilir, düşünceden başka bir boka da yaramaz...

*

Turin'de, krizinin başlangıcında, Nietzsche durmadan aynaya doğru atılıyor, kendine bakıyor, geri çekiliyor, yeniden gözünü aynaya dikeyordu. Onu Basel'e götüren trende ısrarla istediği tek şey bir ayna daha idi. Kim olduğunu artık bilmiyor, kendini arıyordu. Kimliğini korumaya o kadar bağlı, kendine o kadar düşkün olan Nietzsche'nin, kendini bulmak için, en anlamsız, en içler acısı çareden başka bir çaresi yoktur artık..

*

Kendimden daha yararsız, daha işe yaramaz kimseyi tanımıyorum. En küçük bir övünç duymaksızın, en kolay kabul edebi-

leceğim temel düşünce budur. Böyle olmadığı sürece, yararsızlığımın farkında olmam hiçbir işime yaramayacak...

*

Gördüğümüz hangi kâbus olursa olsun, orada bir rolümüz vardır, baş rol oyuncusu durumundayız, orada herhangi biriyiz. Geceleyin yaşadığımız sonuçsuz bir zafer. Kötü düşlerimizi ortadan kaldırırsak, hızlı ve köklü değişiklikler olacaktır.

*

Gelecek önündeki ürküntü, bu ürküntüyü yaşama “*arzusuna*” gelip dayanır her zaman.

*

Ansızın, kendimi kendi önümde gördüm... Çocukluğumun bu öğle sonrasında, çok ciddi bir olay olduğunu hissettim. Bu benim ilk uyanışım, bilincimin ilk işareti, ilk belirtisi oldu. O zamana kadar sadece bir “*varlık*” olmuştum. O andan itibaren bundan hem az hem daha fazlayım. Her “*benlik*” hafif bir delilikle ve bir vahiyle ortaya çıkıyor.

*

Doğuş ve zincir eşanlımlıdırlar: Güneşi görmek, kelepçeleri görmek...

*

“Her şeyin boş olduğu” söylenir ya, bu; kendini yanılgıya kaptırmaktır; yanılgıdan kurtulmak isterken tam tersine ona yüksek, hattâ en yüksek bir hakikat derecesi tanımaktır. Ne yapmalı peki? En iyisi, hakikatin geçersizliğini haykırmaktan ya da ondan söz etmekten, onu düşünerek ona tutsak olmaktan vazgeçmeli. Bu durum, bütün fikirlerin saygınlığını yitiren fikre de engel olur.

*

Üst üste yirmi dört saat uyuyabilseydik, asıl ruh çöküntüsü-
ne çabuk ulaşırdık, Yaradılış öncesinin boşluğuna düşmeden
ahiret mutluluğuna erişirdik - kendiliğinden bitkin düşmüş her
bilincin rüyası...

*

Doğmamak, en iyi formül olsa da itirazı yok bunun. Bu for-
mül, ne yazık ki kimsenin ulaşacağı yerde değil.

*

Hiç kimse bu dünyayı benden çok sevmedi, oysa o bana bir
tepsi üzerinde sunulmuş olsaydı, aynı çocuk haykırırdı içimde:
“Çok geç! Çok geç!”

*

Neyiniz var, hay Allah! Ne oldu size şimdi? - Yok birşeyim,
birşeyim yok, sadece kaderimin dışına atıverdim kendimi...
Şimdi artık nereye döneceğimi, ne yana koşacağımı bilmiyo-
rum...

KİTAPTA ADI GEÇEN KİŞİ VE ÖZEL ADLAR

Kenan Sarıalioğlu

A/

Aiskhylos (İ.Ö. 525 - 456): Yunanlı trajedi yazarı. Sahnedeki ilk başarısını 484'te elde etti. 90 kadar trajedi yazdı. Bunların sadece yedisi günümüze tam ulaştı: Hiketides, Persler, Hepta epi Thebas, Prometheus, Oresteia, Agamemnon, Khoephoroi, Eumenides. Yapıtlardaki temel nitelik, din duygusunun egemenliğidir. Ona göre insanların da, tanrıların da isteklerinden önce gelen birtakım zorunluklar vardır hayatta.

Alaric(Alarik) (370 - 410): Vizigot kralı. İmparator I. Theodosius'un hizmetinde iken, onun ölümünden sonra Doğu ve Batı imparatorları arasındaki çekişmeden yararlanarak Yunanistan'ı yakıp yıktı, İtalya'yı istila etti. Roma'yı kuşattı, üç gün yağmaladı ama kiliselere dokundurtmadı.

Aliocha ve Smerdiakov: Dostoyevski'nin ünlü romanı "Karamazof Kardeşler"deki iki kardeş. Aliocha, bir iyilik meleği gibidir, kötülüğü bilir ama tutkularına egemendir, tek işi başkalarının acısını dindirmeye çalışmaktır. Smerdiakov, baba Fiodor Karamazof'un gayrimeşru (piç) çocuğudur, arsız ve ahlaksızdır, babası onu uşak olarak kullanmaktadır.

B/

Baseleios, Aziz (329-379): Kilise ulularından. 370 yılında Kayseri piskoposu seçildi ve Yakındoğuyu sarsan din kavgalarına karıştı. İnziva hayatı yaşayan ermişlerin öncüsü olarak ün yaptı.

Blok, Alexandre (1880-1921): Rus şair ve oyun yazarı. Rus şiirinde sembolizmin öncülerindendir.

Bogomiller: Bulgarca “Tanrı’nın Dostları” demektir. 10.yy’da Filibe’de kurulmuş Bogomiller mezhebi. Hıristiyanlık-taki Teslisi. İsa’nın doğuşundaki kutsallığı, vaftizi, kilise ayinle-rini kabul etmez. Evlenmeyi ancak istek üzerine bozulabilme ko-şuluyla hoşgörür. Sırpların baskısıyla Bosna’ya sığınan Bogomil-ler bâtını bir tarikat olan Katharların doğmasına da yol açmıştır.

Bossuet Jacques (1627-1704): Fransız kilise büyüğü. Yazar ve hatip. Kişisel tartışmalarda oldukça zalimdi. Cenaze törenle-rinde çok konuşurdu.

Bronte, Emily (1818-1848): İngiliz romancı. İlk ve tek ro-manı “Uğultulu Tepeler”de yoğun ruh çözümlemeleri egemen-dir. Hawort, Bronte’nin doğup öldüğü yerdir. Buradaki evi mü-ze haline getirildi.

Brutus (İÖ. 85-42): Romalı siyaset adamı. İmparator Sezar’ı öldüren suikastçıların önderi idi. Katiller arasında Brutus’u gö-ren Sezar’ın “Sen de mi Brutus?” sözü tarihe geçti.

Byron, George Gordon (1788-1824) Romantik İngiliz şair. Romantik düşüncelerinin yanında radikal düşünceleriyle de ün yaptı. Eski Yunan klasiklerine ve Doğu egzotizmine ilgi duydu.

C/

Calvin, Jean (1509-1564): İsviçreli Tanrıbilimci ve mezhep kurucusu, İtalyan Protestan akımının öncüsü. “İnsan iyilik et-mekle değil, ancak Tanrı’nın inayetiyle kurtulabilir.” diyordu.

Candrakirti: Buda öğretisini idealist anlamda yorumlamış ve yokluk öğretisini geliştirmiş Hintli düşünür. Ona göre, nesnel gerçeklik yoktur, dolayısıyla nesnel gerçeklikten yansıyan dü-şünce de, düşünce olmayınca bilinç de yoktur.

Cantideva: Hint felsefesinin, yukarda adı geçen Candrakirti ile birlikte idealist yorumcularından.

Caton (Marcus Porcius Cato) (İÖ.234-149): Romalı devlet adamı, hatip ve Latincenin ilk önemli düzyazı ustası. Helenizme karşı çıkararak tutucu politikaları savundu.

Chamfort, Roch de (1740-1794): Fransız yazar. Babası belli değildi. Devrim sırasında “Şatolara savaş, kulübelere barış!” özdeyişini ortaya attı. Devrim teröründen ürkerek Jacobenlerle mücadeleye girdi. Tutuklanmakla tehdit edildiğinden, daha önce acısını çektiği hapis cezasını göze alamadığı için usturayla intihara kalkıştı. Tabanca ile kendisini vurdu. Ancak, aldığı yaraların etkisiyle altı ay sonra öldü.

Claudel, Paul (1818-1955): Fransız ozan ve diplomat. Başlıca şiir kitapları. “Cinq Grandes Odes”(Beş Büyük Od), “Deux Poèmes d’été” (İki Yaz Şiiri). Bazı tiyatro eserleri: “Otage”(Rehine), “Le Pain Dur” (Bayat Ekmek), “Le Soulier de Satin”(Saten Ayakkabılar)...

Çicero (İÖ.106-43): Romalı devlet adamı, filozof ve hatip. Yunan felsefesini yeniden yorumlayarak Roma düşüncesiyle uzlaştırmaya çalıştı. Üzerinde durduğu en önemli konu “erdem” oldu.

D/

Dhammapada: Budacılığın ahlak kurallarını içeren kutsal yapıtlardan biri. Sözcük olarak “dinsel deyişler” anlamına gelir.

Dickinson Emily (1830-1886): Amerikalı kadın şair. Şiirlerinde çift anlamlılığı ve ritimsizliği savundu. Evinden hiç çıkmadığı söylenir. Sağlığında ancak 7 şiiri yayınlanmıştı.

E/

Elohim: İbranice Tanrı anlamına gelen “Eloab” sözcüğünün çoğuludur. Tanrılar demektir. Ama bu Tanrı’nın çok sayıda olduğu anlamında değil, sen yerine siz denildiği gibi bir saygı belirtisidir.

Epiktetos (50-138): Anadolu kökenli Yunanlı bilge. Yeni Stoa öğretisini geliştirerek yaşamla bağlantılı bir ahlak anlayışı kurdu. Ona göre, gövdemiz hayvanlarla, ruhumuz Tanrılarla ortaktır.

Epikuros (İÖ. 342-271): Anadolu kökenli Yunanlı filozof. Felsefenin birey mutluluğunu sağlayacak bir ahlak öğretisi olduğunu savundu.

Eyüp: Peygamber. Sabrın ve çilenin sembolü idi.

F/

Fénélon (1651-1715): Fransız Tanrıbilimci, düşünür. Dincilik (Quiétisme) akımının savunucularındandır. Ahlakın ceza korkusuna değil, erdem sevgisine dayandırılması gerektiğini ileri sürdü.

Flaubert, Gustave (1821-1880): Fransız edebiyatında Gerçekçiliği başlatan romancı. En ünlü yapıtı, burjuva yaşamını gerçekçi bir anlatımla ortaya koyan ve ahlakdışılık suçlamasıyla dava konusu olan Madam Bovary’dır. “Yazar yapıtında, Evren’deki Tanrı gibi her yerde hazır ve nazır olmalı, ama hiçbir yerde görünmemelidir” diyordu.

G/

Gîta (Bagavad- Gîta): Sanskritçe “Sonsuz mutluluğa erişen varlığın şarkısı” anlamına gelir. Kısacası “Cennet Türküsü” ola-

rak anılır. Hint mitolojisinin temel yapıtı olan Mahabbarata'nın küçük bir bölümüdür.

Gogol, Nikolay (1809-1852): Rus romancısı ve oyun yazarı. Başlıca yapıtları: “Bir Delinin Hatıra Defteri”, “Ölü Canlar”, “Müfettiş” vb. geçirdiği ruhsal bunalımdan sonra Hristiyanlığa bağlandı ve Kudüs’e gitti. Döndükten sonra Moskova’daki evinde bunalımlar içinde öldü.

H/

Hegesias (İÖ. 3.yy.): Kyrene okuluna bağlı yunan ahlakçısı. Ona göre zevk tek iyiliktir, fakat ona ulaşamayacağına göre ölmekten başka çare yoktur. Hayat ancak bir budala için iyidir.

Hesiodos (İÖ.7.yy): Antik Çağ Yunan şairi. Eserlerinde çiftçilerin, çobanların ve yoksulların yaşamından söz etmiştir: “İşler ve Günler” (Erge kai hemerai), “Tanrıların Doğuşu” (Theogonia)...

Homeros (İÖ.8.yy.) Antik Çağ Yunan ozanı ve düşünürü. Çağımız Batı edebiyatını en çok etkileyen, konu ve esin kaynağı olan iki büyük destanın, “İlyada” ve “Odysseia”nin yazarı...

J/

Jansenius (1535-1638): İeper piskoposu. İnsan özgürlüğüne oranla Tanrı iradesine büyük ağırlık veren Aziz Augustinus’un izinden gider.

K/

Kabbala: Yahudilerin bâtını ve gizemsel din öğretisi. Felsefi temeli Yunan Stoacılağının kamutanrııcılığı ve Yeni Platonculuktur. Sefer Jesirah (Yaratmanın Kitabı) ve Sefer Hazzohar (Işığın Kitabı) adlarını taşıyan iki kitaptan oluşur. Kabbala’ya göre,

Tanrı kendini dışlaştırmış ve evrendeki her şey bu dışlaşmayla oluşmuştur.

Kabil: Hazreti Adem'in oğlu, kardeşi Habil'i ö.dürmüştü.

Karneades (İÖ.214-129): Atina'da Akademia'nın üçüncü evresini oluşturan Yeni Akademia dönemini başlatan Kyreneli filozof. Ölümünden kısa bir süre önce kör oldu. Günümüze yapıtı ulaşmadı.

Kleist, Heinrich von (1777-1811): Alman yazar. Gerçekçi bir sanatın habercisiydi kendi döneminde anlaşılamayan yazar, parasız pulsuz, hasta ve yorgunluk içinde, Henriette Vogel adlı hasta bir genç kadınla birlikte 34 yaşında canına kıydı.

Kserkses (İÖ.519-465): Eski Farsça'da Hşayarşa. Pers kralı Büyük Kserkses. Yunanistan'ı istila girişimi başarısızlığa uğraması Ahameniş hanedanının çöküşüyle sonuçlanan olayların başlangıcını oluşturur.

L/

La Rochefoucauld (1613-1680): Fransız yazar. Ününü 1664'te Lahey'de bastırıldığı Özdeyişler'le (Maximes) kazandı. Ona göre, en büyük kötülük insan davranışlarının niçin'inde saklıdır, önemli olan yapılan iş değil, bu işin niçin yapıldığıdır.

Louis-Ferdinand (1793-1875): Müşfik Ferdinand olarak da bilinir. Avusturya İmparatoru. Tarihçilerin anlattığına göre sağlığı ve iradesi zayıf bir insandı.

Luther, Martin (1483-1546): Protestan Reform Hareketi'nin öncüsü Alman Tanrıbilimci. Kuramı Aziz Augustinus'a dayanır. Ona göre kurtuluş, öncelikle Tanrının kayrası (inayeti)

ve karşılıksız bir bağıştı. Tanrı'ya sevinçli, kendiliğinden, yaratıcı bir boyun eğişle hizmet edilebilir. Ancak, dünyada eşitsizliğin kaçınılmaz olduğunu ileri süren Luther, 1525'teki Köylü Ayaklanması'na da şiddetle karşı çıkmıştı.

M/

Madam de Maintenon (1635-1719): Fransa kralı 14. Louis'nin gizlice evlendiği ikinci karısı. Taç giymediğinden hiçbir zaman Kraliçe unvanı almadı. Kralın ölümünden sonra, kendisini kimsesiz ve yoksul kızların eğitimine adanmıştı.

Malebranche, Nikolas de: (1638-1715): Fransız filozof ve din adamı. Evrendeki tek etkin ilkenin ve tek gerçek neden'in Tanrı olduğunu, her şeyin Tanrı'da görüldüğünü ileri sürdü. En önemli yapıtı: "Hakikatin Araştırılması"...

Marcus Aurelius (121-180): Ünlü Roma İmparatoru ve filozof. Stoacı felsefeden etkilendi. En önemli yapıtı: "Kendime Düşünceler"...

Mâra: Buda'yı ayartmaya çalışan ve doğru yoldan döndürmek isteyen "istekler kralı". Bu amaçla ona üç kızını (Trisna: Susuzluk, Rati: İstek ve Raga: Zevk) vermek istedi, ama sonuç alamadı. Buda mitolojisinde Şeytan'ın simgesidir.

Montaigne, Michel de (1533-1592): Denemeler (Essais) adlı eseriyle deneme türünün öncüsü olan Fransız yazar ve saray adamı. Klasik bir Latin öğrenimini, şüpheci bir bakışı ve insanı merkez alan bir ahlakı yansıtan Denemeler, dönemin önde gelen kişilerinin yaşamlarını ve ideallerini konu eder.

Montezumalar (I., II.): 15.yy'ın zalim Aztek imparatorları. Dinsel törenlerde ve ayinlerde kurban edecekleri insanları sağlamak için komşu ülkelere savaş açarlardı.

N/

Nagârjuna: Buda öğretisini idealist anlamda yorumlayan ve Yokluk öğreticisini geliştiren düşünürlerden biri.

Nazareth: İncil'de Nâsıralı İsa'ya verilen ad.

Nietzsche, Friedrich (1844-1900): Alman filozof ve ozan. Varlığın kaynağını “güç istenci”nde bulur. Ona göre insan “üst-insan” uğruna kendini feda etmelidir. Metinde sözü geçen yapıtı: “Böyle Buyurdu Zerdüşt”...

P/

Palamas, Gregoire (1296-1359). Aziz. İstanbul'da doğdu. Ortodoks manastır geleneğindeki “hesykhia” (aralıksız dua, zikir sözcüğü buradan gelir.) akımının düşünsel önderi oldu. Yaşamının sonuna kadar Hümanistlerle kavgasını sürdürdü.

Palatine: Kutsal Roma- Germen imparatorluğuna bağlı Palatine kontunun toprakları...

Pascal, Blaise (1623-1662): Fransız matematikçi, fizikçi ve filozof. Hakikat'e us'la değil, inanç'la ulaşılabileceğini savundu. En önemli felsefe yapıtı “Düşünceler” (Pensées)...

Patmos (Türkçesi: Batnaz): Sisam'ın güneyinde bir ada.

Pharsalos Çarpışması: Sezar ile Pompeius arasındaki iç savaşta dönüm noktasını oluşturan çarpışma (İÖ.48). Savaşı Sezar (Julius Caesar) kazanmıştı.

Plotinos (205-270): Mısırlı filozof. Yeni Platonculuğun kurucusudur. Gerçekliğin nesnel değil, tinsel olduğunu savunmuştur.

Porphyrrios (234-304): Yunanlı filozof. Yeni Platonculuğun öncelerinden olmuştur.

R/

Rimbaud, Arthur (1854-1891): Fransız şair. Şiiri 19 yaşında bırakmasına karşın yaşamı ve yapıtı çevresinde yaratılan efsane ile çağdaş şiiri etkiledi. “Cehennemde Bir Mevsim” adlı düzyazı şiirinde yürekli bir başkaldırının nasıl sonuçlandığını, “Illuminations”da ise yenilginin ardından gelen gizemli bir umudu dile getirir.

Rousseau, J. Jacque (1712-1778): Fransız yazar, düşünür ve siyaset kuramcısı. Aydınlanma çağında yetişmesine karşın uygarlık, ve doğaya dönüş eleştirisiyle Romantik akımın öncüsü olmuş, monarşiye karşı halk iradesinin üstünlüğünü savunarak Fransız Devrimini ve özellikle Jakobenleri etkiledi.

Rubicon: Roma Cumhuriyeti döneminde İtalyan Galyası’nı İtalya’dan ayıran küçük ırmak. Sezar, İÖ. 49 yılında Rubicon’u geçip İtalya’ya girince, bir komutanın ordusunu görevli olduğu eyaletin dışına çıkarmasını yasaklayan yasa çiğnenmiş oldu. “Rubicon’u geçmek”, geri çekilemeyecek bir adım atmak anlamında kullanılan bir deyim oldu.

S/

Saint- Simon (1760-1825): Fransız toplum reformcusu. Hıristiyan Sosyalizminin kurucularındandır. Görüşleri temelde Fransız Devrimi’nin ve Napolyon militarizminin kan dökücülüğüne karşı bir tepkiyi temsil eder. Son yıllarında geçimini arkadaşlarının yardımlarıyla sağlıyordu.

Sankara: 9.yy'ın başlarında Malabara'da (Hindistan) doğdu sanılan Şiva Brahmanı. Budacılar onu kendilerine rakip sayarlar.

Seneca, Lucius (İÖ.4- İS. 65): İspanyol kökenli Romalı filozof, devlet adamı, hatip ve tragedya yazarı. Stoacılıkla çileci Yeni-Pitagorasçılığı kaynaştıran Sextii okulunda felsefe okudu. Neron'la arası bozulunca, onun buyruğuyla kendini öldürdü.

Serafim, Aziz (1759-1833): Rus Ortodoks kilisesinin en ünlü azizlerinden, keşiş ve mistik. Çilece yaşamı ve vicdani sorunlardaki yol göstericiliği ile “starets” (manevi öğretmen) ünvanını kazandı. Öğretisi tefekkür ve duadan oluşan bir yaşantıya dayanır.

Siéyes Emmanuel (1748-1836): Fransız siyaset adamı. Fransa'da “Millet Meclisi” deyimini o kabul ettirdi.

Ş/

Şarlken (5. Karl) (1500- 1558): Kutsal Roma- Germen İmparatoru. Ölümünden iki yıl önce İspanya'daki Yuste Manastırı'na çekildi. İnzivada iken oğluna yardım etmek ve öğütlerde bulunmak için bir çok müdahalelerde bulundu.

T/

Teresa, Azize (1515-1582): İspanyol rahibesi. “Hayat” ve özellikle “İç Kale” adlı yapıtlarıyla 16.yy. İspanyol edebiyatının ustalarından sayıldı.

Thales (İÖ.625-545): Batı felsefesinin kurucusu sayılan Egeli Thales, suyun, maddenin ilk ögesi olduğunu ileri sürdü. mitolojik açıklamalarla ussal yorumlar arasında bir köprü kurdu.

Themistokles (İÖ.524-460): Atinalı devlet adamı ve deniz strateji uzmanı. Salamis deniz savaşı (İÖ.480) kazanarak Yunanistan'ın Pers egemenliğine girmesini önlemişti. Bir sürü entrikalar sonucu sürgüne gönderildi. Daha sonra kaçarak Perslere sığındı ve onların egemenliğindeki kentlerde valilik yaptı.

Thraklar: Trakya bölgesinin yerli halkı. Kökenleri hakkında çeşitli görüşler vardır. Herodot, Thrakların Hintlilerden sonra en büyük halk topluluğu olduğunu belirtir.

Tertullien (Tertullianus)(155-220): Romalı Tanrıbilimci. Tin'in havaya benzer bir nesnel varlık olduğunu ileri sürmüştür.

Thomas, Dylan (1914-1953): İngiliz şair ve öykücü. İngiliz lirik şiir akımının son ve güçlü temsilcilerindendir.

Tinin Fenomenolojisi: Hegel'in ünlü yapıtı. Hegel bu yapıtında, bilgi aşkıyla felsefenin özdeşliği yerine, felsefeyle "somut olarak gerçek bilgi"nin özdeşliğini ortaya koyar. Oluş ve değişimin ussallığını koşulu olduğunu ileri sürer.

Trappe Tarikatı: Fransa'daki La Trappe Manastırı'nın eski yöneticisi Armande de Rance tarafından kuruldu (1622). Başlangıçta Cistercium geleneğini sürdüren tarikat konuşmamaya ve sıkı düzene önem verirse de ilk Trappistlerin katı uygulamaları bırakılmıştır.

U/

Upaṇiṣad: Vahiyle ulaştığı kabul edilen ve veda döneminin sonunda ortaya çıktıkları için Vedanta diye adlandırılan kutsal Hindu metinleri.

V/

Vedanta: Brahmanizmin altı büyük mezhebinden biri. Brahmanizm, Hindistan'ın sosyal, ekonomik ve politik yapısını belirleyen dindir. Ayırd edici niteliği rahipler sınıfının mutlak egemenliğidir.

Z/

Zeus: Yunan mitolojisinde Tanrılar Tanrısı. Sözcük olarak, Hint Avrupa dillerinin “göğün parlaklığı” anlamına gelen “div” kökünden gelmektedir.

Zohar: Yahudilerin evren görüşünü içeren Kabala'yı oluşturan iki kitaptan biri. Işığın Kitabı anlamına gelen “Sefer Haz-zohar” adıyla bilinir. Kabala'yı meydana getiren öteki kitap “Yaratmanın Kitabı” demek olan “Sefer Jesirah”tır.